

**

*

*0: EK

*1: 2007-2008

*2: 36

*3: WordXP

*4: 36ste vergadering

*5: Dinsdag 1 juli 2008

*6: 13.30 uur

**

Voorzitter: Timmerman-Buck

Tegenwoordig zijn 71 leden, te weten:

Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Van den Berg, Biermans, Van Bijsterveld, De Boer, Böhler, Broekers-Knol, Doek, Dölle, Van Driel, Dupuis, Duthler, Eigeman, Elzinga, Engels, Essers, Goyert, De Graaf, Haubrich-Gooskens, Hendrikx, Hermans, Hillen, Ten Hoeve, Hofstra, Holdijk, Ten Horn, Huijbregts-Schiedon, Janse de Jonge, Van Kappen, Klein Breteler, Kneppers-Heijnert, Koffeman, Kox, Kuiper, Lagerwerf-Vergunst, Laurier, Leijnse, Leunissen, Van der Linden, Linthorst, Meindertsma, Meulenbelt, Meurs, Noten, Peters, Putters, Quik-Schuijt, Rehwinkel, Reuten, Rosenthal, Russell, Schaap, Schouw, Schuurman, Slager, Slagter-Roukema, Strik, Swenker, Sylvester, Tan, Terpstra, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Vliegthart, De Vries, De Vries-Leggedoor, Werner, Westerveld, Willems en Yildirim,

en mevrouw Verburg, minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, mevrouw Van Bijsterveldt-Vliegthart, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de heer De Jager, staatssecretaris van Financiën, en mevrouw Huizinga-Heringa, staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat.

**

*N

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Asscher, wegens verblijf buitenslands;

Franken en Smaling, wegens verblijf buitenslands in verband met deelname aan de vergadering van de OVSE-Assemblee;

Thissen, wegens verblijf buitenslands in verband met deelname aan de jaarlijkse meerdaagse conferentie van het European Social Network.

**

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik

aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

*B

!Hamerstukken!

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet bevordering eigenwoningbezit (vervallen van de bepaling betreffende de verkoop onder voorwaarden) (31114);**

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het financieel toezicht in verband met de uitvoering van Richtlijn nr. 2005/68/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 16 november 2005 betreffende herverzekering en houdende wijziging van Richtlijnen 73/239/EEG en 92/49/EEG van de Raad en van Richtlijnen 98/78/EG en 2002/83/EG (PbEU L 323) (31131);**

- **het wetsvoorstel Goedkeuring van a. de op 25 juni 2003 te Washington D.C. totstandgekomen Overeenkomst betreffende uitlevering tussen de Europese Unie en de Verenigde Staten van Amerika (Trb. 2004, 297); b. het op 29 september 2004 te 's-Gravenhage totstandgekomen Verdrag bevattende het instrument bedoeld in artikel 3, tweede lid, van de Overeenkomst betreffende uitlevering tussen de Verenigde Staten van Amerika en de Europese Unie, ondertekend te Washington op 25 juni 2003, inzake de toepassing van het uitleveringsverdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Staten van Amerika, ondertekend te 's-Gravenhage op 24 juni 1980, met bijlagen (Trb. 2004, 299); c. de op 25 juni 2003 te Washington D.C. totstandgekomen Overeenkomst betreffende wederzijdse rechtshulp in strafzaken tussen de Europese Unie en de Verenigde Staten van Amerika (Trb. 2004, 298); d. het op 29 september 2004 te 's-Gravenhage totstandgekomen Verdrag bevattende het instrument bedoeld in artikel 3, tweede lid, van de Overeenkomst betreffende wederzijdse rechtshulp in strafzaken tussen de Verenigde Staten van Amerika en de Europese Unie, ondertekend te Washington op 25 juni 2003, inzake de toepassing van het verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Staten van Amerika aangaande wederzijdse rechtshulp in strafzaken, ondertekend te 's-Gravenhage op 12 juni 1981, met bijlagen (Trb. 2004, 300) (31307, R1842);**

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Financiële-verhoudingswet en enkele andere wetten in verband met het stellen van nadere regels over uitkeringen uit de algemene**

fondsen en over specifieke uitkeringen (31327);
- het wetsvoorstel Wijziging van een aantal belastingwetten en enkele andere wetten (31404).

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

*B
!Beëdiging eerste plaatsvervangend griffier!

Aan de orde is **de beëdiging van de eerste plaatsvervangend griffier der Kamer.**

De **voorzitter**: De heer Dieterman is in het gebouw der Kamer aanwezig teneinde de voorgeschreven verklaringen en beloften af te leggen.

Ik verzoek de griffier, hem binnen te leiden.

**

Nadat de heer Dieterman door de griffier is binnengeleid, legt hij in handen van de voorzitter de voorgeschreven verklaringen en beloften af.

De **voorzitter**: Ik feliciteer u van ganser harte met de aanvaarding van deze functie. Ik schors de vergadering enkele minuten om de leden in de gelegenheid te stellen, u te feliciteren. Daarna mag u op het rostrum plaatsnemen.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B
!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming over een motie**, ingediend bij het debat over **het verslag van het schriftelijk overleg van de commissie voor Financiën met de staatssecretaris van Financiën (31205, 31206, letter M) over de uitvoering van de motie-Biermans c.s. inzake de verhoging van de kansspelbelasting (31205, 31206, letter F)**,

te weten:

- de motie-Biermans c.s. over uitstel van de invoering van het nieuwe belastingvoorstel voor de kansspelen (31205, 31206, letter N).

(Zie vergadering van 24 juni 2008.)

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de VVD voor deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ertegen, zodat zij is verworpen.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Voorzitter: Van den Berg

*B
!Voorzieningsplanning scholen!

Aan de orde is de behandeling van:
- het wetsvoorstel Wijziging van onder meer de Wet op het voortgezet onderwijs ter modernisering, vereenvoudiging en beperking van de wettelijke regels over de voorzieningsplanning bij scholen (31310).

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Mijnheer de voorzitter. Over het voorliggend wetsvoorstel zijn in de Tweede Kamer, alsook in de aanloop naar de huidige plenaire bespreking in deze Kamer, al heel wat woorden gewisseld. De meeste zijn gewijd aan de kern van dit wetsvoorstel: de vermeerdering van de macht van gemeenten en de vermeerdering van de macht en vrijheid van schoolbesturen bij het opzetten van nevenvestigingen van scholen voor voortgezet onderwijs.

Voor liberalen is ruimte en bewegingsvrijheid van instituties een belangrijk aandachtspunt. Wij wensen geen overmachtige overheid behalve op terreinen waar die macht juist de waarborg is van de vrijheid van burgers, zoals veiligheid, publieke gezondheidszorg en inderdaad onderwijs. Steeds meer is de VVD de laatste jaren bezorgd geraakt over het functioneren van het onderwijs in Nederland. Steeds vaker is de roep te horen, ook van ons, om grotere aandacht van de overheid voor het onderwijs. Daarbij moet dan wel bedacht worden dat het onderwijs altijd al veel -- en wij zouden zeggen: te veel -- aandacht van de overheid heeft gehad. Het onderwijs is in feite overladen met wetten, voorschriften en regelgeving die tot in de kleinste details gaan maar meestal niet de punten betreffen die de essentie raken. Het is nauwelijks voorstelbaar dat nog scholen worden gesticht. De lawine die een bevoegd gezag van een toekomstige school, het schoolbestuur, over zich heen krijgt is onvoorstelbaar. Dat gold tot voor kort ook voor het vestigen van nevenvestigingen. Met de voorliggende wet wordt juist beoogd op dit punt de vrijheid van scholen te vergroten. Terwijl wij enkele weken geleden hier nog het onzalige plan van de gratis schoolboeken bespraken, waarbij de scholen weer extra belast blijken te worden, is er dan nu een poging om enige ruimte voor schoolbesturen te creëren.

Het voorstel is helder, goed te lezen -- hetgeen zeldzaam is -- en maakt duidelijk waar het om gaat, namelijk een wijziging van in het bijzonder de artikelen 64 tot en met 76 van de Wet op het voortgezet onderwijs, in de zin zoals ik zojuist beschreef. De vraag die dit wetsvoorstel oproept, afgezien van enige details, is vooral of er grenzen zijn aan de ruimte die scholen nu krijgen tot het vestigen van nevenvestigingen. Dit is een belangrijke vraag omdat het hier gaat om het publieke belang van goed gespreid onderwijs in de gemeenten.

In de wet wordt een aantal grenzen van de vrijheid van scholen genoemd. Allereerst wordt een grens gesteld aan de vrijheid van scholen in het Regionaal Plan Onderwijsvoorzieningen, waarbij

schoolbesturen en gemeenten tot overeenstemming moeten komen over de planning van de schoolvestigingen en de nevenvestigingen in een regio. Ook aanvraag bij de minister is een voorwaarde. Verder mogen andere scholen niet in hun continuïteit worden bedreigd. Scholen die niet meedoen aan het RPO kunnen volgens artikel 65 een nevenvestiging opzetten. Dit loopt via de minister. Verder noemt de staatssecretaris de medezeggenschapsraad als begrenzing van de zeggenschap van scholen. Dit is voor ons een onbegrijpelijk antwoord. Kan de staatssecretaris uitleggen waarom leraren en ouders hun eigen schoolbestuur zouden afremmen in het opzetten van nevenvestigingen? Zijn er nog meer begrenzingen van scholen die nevenvestigingen wensen, en zo ja welke? Waarom vindt de staatssecretaris het juist genoemde lijstje voldoende? De VNG vindt het immers niet voldoende. Is die organisatie niet goed geïnformeerd of zitten er toch adders onder het gras? Hebben gemeenten uiteindelijk werkelijk een vorm van het laatste woord op dit punt? Wij willen graag een heel precies antwoord daarop van de staatssecretaris. Hoe vaak komt het voor dat gemeenten nevenvestigingen hebben geweigerd? Hier moeten toch gegevens over bestaan. Graag worden wij over deze zaken uitgebreid geïnformeerd door de staatssecretaris. Wellicht kan zij onze aarzeling op dit punt wegnemen. Wij wachten haar antwoorden dan ook met grote belangstelling af.

*N

Mevrouw **Goyert** (CDA): Voorzitter. De leden van de fractie van het CDA hebben met belangstelling kennisgenomen van de modernisering, vereenvoudiging en beperking van wettelijke regels over de voorzieningenplanning bij scholen. Bij dergelijke toch wel ingrijpende veranderingen is het van groot belang dat duidelijk is waarvoor de scholen verantwoordelijk zijn en wat tot de overheidsverantwoordelijkheid behoort.

In de afgelopen jaren heeft meer deregulering en vergroting van de autonomie van scholen plaatsgevonden. Met name de financiering heeft zich gekenmerkt door meer autonomie, waardoor men geleerd heeft beleid te formuleren en verantwoording af te leggen. Uit onderzoek door de Algemene Rekenkamer in 2005 is gebleken dat de wijze van controle door de overheid hierbij van groot belang is. De controleprotocollen voor de accountantscontrole spelen hierbij een belangrijke rol. De wijzigingen die wij nu behandelen, zijn qua deregulering beperkt van aard, maar hebben een grote invloed op de ontwikkeling van het schoolaanbod in de regio. Bovendien is een goede samenwerking met de overlegpartners van groot belang. Overigens spreken wij hier over een beperkte deregulering omdat de minister voor de stichting van scholen verantwoordelijk blijft en ook bij omzetting van een openbare school naar een bijzondere school toestemming dient te verlenen omdat artikel 23 van de Grondwet aangeeft dat de overheid ervoor moet zorgen dat er voldoende

openbaar onderwijs in een regio beschikbaar moet zijn.

Door deze wetwijziging wordt het bestaande plan van de scholen afgeschaft en dienen de schoolbesturen het aanbod van onderwijsvoorzieningen op regionaal niveau op elkaar af te stemmen door gezamenlijk een regiovisie te ontwikkelen en een regionaal plan onderwijsvoorzieningen op te stellen. Deze maatregel geeft de scholen een grote mate van vrijheid. De leden van de CDA-fractie hechten hieraan en kijken vanuit die optiek naar deze wetwijziging. Natuurlijk zien wij ook dat een dergelijk model risico's met zich brengt. Om die reden zijn de mate van professionaliteit van de schoolbesturen en de controle op de uitvoering van beleid hierbij van groot belang.

Het is een goede zaak dat de Wet medezeggenschap op scholen op 1 januari 2007 van kracht is geworden. Daarin zijn de bevoegdheden van ouders, leerlingen en leraren goed geregeld. De onderwerpen waarvoor het advies- en instemmingsrecht gelden zijn duidelijk beschreven. Maar wij betreuen het dat de Wet goed bestuur nog niet is ingevoerd. Er worden aan bestuurders, die een eigen beleid kunnen ontwikkelen en uitvoeren, nogal wat eisen gesteld. Het is dan ook begrijpelijk dat de Onderwijsraad zijn twijfels heeft bij de effectiviteit van de regionale samenwerking. Vooral het dilemma tussen het algemeen belang en het concurrentiebelang baart hun zorgen. De raad twijfelt of een win-winsituatie kan worden bereikt. De regering deelt deze mening niet omdat reeds goede voorbeelden van samenwerking bestaan, vooral in het vmbo. Voorts verwijst de regering naar de evaluatie van de wetwijzigingen die over vijf jaar na het in werking treden van de wet zal plaatsvinden. De regering vertrouwt erop dat de zorgen die door de Onderwijsraad zijn geuit, ongegrond zijn. Kan zij dat nader onderbouwen? Ook wil de fractie van het CDA graag weten wat de rol van de inspectie in dezen is.

De positie van de gemeente is door deze wetwijziging sterk gewijzigd. De gemeente behoudt wel haar taak om het onderwijs te huisvesten, maar het instemmingsrecht is komen te vervallen. Strikt genomen kan de gemeente de inhoud van het regionaal plan voor de scholingsvoorzieningen niet meer vaststellen.

De regering gaat uit van goed overleg met de schoolbesturen en heeft de gemeente een periode van vijf jaar gegeven om een huisvestingsplan te realiseren. Ook merkt de regering op dat de huidige regionale arrangementen, de voorloper van deze wettelijke regeling, er niet toe hebben geleid dat de gemeenten meer uitgeven aan huisvestingskosten dan het fictieve budget onderwijshuisvesting in het Gemeentefonds. Zij stelt dat er geen gevolgen voor de rijksbegroting zijn. Ook wordt er jaarlijks binnen het zogenaamde POR, een periodiek overleg over onderhoud met Binnenlandse Zaken, naar de kosten gekeken en kan er aanleiding zijn om die te melden bij de fondsbeheerders en bij OCW.

De leden van de CDA-fractie vragen de regering of hierover wordt gerapporteerd en of deze rapportage ook naar de schoolbesturen gaat. Hoe wordt er gemeten, alleen met de leerlingenaantallen of kunnen ook overige wensen worden meegewogen? Immers, de schoolbesturen hebben nu de ruimte om meer zelf te bepalen en aan te geven wat zij nodig achten. De fractie van het CDA hecht aan een duidelijk en inzichtelijk controle- en informatiesysteem voor alle betrokkenen.

Is het juist dat de regering onderzoekt of het huisvestingsbudget rechtstreeks bij de scholen kan worden ondergebracht?

*N

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Voorzitter. Ik voer ook het woord namens de fractie van D66. Om maar met de deur in huis te vallen: wij zijn niet helemaal gelukkig met dit wetsvoorstel. Onderwijs is om meerdere redenen een kostbaar goed voor de samenleving. Er gaat heel veel geld in om en kinderen zijn voor hun ontwikkeling in belangrijke mate afhankelijk van goed onderwijs. Mijn fractie heeft er geen enkele moeite mee dat de verantwoordelijkheid daarvoor is neergelegd bij de schoolbesturen. Maar wij vinden wel dat enige vorm van toezicht en controle op zijn plaats is. Geen macht zonder tegenmacht. Dat geldt temeer omdat de bestuurlijke concentratie in het onderwijs enorm is toegenomen. In sommige regio's valt het leeuwendeel van de scholen onder een en hetzelfde bestuur. Dat geeft deze besturen een aanzienlijke macht. In de huidige situatie geldt dit vooral ten opzichte van ouders en kinderen. Het komt voor dat een leerling met een havo-advies zich aanmeldt bij een school met een havo-vwo-afdeling en door het betrokken schoolbestuur wordt geplaatst wordt op een havo-vmbo-afdeling. Dat beperkt niet alleen de keuzevrijheid, maar ook de mogelijkheden van die leerling. Als het om een dominant schoolbestuur gaat, kunnen ouders en leerlingen daar in de praktijk niet zo veel tegen doen.

Met dit wetsvoorstel wordt de machtspositie van schoolbesturen verder versterkt, nu ook ten opzichte van andere schoolbesturen. Bij dit laatste punt ligt onze grootste zorg. Hoe voorkomen wij dat een klein aantal schoolbesturen het in een regio feitelijk voor het zeggen krijgt? Welke rechtsbescherming genieten schoolbesturen die tot de minderheid behoren?

Mijn fractie heeft uit het wetsvoorstel geconcludeerd dat een RPO feitelijk beslissingen kan nemen als vertegenwoordigde het 100% van de besturen en leerlingen, als het 60% van de leerlingen en 65% van de schoolbesturen vertegenwoordigt. Het RPO mag immers niet alleen zelfstandig beslissen over de gewenste voorzieningen, maar ook over de vraag of een aan het RPO deelnemend schoolbestuur van het RPO kan worden uitgesloten. Uitsluiting heeft zware consequenties: de betreffende school verliest de bekostiging voor de voorzieningen die binnen het RPO waren verworven. In de schriftelijke voorbereiding hebben wij de staatssecretaris

meerdere malen gevraagd naar de mogelijkheden die een schoolbestuur heeft om tegen een dergelijk besluit in beroep te gaan. Die mogelijkheden zijn er niet. Een schoolbestuur kan niet eisen dat het deel uitmaakt of deel blijft uitmaken van een RPO.

Naar het oordeel van mijn fractie en die van D66 wordt er zo wel erg veel macht gelegd bij een meerderheid van de schoolbesturen en is de rechtsbescherming van de schoolbesturen die tot de minderheid behoren, wel erg minimaal. De staatssecretaris gaat er in haar beantwoording van uit dat de schoolbesturen met elkaar willen samenwerken. Daarbij wijst zij op de regionale arrangementen vmbo, waarmee de nodige ervaring is opgedaan.

Ook wij gaan ervan uit dat schoolbesturen er niet op uit zijn om elkaar een hak te zetten. Maar als schoolbesturen de macht krijgen om dat wel te doen, moet er een mogelijkheid zijn om in beroep te gaan. Waarborgen tref je niet omdat je verwacht dat het misgaat, maar om de negatieve gevolgen te beperken als dat zich onverhoopt toch voordoet. Dat geldt temeer omdat de situatie in het voortgezet onderwijs afwijkt van de situatie in het vmbo, waar met de regionale arrangementen ervaring is opgedaan. In het vmbo is een zogenaamde win-winsituatie relatief gemakkelijk te realiseren. Het vmbo kent dure praktijkafdelingen. Men kan dan afspreken om zich elk op een onderwerp te specialiseren. Daarbij heeft men beide voordeel.

In het voortgezet onderwijs wordt veel harder geconcurrereerd. NRC Handelsblad van vorige week woensdag, 25 juni, meldt dat middelbare scholen nu ook reclamebureaus inzetten om leerlingen te werven. Dat komt door de marktwerking, stelt ook de VO-raad in hetzelfde artikel. Scholen worden namelijk bekostigd op basis van het aantal leerlingen en beginnen zich te realiseren dat ze actief leerlingen moeten werven. Dat is geen vanzelfsprekende uitgangssituatie voor innige samenwerking. En vanuit die optiek hechten mijn fractie en de fractie van D66 aan een beroepsmogelijkheid.

Laten wij eens een denkbeeldige situatie nemen. Een redelijk grote gemeente in het oosten van het land beschikt over tien scholen voor voortgezet onderwijs. Deze scholen vallen onder vier schoolbesturen: een openbaar, een katholiek en een protestants-christelijk bestuur en een op reformatische grondslag. Stel nu eens dat drie van de vier schoolbesturen geen overeenstemming bereiken met het vierde schoolbestuur. De drie scholen vertegenwoordigen meer dan 60% van de leerlingen en ook meer dan 65% van de schoolbesturen, namelijk 75%. Welke mogelijkheden heeft het vierde schoolbestuur dan om de voorzieningen te behouden die binnen het RPO zijn opgebouwd? En stel nu eens dat het vierde schoolbestuur, waarmee dus geen overeenstemming is bereikt, een openbaar schoolbestuur is. Staat uitsluiting van één denominatie niet op gespannen voet met artikel 23? Ik vraag de staatssecretaris om een reactie.

Wat dit betreft vinden wij het onbegrijpelijk dat het instemmingsrecht van gemeenten geen

onderdeel meer uitmaakt van dit wetsvoorstel, niet alleen omdat de gemeenten verantwoordelijk zijn voor de financiering van nevenvestigingen en er dus iets over te zeggen zouden moeten hebben. De staatssecretaris heeft aangegeven dat zij onderzoekt of financiële middelen niet rechtstreeks aan de schoolbesturen kunnen worden uitgekeerd. Daar zijn wij niet tegen, al vinden wij wel dat de gemeenten daarover ook iets te zeggen moeten hebben zolang zij in de kosten voorzien. Wij betreuren de geringe rol van de gemeenten echter vooral omdat gemeenten een belangrijke rol kunnen spelen als de schoolbesturen er onderling niet uit komen. Gemeenten zijn in staat breder te kijken dan de belangen van afzonderlijke scholen en schoolbesturen. Zij kunnen ook andere belangen inbrengen zoals dreigende segregatie.

Wij realiseren ons dat de Tweede Kamer het wetsvoorstel heeft geamendeerd, zodat nu sprake is van een op overeenstemming gericht overleg. Dat is wel iets. Wij weten ook dat gemeenten in de praktijk vaak een procesrol vervullen zoals ik die hier heb geschetst. Dat neemt niet weg dat de gemeente geen poot heeft om op te staan als de schoolbesturen een dergelijke rol niet aan de gemeente willen toekennen.

Wij begrijpen de ontbrekende rol van de gemeenten ook niet omdat in de experimentele regionale arrangementen, waar de staatssecretaris steeds naar verwijst, de gemeenten wel instemmingsrecht hadden. Volgens de fracties van de PvdA en D66 is het heel goed mogelijk dat de regionale arrangementen zo goed zijn verlopen omdat de gemeenten instemmingsrecht hadden. Bovendien begrijpen wij niet waarom je een pilot uitvoert en, als die goed verloopt, de uiteindelijke regeling op een andere basis vormgeeft zonder dat daarvoor een overtuigende reden wordt gegeven. Graag een reactie van de staatssecretaris.

Het laatste punt waarvoor wij aandacht vragen, is de bestuurskracht van de schoolbesturen. Delegatie van verantwoordelijkheden en bevoegdheden vereist ook dat degenen aan wie de verantwoordelijkheden en bevoegdheden gedelegeerd worden, in staat zijn om deze te dragen. Helaas hebben wij de afgelopen jaren verschillende malen moeten constateren dat sommige schoolbesturen niet voldoende geëquipeerd zijn voor hun taak. Dat gaat niet alleen ten koste van algemene middelen, maar ook en vooral ten koste van de leerlingen. Wij zouden graag zien dat de overheid daar strenger tegen optreedt. Geen macht zonder tegenmacht, maar ook geen macht zonder toezicht. Artikel 23 stelt onder meer dat het onderwijs een voorwerp van aanhoudende zorg van de regering is. Wat ons betreft, maakt de regering deze aanhoudende zorg waar door eisen te stellen aan de bestuurskracht van schoolbesturen. Wij begrijpen dat die bestuurskracht bij nieuwe schoolbesturen niet op voorhand kan worden vastgesteld. Maar het zou wat ons betreft wel een bekostigingsvoorwaarde mogen zijn dat schoolbesturen binnen een redelijke termijn laten zien dat zij op hun taak berekend zijn.

Wij wachten de antwoorden van de staatssecretaris met belangstelling af.

*N

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Voorzitter. Ik voer vandaag mede het woord namens de fractie van GroenLinks.

Onderwijs is de belangrijkste investering in de toekomst van onze samenleving. Vandaag is het voortgezet onderwijs aan de orde. Investerings daarin zijn naar de mening van mijn partij en GroenLinks hard nodig. Dat betreft het onderwijs zelf en de leerkrachten, maar ook de schoolgebouwen en omgeving. Het voortgezet onderwijs telt zo'n miljoen leerlingen en 120.000 personeelsleden. Het gaat dus ook om veel Nederlanders die direct belang hebben bij goed voortgezet onderwijs in goede omstandigheden. Het wetsvoorstel van vandaag beoogt daaraan bij te dragen door modernisering en vereenvoudiging van de regels over scholenplanning.

Begin 2004 werd de koers voor het vo voor 2004-2010 uitgezet onder de titel De leerling geboeid, de school ontketend. Vierenhalf jaar geleden werden de voornemens tot het wetsvoorstel van vandaag al in een algemeen overleg in de Tweede Kamer besproken. Het kabinet-Balkenende III koos voor meer zelfregulering door schoolbesturen.

In navolging van de regionale arrangementen in het vmbo wordt in dit wetsvoorstel het Regionaal Plan Onderwijsvoorzieningen naar de andere soorten in het vo uitgebreid. Tijdens dat AO in 2004 is over de principes van de voorzieningenplanning de vrees uitgesproken dat deze vorm van planning kan ontaarden in een niet-democratisch gelegitimeerde consensus waarbij vooral de belangen van de gevestigde instanties en niet van de gebruikers, de leerlingen en ouders, centraal staat. Aldus Van Kampen en Studulski (2005) in hun notitie Provincie en onderwijs, een logische combinatie? een reële vrees: "In een tijd waarin marktwerking ook in het onderwijs steeds meer als geschikt ordeningsmechanisme wordt gezien, en scholen zich steeds meer positioneren als concurrenten, is het niet vanzelfsprekend dat er voldoende aandacht is voor de toegankelijkheid van scholen voor problematische groepen."

Anno 2008 bestaat die vrees nog steeds. Zowel de Raad van State en de Onderwijsraad als de adviseurs van het bureau Bestuur en Management Consultants wijzen erop dat "behaalde resultaten nog geen garantie voor de toekomst zijn". Mogelijk, of zelfs waarschijnlijk -- collega Linthorst wees daar ook op -- is er meer concurrentie voor havo- en vwo-afdelingen dan voor afdelingen van het vmbo en hebben deze schoolbesturen dus minder belang bij een regionaal arrangement.

Kan de staatssecretaris nog eens toelichten welke argumenten er zijn om aan te nemen dat de RPO's soepel tot stand zullen komen en alle scholen en medezeggenschap daarin zullen worden betrokken? Met dit wetsvoorstel vertrouwen wij immers zo'n cruciale sector in onze samenleving met deze verdergaande zelfregulering nog meer toe aan de schoolbesturen. Is dat gerechtvaardigd? Is

dat wijs? Mijn partij en GroenLinks vinden van niet. Kan de staatssecretaris ons nog overtuigen?

Meer zeggenschap voor schoolbesturen betekent in dit geval dat de gemeenten de teugels losser moeten laten. Zij blijven wel verantwoordelijk voor adequate huisvesting van de scholen, maar hebben zelf geen advies- noch instemmingsrecht in de RPO's. Staat dat niet haaks op de mening van de staatssecretaris zoals zij die vorige maand in dit huis bij het debat over de gratis schoolboeken uitte: "Wie betaalt, bepaalt"? Kennelijk geldt die redenering alleen voor scholen en niet voor gemeenten? Kan de staatssecretaris dit nog eens uitleggen?

In de Tweede Kamer deed de PvdA het voorstel om de gemeenten wel instemmingsrecht met de RPO te geven, maar moest Heijnen zijn amendement afzwakken tot "Op overeenstemmingsgericht voorafgaand overleg", om het in het wetsvoorstel opgenomen te krijgen.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): U bent dus van mening -- dit in het licht van artikel 23 van de Grondwet -- dat de overheid de financiële middelen levert voor openbaar en bijzonder onderwijs en daarmee kan bepalen wat er in het onderwijs gebeurt?

Mevrouw **Ten Horn** (SP): U draait het nu om. Ik heb alleen gevraagd of de staatssecretaris meent dat wie niet betaalt, wel bepaalt.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): U legde een relatie met de schoolboeken, vandaar ik deze vraag stel. Toen zei de staatssecretaris: wie betaalt, bepaalt.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Sinds de wet over de gratis schoolboeken is aangenomen, betalen én bepalen de scholen de boeken, aldus de staatssecretaris.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Wat ik zojuist in uw woorden meende te horen, ontkent u gelukkig.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Mijn punt is dat de gemeenten wel mogen betalen voor huisvesting, maar niet bepalen.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): En dat vindt u juist?

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Dat vind ik onjuist.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Dan klopt het wat ik zei. In artikel 23 wordt de gelijkberechtiging van openbaar en bijzonder onderwijs geregeld. U vindt dat voor beide onderwijssoorten moet gelden dat de overheid bepaalt, ook bij de huisvesting.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Nee, u legt mij iets in de mond wat ik niet heb gezegd.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Dit heeft niets met artikel 23 te maken. Het gaat over de kosten voor de huisvesting voor zowel openbaar als bijzonder

onderwijs. Het gaat erom dat gemeenten tot nu toe instemmingsrecht hadden en dat nu kwijttraken.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Ik heb wel begrepen waarover het ging. Mij gaat het om de tussenzin die mevrouw Ten Horn zojuist uitsprak. Ik heb die relatie niet gelegd, maar vraag juist of ik het goed heb gehoord. Als dat niet zo is, is dat uitstekend.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): De relatie geldt voor zowel openbaar als bijzonder onderwijs. Daartussen is geen verschil; ze worden gelijk behandeld.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Precies, en dat betekent dat de gemeenten, die het geld krijgen uit het Gemeentefonds, uiteindelijk de middelen beschikbaar stellen voor de openbare en de bijzondere scholen.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Ik weiger daarin mee te gaan. Het is een onterechte omdraaiing van de argumentatie. Ik betoogde dat de gemeenten wel mogen betalen maar verder niets meer in de melk te brokkelen hebben voor wat betreft de RPO.

De Vereniging Nederlandse Gemeenten ziet dit wetsvoorstel zonder instemmingsrecht van gemeenten als niet realistisch. Gemeenten zouden onverwacht en onevenredig geconfronteerd kunnen worden met huisvestingsgevolgen van de vorming van nieuwe nevenvestigingen. Het is dus niet goed dat gemeenten niet meer van essentieel belang zijn in de besluitvorming, temeer daar de scholen toch ook lokaal een belangrijke werkgever zijn.

De Rotterdamse CDA-wethouder Geluk kondigde vorige week een grootscheepse herschikking van het beroepsonderwijs aan om alarmerende schooluitval tegen te gaan. Rotterdam gaat zogeheten wijk-, vak- en topscholen oprichten. Een van de medebedenkers, oud-VVD-minister Pieter Winsemius, zegt in een interview met NRC Handelsblad van 27 juni jongstleden: "Van belang is dat er nu eindelijk wordt gedacht vanuit de behoefte van de kwetsbare leerling. Wat heeft hij of zij nodig om de aansluiting te vinden en te behouden? Twee elkaar beconcurrerende roc's zijn niet bevorderlijk voor probleemjongeren. Dat leidt slechts tot een gigantische uitval."

En dan blijft de staatssecretaris toch geloven dat in het vo schoolbesturen overall goed samen zullen werken en plannen, en voldoende rekening houden met ook de belangen van hun maatschappelijke omgeving? Rotterdam zegt met dit initiatief dat steden zelf het heft in handen moeten nemen. De gemeente heeft formeel niets te zeggen over beroepsonderwijs, maar doet dat dan nu toch maar. Heeft de staatssecretaris nog mogelijkheden om concurrerende scholen wel goed te laten samenwerken? Of moeten wij vrezen dat wij met het wetsvoorstel van vandaag met het vo dezelfde risico's gaan lopen? En dat straks steden en gemeenten, ook al hebben die dan formeel niets meer te zeggen, het Rotterdamse voorbeeld moeten volgen?

Elke lokale situatie is verschillend, en soms wordt er ook erg goed samengewerkt. In het VO-

magazine van deze maand wordt een mooi voorbeeld gegeven van het regionaal arrangement dat voor Amersfoort en omstreken tot stand kwam.

Mevrouw **Goyert** (CDA): Ik wilde u een vraag stellen, maar u geeft mij eigenlijk al een antwoord. U zegt dat er voorbeelden zijn waar het mis gaat. U zegt dat er groepen leerlingen zijn die niet geholpen worden en dat er schooluitval is. Denkt u niet dat in de praktijk met een samenwerkingsprotocol -- de regering heeft dat heel duidelijk aangegeven -- in goed overleg tot oplossingen gekomen kan worden?

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Ik geef zo dadelijk een voorbeeld waar het mis kan gaan. Ik vervolg eerst mijn betoog met het voorbeeld waar het goed kan gaan.

De gemeente zette negen schoolbesturen uit Amersfoort en omgeving bij elkaar om de tafel en schakelde een ervaren procesbegeleider in. De directe aanleiding voor dit overleg was gelegen in huisvestingsplannen. De gemeente wilde de beurs trekken indien een verzoek tot investering werd onderbouwd met een stevige regiovisie. Er kwamen een gezamenlijke visie en plannen. De kern daarvan was verbreding, modernisering en vernieuwing. Het regionaal arrangement in Amersfoort en omstreken heeft in elk geval gebouwen opgeleverd die zich in optimale staat bevinden en goed geoutilleerd zijn. Maar toch zijn niet alle knelpunten opgelost. De beroepsgerichte scholen in Amersfoort kampen op dit moment bijvoorbeeld met een leerlingentekort. De groei was niet zoals verwacht en in deze sterk verzuilde gemeente heeft ook iedere school -- lees schoolbestuur -- zijn eigen afdelingen versterkt en in stand gehouden.

In het vandaag voorliggende wetsvoorstel is de rol van gemeenten gereduceerd tot het alleen voeren van overleg over een concept-RPO. Dit is niet in overeenstemming met de toezegging van de toenmalige minister van OCW op 25 mei 2005 in een AO. Tevens wijkt deze rol, zoals reeds gezegd, ook af van de inhoud van verschillende adviezen.

De kern van de zorgen van mijn fractie over dit wetsvoorstel lag en ligt nog steeds op dit punt. Jasper van Dijk lichtte onze tegenstem in de Tweede Kamer als volgt toe: "De kern is dat de autonomie van de scholen groter wordt en dat de legitimatie via democratische besluitvorming daardoor uit het zicht raakt. Immers, de gemeente is democratisch gecontroleerd. Dat geldt niet in dezelfde mate voor een schoolbestuur. Wij willen juist samenwerking tussen alle spelers in de regio of gemeente om een actief beleid te voeren, uiteraard voor goed onderwijs, maar daarmee samenhangend voor onderwerpen als schaalvergroting en segregatie."

Tot slot nog de voorhangen. Op 13 maart jongstleden zei de staatssecretaris in de Tweede Kamer de ministeriële regeling met voorrang te doen en de gelegenheid te geven gedurende vier weken daarop schriftelijk te reageren. Materieel komt dat overeen met een voorhangprocedure die wij niet kennen. Van die gelegenheid te reageren maakten de meeste partijen vorige week uitvoerig

gebruik. Zelfs de fracties van GroenLinks en D66, die tot dan toe niet aan de behandeling van dit wetsvoorstel noch aan het plenaire debat deelnamen, reageerden. Er blijken nog veel vragen en onduidelijkheden te zijn. Het is mij nog niet bekend of alle fracties aan de overkant de schriftelijke antwoorden van de staatssecretaris van afgelopen vrijdag afdoende hebben bevonden. Dat compliceert de behandeling van het wetsvoorstel vandaag in deze Kamer, maar het maakt wel duidelijk dat het ook om zeer concrete, praktische en relevante zaken gaat. Ik noem als voorbeeld dat meerdere fracties, waaronder die van het CDA en de SP, vragen waarom er uitsluitend met hemelsbreed gemeten afstand rekening wordt gehouden. Waarom wordt bij specifieke situaties, zoals spoor of rivier, niet toegestaan daarvan af te wijken? De reactie van de staatssecretaris getuigt ons inziens niet van oog voor noodzakelijke aanpassing. Het was de vragenstellers wel duidelijk dat gekozen is voor een eenvoudige en transparante regeling, waarbij de afstand steeds hemelsbreed wordt gemeten. Daarom stelden zij immers vragen. Mijn fractie vindt het zorgelijk dat de staatssecretaris geen uitzonderingen op de regel wenst "omdat die de regelgeving weer complex maken". Moeten inderdaad gecompliceerde situaties met dezelfde eenvoudige lat gemeten worden? Mogen wij daarvan goede oplossingen verwachten? Gaarne een reactie van de staatssecretaris.

Er is momenteel ook nog sprake van een echte voorhangprocedure. De voorhangtermijn liep gisteren, 30 juni 2008, af, nog voordat het wetsvoorstel door deze Kamer is aangenomen. Dat lijkt mij een eigenaardige gang van zaken. Kan de staatssecretaris deze procedure toelichten?

Wij wachten beantwoording van de vragen met buitengewone belangstelling af.

De beraadslaging wordt geschorst.

De **voorzitter**: Ik schors de vergadering in afwachting van de minister en de staatssecretaris voor de behandeling van het volgende wetsvoorstel. **

De vergadering wordt van 14.22 uur tot 14.45 uur geschorst.

Voorzitter: Timmerman-Buck

*B

!Scheldeverdragen!

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Goedkeuring van het op 21 december 2005 te Middelburg tot stand gekomen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Vlaams Gewest betreffende de uitvoering van de ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium (Trb. 2005, 310) (30862);**

- **het wetsvoorstel Goedkeuring van het op 21 december 2005 te Middelburg tot stand gekomen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Vlaams Gewest inzake het**

gemeenschappelijk nautisch beheer in het Scheldegebied (Trb. 2005, 312) (30863);
- **het wetsvoorstel Goedkeuring van het op 21 december 2005 te Middelburg tot stand gekomen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden, enerzijds en de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest, anderzijds inzake de samenwerking op het gebied van het beleid en het beheer in het Schelde-estuarium (Trb. 2005, 316) (30864);**
- **het wetsvoorstel Goedkeuring van het op 21 december 2005 te Middelburg tot stand gekomen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Vlaams Gewest inzake de beëindiging van de onderlinge koppeling van de loodgeldtarieven (Trb. 2005, 328) (30866);**
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Scheepvaartverkeerswet en enige andere wetten in verband met het op 21 december 2005 te Middelburg totstandgekomen verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Vlaams Gewest inzake het gemeenschappelijk nautisch beheer in het Scheldegebied (Trb. 2005, 312) (30867).**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

De heer **Hofstra** (VVD): Voorzitter. Veel onderdelen van het voorliggende pakket kunnen door de VVD-fractie worden gesteund, maar niet alle. Mede gelet op de memorie van antwoord van 15 april -- waarvoor nog onze dank -- zouden wij graag kort willen ingaan op de procedure, het prachtige begrip "goed nabuurschap", grootschaliger infrastructurele inpassing en uiteraard de ontpoldering.

In december vorig jaar was de Eerste Kamer ernstig ontstemd toen een dag nadat de Tweede Kamer het zaakje had aanvaard er vlak over de grens een dragline begon te ratelen. De commissie vroeg zich unaniem af of zij nog een rol had. De reactie van de vertegenwoordiger van de regering op die zorg vanuit de commissie was toch een beetje vreemd. Het was iets berustends in de trant van: de Belgen wilden echt niet dat... U kunt het verder zelf invullen.

Het is inmiddels nog erger geworden. Een paar dagen geleden, op 18 juni, moest de eigenaar van de Hedwigepolder voor de vrederechter verschijnen, want hij zou worden onteigend. Dat zou kunnen betekenen dat er zeer binnenkort weer een dragline komt, maar dan 1 meter over de grens met Nederland. Hoe kan dat nu? Als dit een gezamenlijk project is en gezamenlijk beleid en beheer centraal staan in deze verdragen, hoe kan het dan dat de regering dat blijkbaar niet weet en er de Eerste Kamer in elk geval niet over heeft geïnformeerd?

Wij hebben op 12 februari verslag uitgebracht en kregen antwoord op 15 april. Dat had van ons ook eerder gemogen. Het werd rustig ingepland voor 17 juni. Op 10 juni ontstond er paniek. Besloten werd te wachten op Nijpels. Een

week later, op 17 juni, werd besloten dat het toch weer op de agenda moest, en wel met donder en geweld voor de zomer. Vandaag praten wij er dus over. Wat zal er in die tussentijd gebeurd zijn? Misschien een actie vanuit een kabinet, maar als lid van de oppositie weet je daar natuurlijk niet echt van.

Wij hebben een brief gekregen van 6 mei. Daarin was helemaal geen ruimte voor de commissie-Nijpels. Er kwam nog eens een keer een verzoek vanuit de commissie, en daarop kwam een briefje van 19 juni terug. Ik ken daarvan de status niet. Vervangt het de brief van 6 mei? Er staat overigens ook heel weinig in de brief. Ik zou daarover graag nog eens uitleg krijgen.

Goed nabuurschap is van groot belang. De premier van Vlaanderen, op de koffie bij mijnheer Trip op zondagmiddag, had gelijk toen hij zei: beter een goede buur dan een verre vriend. Ik lees in de stukken dat wij de verdieping niet doen op grond van het scheidingsverdrag van 1839 -- dat in België een zeer grote betekenis heeft -- maar als goede buur. Is de regering van Vlaanderen het met die redenering eens? Wij hebben grote gezamenlijke belangen. Als je in China staat, zie je geen verschil tussen Antwerpen en Rotterdam. Wij moeten dus ook samenwerken in de hele delta die gevormd wordt door de Eems, Rijn, Maas en Schelde. Daarom is het ook verstandig om uit te gaan van het principe van geven en nemen, waarbij wij dan niet op een centimeter letten, zelfs niet op een meter of een kilometer.

Wij vinden het heel vreemd dat wij nu alleen maar over de Schelde praten, terwijl wij ook nog veel andere dossiers hebben met onze zuiderburen waarover helemaal niet wordt gesproken. In het schriftelijk overleg was de reactie daarop dat het gescheiden dossiers zijn. Hoezo, zou ik willen zeggen. Die dossiers zijn er toch ook en wij moeten daar verder mee.

Er wordt geen relatie gelegd met het zoekkanaal Terneuzen-Gent of met een betere vaarweg naar Parijs. Dat is Europees een belangrijke actie. Uit de tekst blijkt dat de regering zich wel realiseert dat deze werken in het plangebied liggen.

Curieus is ook de afhandeling van de vraag naar de verdere verdieping van de Schelde. Het gaat nu naar 13,10 meter, maar in Antwerpen hebben ze wel verstand van de zeevaart. Elders in de wereld worden containerschepen gebouwd waar 13.000 van die kistjes op kunnen. Alleen steken die schepen ongeveer 18 meter diep. Ik begrijp daarom niet -- en ik spreek dan vooral de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat aan -- waarom geruststellend wordt gezegd dat het niet dieper hoeft, omdat de Vlamingen niet zouden willen verdiepen. Ik geloof dat niet; volgens mij gelooft niemand dat. Onze vraag was daarom wat eventueel een verdere verdiepmogelijkheid is, gelet op kosten en uiteraard ruimtelijke aspecten. Wij zouden daarop graag een reactie zien.

Dan heb ik nog de HSL-Zuid, de IJzeren Rijn, spoorlijnen en snelwegen. Dat zijn allemaal dossiers die wij aangestipt hebben, echter zonder dat daarop serieuze antwoorden zijn gekomen. Er

kwamen alleen kir-antwoorden. Wij pleiten ervoor het toch integraal te bekijken. Wij willen onze zuiderburen graag helpen, ook met een betere bereikbaarheid per zeeschip. Maar voor wat hoort wat. Als goede burens moet je dan ook op andere dossiers -- waar onze belangen misschien wat groter zijn dan de belangen van de Vlamingen -- tot overeenstemming kunnen komen.

Het verbaast ons dat er zoveel aandacht is voor bijvoorbeeld milieu en natuurzaken. Op zich zijn die belangrijk, dat geef ik direct toe. Maar er is helemaal geen aandacht voor al die andere infrastructurele voorzieningen. Wij zouden graag alsnog een serieuze reactie hebben van de bewindslieden op de vraag hoe het gaat met de ontwikkeling van het kanaal Terneuzen-Gent, de route naar Parijs en spoorlijn11-goederen. In de stukken lees ik over dat laatste dat Vlaanderen de lijn niet wil doortrekken naar Zeeland. Nee, maar dat willen wij wel! Wij hebben dan een Zeelandboogje nodig om daarvandaan gemakkelijk in het Sloegebied te komen. En dan onze snelwegen: de A4 en de A16; bij hen zijn dat de A12 en de A1. Als je langs die wegen komt valt het nu al op dat je er met je personenauto nauwelijks langskomt vanwege de vele vrachtauto's. Dat wordt alleen maar drukker. De heer Peeters sprak bij mijnheer Trip ook van de slimme kilometerheffing. Die moet ook Beneluxproof zijn. Met andere woorden: je kunt een heel tableau schetsen van veel meer dingen die daarmee samenhangen. Wij missen dat toch wel.

Nog even over de HSL. Zoals u weet zijn wij tien tot vijftien minuten reistijd kwijt; die zijn verdwenen. Daardoor wordt België voor ons 50 tot 100 km langer in noord-zuidrichting. Elke keer weer. Dat is toch een zwaar dossier. En de IJzeren Rijn? Ik spreek het alleen maar uit en zeg er niets van. Graag een concrete reactie van de regering op de vraag of zij daar iets aan gaat doen met onze zuiderburen. Komt er een nieuw verdrag voor en zo ja, wanneer en in welk kader? Of gaan wij per dossier vrij worstelen met onze burens?

Nog sterker spitst de politieke behandeling zich toe op de ontpoldering. Dan gaat het met name om de Hedwigepolder en de omgeving van het Zwin. Ik heb een- en andermaal kunnen constateren dat er geen draagvlak is voor deze onbegrijpelijke plannen, niet onder de Zeeuwse bevolking en niet in de Zeeuwse Staten. De Tweede Kamer heeft hier ook al lang over gedebatteerd. Er is een motie-Koppejan aangenomen op stuk nr. 11 en een motie-Van der Staaij op stuk nr. 13. Ik wil u ook nog even wijzen op een motie-De Krom op stuk nr. 12. Die zou u wellicht nog eens kunnen overdenken.

Helaas heeft de Tweede Kamer geen duidelijker standpunt willen innemen dan zij heeft gedaan. De verdragen zijn akkoord bevonden, met wat opmerkingen over de ontpoldering. Dat zijn echter toch vrij zachte randvoorwaarden. De VVD-fractie heeft zeker oog voor de belangen van natuur en milieu. Wij vinden dat die ook een rol moeten spelen bij een dergelijk grootschalig project, maar dan wel graag op een realistische wijze.

Uit het schriftelijk overleg blijkt dat de regering duidelijk zegt dat de verdieping van de Westerschelde c.q. de Schelde niet tot zodanige schade leidt dat je daarvoor natuurherstel zou moeten doen. Op zich is dat een heel belangrijke en geruststellende conclusie. Het gaat om min of meer op zichzelf staand natuurherstel in het Schelde-estuarium. De VVD-fractie heeft uitdrukkelijk gevraagd de Europese stukken te tonen waaruit onomstotelijk blijkt dat dat zou moeten. Wij hebben die stukken van alle kanten bekeken maar de passages niet aangetroffen. Wij zijn in die zin ook niet overtuigd van wat de regering nu inbrengt. Wij zetten dus een vraagteken bij de noodzaak om het op deze manier te regelen. Wij kunnen dat niet uit de Europese regels afleiden en er zijn ook heel veel alternatieven. Ons trof het advies van AKD Prinsen Van Wijmen, uitgebracht aan de voorzitter van de Tweede Kamer, waarin heel duidelijk staat dat een koppeling tussen aan de ene kant de verdieping van de Schelde en de andere kant het natuurherstel niet nodig is. Dus waarom die koppeling?

Wij hebben op zichzelf waardering voor wat in de Tweede Kamer geprobeerd is om die ontpoldering te voorkomen. Als wij echter zien hoe de zaak erbij staat, nadat de Tweede Kamer het heeft behandeld en aanvaard, en als wij de stukken van de regering zien, blijft de situatie dat uiteindelijk zelfs op onvrijwillige basis kan worden ontpolderd. Dat geldt ook voor de zogenaamde interpretatieve verklaring, die aan het verdrag is toegevoegd. Dat alles zal uiterlijk in 2010 zijn beslag moeten krijgen.

De VVD-fractie is het met deze lijn geheel oneens. Politiek betekent keuzes maken. Hier kan heel simpel en verantwoord worden besloten dat ontpoldering niet nodig en niet nuttig is, en dus ongewenst. Wat zeg ik? Uiterst ongewenst, nog beter: niet acceptabel! Dat is onze centrale inbreng op dit punt. Wij moeten niet gaan ontpolderen. Ik geef daarbij nog een paar overwegingen.

Er wordt gezegd dat het natuurherstel alleen maar mag in het Schelde-estuarium. Wij vinden echter dat Zeeland groter is, dat ook Vlaanderen groter is. Er zou dus veel meer ruimte moeten kunnen worden gevonden om dat te doen. Het natuurlijk milieu in de Schelde verbetert, weliswaar vooral door de riolering in Brussel een keer te regelen, maar er zijn weer zalmen en forellen in de Schelde waargenomen ten zuiden van Antwerpen.

Zeeland is na de tragische gebeurtenissen in 1953 op veel punten van karakter veranderd. Veel natuur is verdwenen. Als het de bedoeling is om dat met dit project terug te draaien, zijn wij nog wel even bezig. Met andere woorden: het gaat om de precedentwerking. Wat komt hier allemaal later nog achter weg?

De landbouw- en voedselprijzen zijn sterk gestegen. Het is dus wel een heel verkeerd moment om nu ook nog eens landbouwgrond te laten verdwijnen. De commissie-Maljers heeft zeventig alternatieven onder ogen gezien, maar er ligt er eentje heel dichtbij, als je het over de Hedwigepolder hebt. Dat is het Verdrongen Land van Saeftinghe. En dat land is niet meer

verdrongen, het ligt gewoon droog door aanslibbing. Overigens gebeurt bij ontpoldering bij de Hedwigepolder hetzelfde. Dan is het na dertig jaar ook weer land. Alleen hebben wij dan eerst de dijken afgebroken, grond afgegraven enzovoort.

Wij hebben ook gevraagd hoe het aan Vlaamse kant zit met de ontpoldering. Wij krijgen daarop als antwoord dat 1100 ha zal worden gedaan door de Vlamingen en dat dit gebeurt langs de Zeeschelde, dus tussen de stad Antwerpen en de Nederlandse grens. Dat is echter onmogelijk. Kan de regering uitleggen hoe ik dat moet zien? Ik heb een gedetailleerde kaart erbij gehaald, die ik in tweede termijn wel kan overleggen, maar volgens ons is het onmogelijk. Ik hoor ook graag van de bewindslieden of zij er onlangs nog geweest zijn. Als je ter plekke kijkt en dat geweldige haven- en industriële landschap van Antwerpen ziet, waarvan ik best de charme kan inzien, zou het uit oogpunt van ruimtelijke ordening heel erg dom zijn om de groene parel die er ligt, de bestaande Hedwigepolder, om zeep te helpen.

Afsluitend kom ik nog even terug op onze onvrede van december vorig jaar, toen wij ons afvroegen of wij er nog toe doen. De Tweede Kamer heeft de ontpoldering wel tegengewerkt, maar niet onmogelijk gemaakt. Dat betekent dat de sleutel voor deze onzalige plannen in onze handen ligt. Ik zeg tegen u allen, collega's: als wij willen, kunnen wij voorkomen dat deze ontpoldering plaats heeft. Dat is misschien voor de bewindslieden een beetje lastig omdat zij dan allemaal gesprekken moeten gaan voeren, maar ik denk dat dit alles goed te realiseren valt. Wij vinden het jammer dat een integrale visie ontbreekt op de infrastructuur in een groter gebied. Als wij dat echter wegen, willen wij daar het verdrag niet op laten sneuvelen. Wij vinden het niet handig van de regering en ook, wat ook zal blijken, niet echt praktisch. Maar goed, dat is dan zo.

Die ontpoldering ligt ons echter heel zwaar op de maag. Daarover willen wij toch een scherpere uitspraak doen. Ik heb hier een motie, voorzitter. Ik weet dat het niet echt gebruikelijk is om daarmee te strooien in eerste termijn, maar dat geeft ook het gewicht aan dat onze fractie toekent aan de kern van dit probleem van de ontpoldering. Bij dezen wil ik de motie, die ik mede indien namens collega Ten Hoeve en nog een drietal fractiegenoten om aan het vereiste aantal te voldoen, aan u overhandigen.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Hofstra, Ten Hoeve, Swenker, Duthler en Dupuis wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat nut en noodzaak van een diepere vaarweg naar Antwerpen voldoende zijn aangetoond;

voorts overwegende dat het voorgenomen natuurherstel geen gevolg is van de vaarwegverdieping en dat het voorgenomen natuurherstel in de vorm van ontpoldering niet als noodzakelijk kan worden aangemerkt;

spreekt uit dat de koppeling in de verdragen tussen vaarwegverdieping en natuurherstel in de vorm van ontpoldering ongedaan gemaakt dient te worden;

spreekt uit dat de vaarweg naar Antwerpen spoedig dient te worden verbeterd, zonder enige ontpoldering op Nederlands grondgebied (Hedwigepolder en het Zwin),

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter G (30862, 30863, 30864, 30866, 30867).

**

*N

De heer **Janse de Jonge** (CDA): Mevrouw de voorzitter. De Scheldeverdragen tussen Nederland en het Vlaams Gewest betreffende de uitvoering van de ontwikkelingsschets 2010 van het Schelde-estuarium is thans aan de orde. Ingevolge artikel 91, eerste lid, van de Grondwet worden de Staten-Generaal verzocht om aan deze verdragen goedkeuring te verlenen. Ik zal de voorgestelde verdragen en daaraan gekoppelde Kamerstukken in één betoog behandelen.

De afspraken tussen onze regering en de Vlaamse regering zijn op 11 maart 2005 gemaakt. De verdragen werden ondertekend op 21 december van hetzelfde jaar. De ontwikkelingsschets Schelde-estuarium 2010 is het belangrijkste dossier in dit verband. Het gaat in essentie om drie elementen: 1. de bereikbaarheid van de Antwerpse haven, 2. de veiligheid tegen overstromingen en 3. het natuurherstel van het Schelde-estuarium. Eigenlijk is het eerste element, de toegankelijkheid van de Scheldehavens, het belangrijkste op dit moment.

Men kan stellen dat na de vorige verdieping van de vaargeul in de Schelde terecht dit vraagstuk in een breder perspectief is geplaatst en dat de langetermijnvisie een belangrijk oriëntatiepunt vormt voor Vlaanderen en Nederland gedurende de komende jaren. Het is ook goed te constateren dat beide partijen op basis van wederzijds respect tot overeenstemming zijn gekomen over een pakket van maatregelen en het is goed dat niet de weg van de juridificering is gekozen, maar dat op basis van gesprekken verdragen zijn gesloten. Ook voor ons land zijn er belangrijke punten gerealiseerd.

De CDA-fractie stelt vast dat gelet op de voorliggende voorstellen een aantal zaken tegelijk moet worden geregeld. Dat is ten eerste een combinatie van uitdieping van de Westerschelde, het herstel van de natuur en het zorg dragen voor de veiligheid van het gehele gebied tegen overstroming. Dat betekent dat een balans moet worden gevonden tussen de fysieke systeemkenmerken van het estuarium en de toegankelijkheid. Het ecosysteem moet weer

gezond en dynamisch worden. Dat alles zal moeten gebeuren onder gezamenlijke regie van de Vlaamse en Nederlandse bewindslieden. De CDA-fractie is van mening dat deze balans in het algemeen is gevonden in de voorstellen. Mijn fractie stelt vast dat de onderlinge afspraken in hun onderlinge samenhang de belangen van economie, veiligheid en natuur kunnen dienen. De vraag voor mijn fractie is echter of de gemaakte keuzes in de verdragen het optimale vertegenwoordigen.

Wij bezien de ontwikkelingsschets nader. Het gaat om projecten en werken met doelstellingen die aansluiten bij het streefbeeld van 2030. Nog scherper kijken wij naar de vraagstukken van de ontwikkelingsschets 2010. Tot dat jaar moeten namelijk maatregelen worden genomen op basis van een strategische MER en een MKBA (maatschappelijke kosten-batenanalyse). Kernpunten daarbij zijn de vaargeulverdieping tot 13,10 meter (getijgebonden!) en een natuurontwikkelingsplan voor het hele Schelde-estuarium. Dat is wel heel erg veel in heel korte tijd!

Bezien wij daarnaast het bestuurlijke kader dat invulling moet gaan geven aan de door mij genoemde taakopdracht, dan is het toch een complexe zaak. Er zijn vier verdragen en een wijziging van de Scheepvaartverkeerswet. Er zijn opeenvolgend, als ik het goed zie, drie memoranda van overeenstemming. Er is ook een convenant tussen het Rijk en de provincie Zeeland over de uitvoering van de verdragen. Verder stel ik vast dat enige tijd geleden de Vlaams-Nederlandse Scheldec commissie in het leven is geroepen om aan alles uitvoering te geven. Over een bord bestuurlijke spaghetti gesproken! Maar: de keerzijde is wel dat een poging is ondernomen om over een aantal dossiers overeenstemming te bereiken.

Kunnen de bewindslieden de Kamer enige helderheid bieden bij deze toch complexe materie? Ik vraag hen om met name in te gaan op de stand van zaken en op de mogelijke vertraging van de besluitvorming. Heeft dit laatste enig, mogelijk negatief, effect op de afspraken? Het voorstel spreekt namelijk van het hanteren van "strakke termijnen" door beide overheden. Wat vinden de bewindslieden van het feit dat de Vlaamse regering reeds een procedure is gestart tegen de eigenaar van de Hedwigepolder die ertoe zal moeten leiden dat die polder onteigend wordt?? Deze zin sluit ik af met twee vraagtekens.

Gelet op de opdracht van de commissie-Nijpels, is de tweede belangrijke vraag voor ons: hoe zit dat nu precies, op welke punten kan Nederland afwijken van het verdrag of het aanpassen bij het zoeken en zo mogelijk ook vinden van alternatieven? Hoe gaat de minister de goede alternatieven, waar wij allemaal op zitten te wachten, in het verdrag verwerken? Betekent dat wellicht: heronderhandelen? Hierop krijgen wij graag een reactie van de minister.

In dit kader wijzen wij de bewindslieden erop dat de verdragen, vanzelfsprekend, de verdragsluitende partijen oproepen tot naleving, maar dat er ook melding van wordt gemaakt dat de

naleving afhankelijk is van het nationale en Europese recht! Ik herinner aan het bestaan van het internationale gewoonterecht dat in het algemeen naleving van verdragen vergt, in het bijzonder van essentiële onderdelen ervan. Verder stel ik vast dat "aanvullende middelen van uitlegging van de verdragstekst" gevonden kunnen worden op basis van artikel 32 van het Weens verdragenverdrag.

Tevens stel ik vast dat de koppeling tussen de vaarwegverruiming en de ontpoldering niet voortvloeit uit Europese regelgeving. Dat is althans mijn conclusie, mijnheer Hofstra. Hooguit houden de natuurmaatregelen verband met de noodzakelijke instandhoudingsmaatregelen op basis van de Habitatrictlijn. Alles bijeen: hoeveel juridische ruimte hebben de bewindslieden? Wat zien zij als hun bestuurlijke speelruimte om tot alternatieve oplossingen voor het Zwin en de Hedwigepolder te komen? Laat vooral de commissie-Nijpels met enige alternatieven en namen van enige locaties komen, zodat wij te zijner tijd een verantwoorde beslissing kunnen nemen. Dat zou ons zeer welkom zijn.

Ik wil over de voorliggende verdragen nog een aantal inhoudelijke vragen stellen. Hoe staat het met de voortgang van de behandeling van het dossier over de vaarweg Gent-Terneuzen met de noodzakelijke aanpassing van het sluiscomplex? Kan een indicatie worden gegeven van de tijdstippen waarop er meer duidelijkheid komt?

Een ander belangrijk en zeer actueel aandachtspunt betreft het vraagstuk van de klimaatverandering. Wij hebben begrepen dat de commissie-Veerman in de loop van deze zomer advies zal uitbrengen voor bevordering van de veiligheid in verband met overstromingen in de Nederlandse delta vanwege mogelijke gevolgen van klimaatverandering. Wordt over dit onderwerp overleg gepleegd met Vlaanderen? Wat vindt de regering van eventuele maatregelen op termijn als gevolg van de zeespiegelrijzing? Kan de minister iets zeggen over het voortdurend inruilen van landbouwgrond voor infrastructuur, de bouw van huizen en voor natuur en water, terwijl wij op lange termijn aan landbouwgrond wellicht een tekort kunnen hebben? Wat is de visie van de minister van LNV voor de langere termijn op dit punt?

Dan wil ik iets zeggen over de, althans in de publiciteit, meest besproken onderdelen van de verdragen: de ontpoldering van het Zwin en de Hedwigepolder. Wat onze fractie verbaast, is dat beide projecten zeer concreet in het verdrag met artikel 3 van stuk 30862 zijn omschreven. Ook de maatregelen zijn expliciet in het verdrag benoemd.

Ontpolderen raakt de Zeeuwse ziel tot in de kern. Ontpolderen in ons land raakt ook de Nederlandse ziel; we hebben een zeer lange geschiedenis van het veroveren van land op het water en met name op de zee. Polderen kunnen wij in fysieke en bestuurlijke zin erg goed. Maar de feiten liegen er ook niet om: de stijging van alleen al de zeewaterspiegel dwingt ons land om tijdig maatregelen te nemen. Het is dus goed dat recent, in 2007, een tweede Deltacommissie, officieel aangeduid met: staatscommissie voor duurzame

kustontwikkeling, in het leven is geroepen. Zojuist noemde ik de commissie al met de naam van de voorzitter: de commissie-Veerman. Veiligheid van mens en grond staan voorop. Herbezinning in brede zin is dus noodzakelijk. Het gaat om rivieren, dijkhoogten, noodoverloopgebieden en het opbouwen van reserv capaciteit bij extreem hoge waterstanden. "Ruimte voor de rivier" is de term. Tegen deze aanpak was aanvankelijk veel verzet, maar het draagvlak is naar mijn mening aan het groeien. Voor Zeeland geldt op grond van het verdrag de glasheldere opgave: 600 ha nieuwe zoutzoete getijdennatuur terugkrijgen. Er is heel wat afgezocht om alternatieven te vinden. Naar ik heb begrepen zijn de afgelopen paar jaar ongeveer 75 alternatieven de revue gepasseerd. We hebben dus veel commissies voorbij zien trekken, maar de juiste maatoplossing is nog steeds niet gevonden. Wij hebben nog één kans. Mede onder druk van deze Kamer is de minister bereid om de opdracht van de commissie-Nijpels te verruimen en het zoekgebied te vergroten. Dat laatste is het belangrijkste: het moet toch mogelijk zijn om op basis van deze verdragen die 600 ha, enigszins aaneengesloten, te vinden in het Scheldegebied. Ik formuleer dat bewust ruim: het Scheldegebied. Dat is namelijk het unieke estuarium waar het allemaal om gaat. Misschien moeten we niet alleen dijken handhaven, maar moeten wij ook denken aan bodemverlaging als bijdrage aan het bereiken van de doelen die aan het verdrag ten grondslag liggen. Bieden wellicht buitendijkse oplossingen perspectief?

De heer **Hofstra** (VVD): Ik begrijp van de heer Janse de Jonge dat er op grond van het Europese recht geen aanleiding is voor koppeling. Hij zegt ook dat ontpoldering ons door de ziel snijdt. Waarom is hij dan zo voorzichtig en zegt hij niet gewoon tegen de regering: zoek een alternatief, wij gaan niet ontpolderen?

De heer **Janse de Jonge** (CDA): U formuleert het anders. Ik zeg het op mijn eigen manier. De manier waarop ik het zeg, is glashelder: wij moeten ons uiterste best doen en nog één keer proberen om met de commissie-Nijpels een oplossing te vinden voor het ontpolderen van de Hedwigepolder. Laat dat helder zijn.

De heer **Hofstra** (VVD): Maar als het niet vandaag is dan moeten wij toch wel volgende week een standpunt innemen bij de behandeling van dit verdrag. Gelet op wat het CDA nu naar voren brengt, zie ik gebeuren dat wij het verdrag aannemen en dat het vervolgens de vraag is of de heer Janse de Jonge voor elkaar krijgt, wat hij graag wil. Daarom zeg ik tegen hem: wees een beetje assertiever.

De heer **Janse de Jonge** (CDA): Maar u hebt mijn hele betoog nog niet gehoord. Aan het slot kom ik hierop terug.

De heer **Schouw** (D66): Ik meen toch dat wij op dit punt voor duidelijkheid moeten zorgen. Sluit u uiteindelijk ontpoldering van de Hedwigepolder uit?

De heer **Janse de Jonge** (CDA): De opdracht aan de commissie is helder. Die opdracht is verruimd en er is verzocht om in een ruimer gebied te zoeken naar alternatieven. Verder is de opdracht om met duidelijke en goede alternatieven voor deze polder te komen, zodat niet gebeurt wat wij niet willen. Dat is helder.

De heer **Schouw** (D66): Dat weten wij, maar wij kennen de voorgeschiedenis. Het is niet voor het eerst dat er weer huiswerk wordt gemaakt. Er zijn commissies geweest en rapporten uitgebracht. Dat weet u net zo goed als ik. Daarom is de kernvraag: sluit u die ontpoldering uit, ja of nee? Misschien hoeft u hierop nu nog geen antwoord te geven, maar ik meen dat het absoluut noodzakelijk is dat u in twee termijn positie kiest.

De heer **Janse de Jonge** (CDA): Wij kiezen duidelijk positie, maar het is ordelijk om na de eerste ronde het antwoord van de regering af te wachten. In tweede termijn zullen wij met een duidelijke reactie komen.

Voorzitter. Kan de minister aangeven of het schrappen van de Hedwigepolder in Nederland ook gevolgen heeft voor het aansluitende Vlaamse gedeelte? Dat is een klein stukje van die polder. Is de indruk juist dat het tot de autonomie van Nederland behoort om alternatieve oplossingen te bedenken voor de Hedwigepolder en het Zwin en dat hiervoor geen instemming is vereist van Vlaanderen? Of zie ik dat verkeerd?

Wij hebben van de minister een brief gekregen, gedateerd 19 juni, gedrukt op stuk 30862-F. Met die brief zegt de minister onder andere dat het erom gaat, de taakopdracht van de commissie-Nijpels zodanig te verruimen dat het zoekgebied voor het vinden van alternatieven voor de ontpoldering voor het Nederlandse deel van de Hedwigepolder wordt vergroot. Aan het slot van de brief schrijft de minister dat het verdrag inzake de uitvoering van de ontwikkelingsschets dit toelaat, zoals ook blijkt uit de uitleg daarvan in de interpretatieve verklaring. Die opmerking van de minister brengt ons tot het stellen van de volgende vragen. Kunnen de bewindslieden aangeven of de Europese Commissie opnieuw Nederland in gebreke zal stellen vanwege het feit dat de uitdieping van de Westerschelde onvoldoende zou worden gecompenseerd? Hiermee is het verband aangegeven tussen de verschillende onderwerpen. Is er overleg geweest met de Europese Commissie over het ruimere kader voor het vinden van alternatieven door de commissie-Nijpels? Ter toelichting: in 2001 is ons land ook al in gebreke gesteld door de Commissie omdat wij de Vogel- en Habitatrichtlijn overtraden. Deze zaak werd geseponeerd nadat ons land "aanvullende compenserende maatregelen" had aangekondigd. Ik vraag dit te meer omdat uit onder andere de juridische advisering is gebleken dat de maatregelen op basis van deze verdragen niet

kunnen worden aangemerkt als maatregelen die vallen binnen de reikwijdte van artikel 6, lid 4, van de Habitatrichtlijn. Het gaat in dit geval dus niet om natuurcompensatie.

Graag zien wij de reacties van de bewindslieden tegemoet. Voor het overige zeggen wij: pacta sunt servanda.

*N

De heer **Schouw** (D66): Mevrouw de voorzitter. De Scheldeverdragen houden zowel het binnen- als het buitenland al enige tijd bezig. Dat is helemaal niet erg. Daarmee wordt het belang van de maatregelen die deel uitmaken van de verdragen nog eens onderstreept.

Ik zal kort ingaan op drie zaken, ondergebracht in drie blokjes: een blokje met positieve dingen, een blokje met aandachtspunten en een blokje over de ontpoldering.

Ik begin met de positieve dingen. Wij juichen het zeer toe dat er een intensive samenwerking is tussen Nederland en de Vlaamse gemeenschap. De landen hebben veel met elkaar van doen. Er is grensverkeer en grensoverschrijdende handel. Het is ook goed dat daar waar economische belangen uit elkaar zouden kunnen gaan lopen, deze toch verenigbaar blijken te zijn. In het verlengde daarvan heeft onze fractie de indruk dat met het pakket van maatregelen een evenwichtige balans is gevonden tussen economie en ecologie: aan de ene kant het uitdiepen van de Schelde en aan de andere kant het nemen van compenserende maatregelen.

Ik stap over op de aandachtspunten. Het eerste aandachtspunt heeft te maken met de kern van de inhoud van de zaak. Het is natuurlijk geweldig om te mogen meewerken aan het verdiepen van de Schelde, zodat de Antwerpse zeehavens nog een tijdje bereikbaar blijft voor steeds grotere schepen, maar hoe lang blijft dat nog zo? Schepen worden groter en groter, dat lijkt een wetmatigheid. De vraag is of wij verder en verder kunnen gaan met verdiepen. De effecten van verdiepen op het milieu zijn nu al aanzienlijk en zijn op enig moment natuurlijk niet meer te compenseren. Ik vind dat de Nederlandse regering in dezen een positie moet innemen. Wij zien deze zaak op ons afkomen en wij zullen daar toch iets mee moeten doen. Het lijkt ons een kwestie van tijd dat onze zuiderburen Zeebrugge meer moeten gaan ontwikkelen in plaats van de haven van Antwerpen. Hoe kijkt het kabinet daar tegenaan?

In het verlengde van het voorgaande vindt mijn fractie dat de havens van Amsterdam, Rotterdam, Antwerpen en Zeebrugge meer zouden moeten samenwerken. Het is een beetje van de gekke dat wij ons hier vandaag druk maken om de positie van de haven van Antwerpen, terwijl het gaat om veel meer havens in dat kleine gebiedje. Samen optrekken is een filosofie die ook aansluit bij wat de Vlaamse minister-president Kris Peeters twee weken terug uiteenzette in het beroemde televisieprogramma Buitenhof -- ook de heer Hofstra had er zijn zondag voor vrijgemaakt om daar eens goed naar te kunnen kijken -- namelijk

het ontwikkelen van één strategie en het waar mogelijk realiseren van specialisatie. Immers: wat is op lange termijn de macroruimtelijk-economische visie op vier zeehavens binnen een straal van 200 km? Wat is er eigenlijk tegen het inrichten van één grensoverschrijdende havenautoriteit voor die vier havens? Hoe ziet het kabinet dit? Welke concrete acties onderneemt het kabinet op dit punt?

Een ander aandachtspunt is hoe de huidige afspraken in de verdragen zich verhouden met een mogelijke stijging van de zeewaterspiegel, de kustverdedigingsstrategie en het wenkend perspectief hiervoor dat de commissie-Veerman ons zal voorhouden. Wij kunnen ons eigenlijk niet aan de indruk onttrekken dat als de commissie-Veerman goed haar best doet, dit grote consequenties heeft voor de verdragen die mogelijk vandaag hier worden goedgekeurd. Kan het kabinet schetsen welke verbanden het ziet? Kan het kabinet ook aangeven hoe het daar op denkt te anticiperen in de richting van onze zuiderburen?

Veel praktischer en relevanter voor de komende tien jaar zijn de verkeers- en transportstromen die intensiever worden als gevolg van de uitvoering van de verdragen. Meer economische activiteiten in een haven betekent ook meer transport en toelevering naar die haven. Een soepele afwikkeling daarvan per weg en per spoor had toch eigenlijk deel moeten uitmaken van deze verdragen. De reactie van de regering in de memorie van antwoord stelt dan ook teleur. Het is er een die doet denken aan het steken van de kop in het zand. Dat is toch hartstikke jammer, juist omdat het gaat om een dergelijk belangrijk terrein. Hoe ziet het kabinet de grensoverschrijdende verkeersproblematiek die samenhangt met de verdragen? Ik wijs op het spoorwegnet in Zeeland, de HSL en de IJzeren Rijn. Welk samenhangend beleid is er en waar is dat te vinden? Bij dat samenhangend beleid horen ook het grensoverschrijdend havenbeleid -- het gaat om vier zeehavens binnen een straal van 200 km -- en het kustverdedigingsbeleid. Al deze punten behoeven aandacht, het liefst in een nieuw verdrag. Laat ik de vraag concreet stellen: wordt er op deze punten gewerkt aan een nieuw verdrag tussen Nederland en België?

Een ander aandachtspunt -- ik zeg dit ook een beetje in mijn rol als voorzitter van de commissie voor Verkeer en Waterstaat -- is dat de uitvoering al in gang is gezet voordat hierover werd besloten, zoals ook door vorige sprekers is opgemerkt. Dat is toch echt de wereld op zijn kop. Als de Eerste Kamer haar taak serieus wil nemen, is het een gek figuur als de baggerschepen alvast maar zijn begonnen. Dat is toch echt een provocatie in de richting van deze Kamer. Anders kan ik het niet zien. Wat is de reden van deze provocatie? Kan het kabinet eens aangeven welke stappen het nu precies heeft ondernomen om te voorkomen dat de Eerste Kamer in haar hemd komt te staan? Ik vraag het kabinet nog eens goed notie te nemen van zijn eigen antwoord in de memorie van antwoord, waarvan ik eigenlijk zeker weet dat als deze twee bewindspersonen in hun vorige rol als Kamerlid dat antwoord zouden hebben gelezen, zij

daar absoluut geen genoegen mee hadden genomen. Waarom dan nu wel een snotterig antwoord vanuit het kabinet over het baggeren dat al begonnen is voordat de Scheldeverdragen hier aan de orde zijn geweest?

Ten slotte wil ik enkele opmerkingen maken over de ontpoldering. Ik zeg niets nieuws wanneer ik vaststel dat een ontpoldering nogal gevoelig ligt in Zeeland en ook in deze Kamer. Dat is begrijpelijk. Daarbij komt dat het gewoonweg zonde is om de beste kleigrond van Zeeland onder water te zetten. Zoiets doe je niet als dat niet nodig is. De ontpoldering hangt één op één samen met het Natuurherstelplan. Ook dat is belangrijk vanwege het feit dat het Schelde-estuarium in Noordwest-Europa het enige complete estuarium is met een getijdenwerking. Het voornaamste probleem concentreert zich volgens mij in de Hedwigepolder. De commissie voor Verkeer en Waterstaat in de Eerste Kamer heeft er bij het kabinet op aangedrongen om het zoekgebied van de commissie-Nijpels te verruimen. Dat gaat nu gelukkig ook gebeuren. Ik dank het kabinet hiervoor.

Ik begrijp dat het kabinet de commissie-Nijpels niet voor de voeten wil lopen, maar hoe schat het kabinet nu eigenlijk de kans van slagen van de commissie-Nijpels. Is het kabinet ook bereid het zoekgebied te verruimen tot het gehele Scheldegebied? Acht het kabinet reële alternatieven echt voorhanden? Of gaat het hier meer een doekje voor het bloeden om toch in 2009 over te gaan tot gedwongen ontpoldering? Blijft gedwongen ontpoldering van de Hedwigepolder nog steeds een optie voor het kabinet? Ik ontvang daar graag een antwoord op dat wij op realiteit en echtheid kunnen schatten. Volgens mij kan het kabinet daar vandaag, met alle mitsen en maren, uiteindelijk toch klip en klaar een "ja" of "nee" op zeggen. Zijn er ook andere opties, zoals het deels onder water zetten van het Verdronken Land, het uitstreken van de maatregelen over een langere periode, bijvoorbeeld tot 2020 in plaats van tot 2010, of versoepeling van de norm van 600 ha? Is dat denkbaar?

Wij zien de beantwoording met grote belangstelling tegemoet.

*N

De heer **Van den Berg** (SGP): Voorzitter. Ik spreek hier mede namens de ChristenUnie.

Iedereen die het Westerscheldegebied enigszins kent, zal erkennen dat het gebied een aantal unieke natuurlijke kenmerken bevat. De inzet van Vlaanderen en Nederland, zoals vastgelegd in het Verdrag betreffende de ontwikkelingsschets, om die kenmerken te versterken en uit te bouwen, willen onze fracties dan ook graag waarderen. Tegelijkertijd kent dit verdrag belangrijke nadelen. Ik denk dan in het bijzonder aan de nieuwe verdieping en aan kwesties als ontpoldering. Op deze kwesties wil ik mijn betoeg toespitsen.

Voordat ik inhoudelijk inga op deze materie eerst het volgende. Ik vind het bepaald niet chic

dat België reeds begonnen is met de uitvoering van de Scheldeverdragen op 20 december 2007, terwijl deze verdragen de Eerste Kamer niet hebben gepasseerd. Stel nu dat de Eerste Kamer deze verdragen verwierpt, wat is dan de situatie? Het heeft mij hogelijk verbaasd dat de Nederlandse regering hierop zo laconiek heeft gereageerd in de memorie van antwoord. Hoever is België inmiddels met de uitvoering? Wat is de zin nog van dit debat? Hoe ziet de regering de positie van de Eerste Kamer in dit dossier?

Helemaal merkwaardig is het, dat de Belgen reeds de onteigening hebben ingezet van het Belgische gedeelte van de Hedwigepolder. Deze polder is immers onlosmakelijk verbonden met het Nederlandse gedeelte en impliceert dus een grove aantasting van de Hedwigepolder als geheel. Wat betekent dit? Wij zoeken nog naar alternatieven voor ontpoldering van deze polder, maar hebben wij straks niet te maken met voldongen feiten? Wat betekenen deze Belgische stappen concreet? Ik roep de minister op om haar ongenoegen hierover aan de Belgen kenbaar te maken en erop aan te dringen, dat de Belgen onmiddellijk stoppen met deze activiteiten, zolang het Nederlandse parlement nog bezig is met de behandeling van deze verdragen!

De vorige verdieping van de Westerschelde had mijns inziens al de laatste verdieping moeten zijn. Het beginsel van goed nabuurschap is belangrijk. Dit betekent echter niet dat met een beroep hierop aan iedere verdere verdieping tegemoet kan worden gekomen. Er moet een keer een grens worden getrokken, vooral in verband met de veiligheid -- risicocontouren die verder het land opkruipen, nog grotere schepen, snellere stroomsnelheden en dergelijke -- én in verband met de aantasting van het unieke Schelde-estuarium. Is de staatssecretaris niet met ons van mening dat een verdere verdieping van de Westerschelde in de toekomst niet meer aan de orde is? Hoe beoordeelt de staatssecretaris de veiligheidsaspecten die verbonden zijn aan deze verdieping?

Het verdrag vereist het creëren van 600 ha estuariene natuur; dit krijgt op grond van het verdrag onder meer gestalte via de ontpoldering van de fraaie Hedwigepolder. De regering heeft ook onder dit onderdeel van het verdrag haar handtekening geplaatst, hoewel de Tweede Kamer al veel eerder heeft uitgesproken (motie-Van den Berg, 25187, nr. 15) dat ontpoldering géén instrument kan zijn in een langetermijnvisie op de Westerschelde. Het is goed om even te stipuleren, dat het kabinet deze motie dus niet serieus neemt en we daardoor thans in een zeer vervelende impasse zijn geraakt.

Er is in Zeeland géén draagvlak voor ontpoldering, voor het opgeven van goede landbouwgrond voor troebel Scheldewater. Juist ook in het licht van wereldwijd optredende voedselschaarste is dit des te begrijpelijker. Hoe weegt de regering het laatste argument? Op vrijwillige basis worden er geen gronden aangeboden ten behoeve van ontpoldering. Gedwongen ontpoldering is geen optie, zo heeft de Tweede Kamer klip en klaar aangegeven in de

motie-Van der Staaij. Dit is het plaatje. Nu is er een interpretatieve verklaring opgenomen bij het verdrag, die aanduidt dat er pas in 2010 begonnen mag worden met de ontpoldering van de Hedwigen Prosperpolder. Dat is voor onze fracties onvoldoende. Dit betekent in de praktijk slechts uitstel van executie. Wij hebben grote moeite om een verdrag goed te keuren, dat ontpoldering van goede landbouwgronden impliceert. Is de regering bereid hierover het gesprek met Vlaanderen te heropenen? Daarnaast vraag ik de regering hoe groot zij de kans acht dat voor 2010 nog serieuze alternatieven worden aangedragen voor de betreffende ontpoldering.

Inderdaad vereisen de Vogel- en Habitatrichtlijn en Natura 2000 dat Nederland zich inzet voor herstel van het Schelde-estuarium. Europa heeft overigens nooit opgelegd dat dit via ontpolderen moet. Wij moeten onszelf niet opleggen wat Europa niet van ons vraagt. Wij weten ook dat Brussel gevoelig is voor argumenten. Indien onze minister in Brussel uitlegt -- met haar kwaliteiten kan zij dat heel goed -- dat er geen draagvlak is voor ontpoldering en dit dossier inmiddels muurvast zit, dan moet het wel heel erg raar lopen als daar geen enkel begrip voor bestaat. Ik verwijs slechts naar het rapen van kievitseiëren - - een wat wonderlijke vergelijking, maar ik doe dat om mijn bijdrage wat te illustreren -- terwijl dat op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn volstrekt verboden is. Friesland heeft echter beargumenteerd -- daarom heeft die provincie een zetel in deze Kamer -- waarom deze traditie toch kan worden voortgezet en de Commissie heeft dat geaccepteerd.

Het gaat er maar om dat Nederland komt met alternatieven, bijvoorbeeld het opwaarderen van het Land van Saftinghe, om het Schelde-estuarium te verbeteren. Idealiter zouden wij vormen van buitendijks natuurherstel, bijvoorbeeld eilanden voor de kust, moeten kunnen koppelen met onze kustverdediging, gecombineerd met functies als natuur, recreatie aquacultuur en eventueel energievoorziening. Dan heb ik het over langetermijnoplossingen, maar als wij daaraan serieus werken, zal Brussel dat accepteren. Wij moeten in Brussel in ieder geval een stevig verhaal hebben. Na dit Kamerdebat is daar voldoende stof voor, dankt mij. En dat verhaal moet beginnen met de constatering dat er noch in Zeeland, noch in het Nederlandse parlement draagvlak is voor onvrijwillige grondverwerving, waardoor ontpoldering van de betreffende polder onmogelijk is.

De beoogde natuurcompensatie waarover in het verdrag wordt gesproken, heeft op zichzelf niets van doen met de beoogde verdieping. Deze verdieping heeft geen kwalijke gevolgen voor de aanwezige natuur. De natuurcompensatie wordt primair gekoppeld aan de vereisten van Natura 2000 en de Vogel- en Habitatrichtlijn. Relevant hierbij is voorts dat de uitvoering van de verdieping verdragsrechtelijk niet hoeft te wachten op de natuurcompensatie (zie artikel 1 verdrag). Als het verdrag wordt aangenomen, kan worden begonnen met de verdieping, terwijl de natuurcompensatie

eventueel later op de rol komt. Als er sprake is van urgentie om tot de natuurcompensatie over te gaan, dan is dat op basis van de Europese richtlijnen, en niet op basis van het verdrag. Deelt de minister deze analyse? Dit haalt derhalve toch druk van de ketel als het gaat om de natuurcompenserende maatregelen? Maakt dit het niet mogelijk om in te stemmen met het verdrag, maar een uitdrukkelijk voorbehoud te maken ten aanzien van de in het verdrag genoemde ontpoldering? Wij vragen ons af of hier niet een uitweg ligt, waarbij de verdieping, die het belangrijkste item voor België is, gewoon kan doorgaan. Zou Vlaanderen hier werkelijk een halszaak van maken? Ik kan het mij niet voorstellen.

Het is positief dat de minister bereid is om de zoektocht naar alternatieven voor de ontpoldering van de Hedwigepolder te verruimen. Wij vragen de minister echter wel om de genoemde verruiming nader te concretiseren. Over welk zoekgebied kunnen wij het nu precies hebben? Hoe gaat de verruimde opdracht aan de commissie-Nijpels luiden? Is de minister bereid het rapport van de commissie te zijner tijd aan de Eerste Kamer ter behandeling aan te bieden?

De Hedwigepolder staat echter wel met naam en toenaam genoemd in het verdrag om concreet ontpolderd te worden. Zolang dit het geval blijft, houden onze fracties grote bezwaren tegen dit verdrag dat gedwongen ontpoldering impliceert. Wij vragen ons af hoe dat te rijmen is met het zoeken naar alternatieven. Ik roep de minister daarom op het gesprek met Vlaanderen te heropenen, omdat er geen draagvlak voor gedwongen ontpoldering is, noch in het parlement, noch in Zeeland.

Voorzitter. Met meer dan gewone belangstelling wachten onze fracties het antwoord van de bewindslieden af. Naar aanleiding daarvan zullen wij ons standpunt bepalen.

*N

De heer **Laurier** (GroenLinks): Voorzitter. Verschillende sprekers hebben al gewezen op het optreden van de heer Peeters in Buitenhof. Ik vond het ook wat merkwaardig om zo vroeg op de zondagmiddag geconfronteerd te worden met, en vrijwel rechtstreeks toegesproken te worden door, de Vlaamse premier en een beetje een argument in de schoenen geschoven te krijgen waarom de Scheldeverdragen opgehouden waren. Hij suggereerde heel duidelijk dat daarbij concurrentieoverwegingen een rol speelden. Ik vind dit niet zo'n nette suggestie, nog afgezien van het al eerder beginnen met de uitvoering van de verdragen.

Maar goed, daar praten wij vandaag niet verder over. Het gaat nu om vier verdragen die een gezamenlijk onderhandelingspakket vormen en gezamenlijk aan het parlement worden voorgelegd. Zo is het afgesproken, om te benadrukken dat de vier verdragen bij elkaar horen. Dit betekent, heb ik uit de memorie van antwoord begrepen, dat als één van de verdragen niet aangenomen wordt, dit

consequenties heeft voor de aanvaarding van alle vier. Dit legt een zware druk op dit debat, want het gaat om alles of niets.

Centraal in de vier verdragen staan veiligheid, en in het bijzonder veiligheid tegen overstromingen, natuurlijkheid, herstel van natuurlijkheid, en bereikbaarheid, in het bijzonder van de Belgische havens. De fractie van GroenLinks in de Eerste Kamer heeft dit pakket bekeken en eigenlijk kwam zij tot dezelfde conclusie als eerder onze fracties in de Zeeuwse Staten en de Tweede Kamer. Wij vinden het in zijn totaliteit een aanvaardbaar pakket.

Dat wil niet zeggen dat er geen pijnlijke punten in zitten. Wij zijn niet bijzonder gelukkig met de derde verdieping van de Schelde. Naar aanleiding daarvan vragen wij ons af hoe het eigenlijk staat met een eventuele aanvraag voor een vierde verdieping. De Belgische premier Peeters stelt zich daarover weliswaar terughoudend op, maar dat zou ik ook doen als er nog een aantal verdragen geratificeerd zouden moeten worden in het Nederlandse parlement. Het valt op dat het kabinet in zijn reactie zegt dat Peeters zich terughoudend opstelt, maar dat als er een verzoek om een vierde verdieping komt, het getoetst zal worden aan het afsprakenkader dat is neergelegd. Wat is het nu precies: verwacht het kabinet eigenlijk toch nog een vierde aanvraag en vormt dit pakket aan afspraken in de verdragen een soort toetsingskader? Betekent dit dat het kabinet in feite nog ruimte ziet voor een vierde verdieping?

Een ander pijnlijk punt is het feit dat niet alle vervoersafwikkeling als gevolg van de intensivering van de havenactiviteiten geregeld is.

Een derde gevoelig punt is de ontpoldering. Eerdere sprekers zijn hier al op ingegaan. In de discussie over de ontpoldering vallen twee argumenten te onderscheiden. Het eerste is verzet tegen gedwongen ontpoldering. Dat verbaast mijn fractie enigszins, want het legt het accent nogal op het gedwongen karakter. Dit betekent in feite dat er herstelmaatregelen voor de natuur genomen worden die eigenlijk het lot in handen van de grondeigenaren leggen. Volgens mij gaat het toch om grotere en meer ingewikkelde ontwikkelingen, die niet zomaar daar kunnen worden neergelegd. Ten tweede wordt gezegd dat de polder op zich een prachtig natuurgebied is. Dat wil de fractie van GroenLinks ook niet bestrijden, maar wij zeggen er nog iets bij, namelijk dat het moet worden afgewogen tegen het herstel van een natuurgebied met een groot belang. Het gaat om het enige getijdengebied van deze omvang in Noordwest-Europa. In die afweging vinden wij eventuele ontpoldering aanvaardbaar. In beide gevallen gaat het om natuur, maar bij de ontpoldering wel om natuur die op een andere manier gekwalificeerd dient te worden.

Een ander pijnpunt is dat er landbouwgebied verloren gaat. Dat klopt. Ook daar maakt mijn fractie echter de afweging dat het natuurherstel belangrijker is.

Nieuw ten opzichte van de behandeling in de Tweede Kamer is dat nu de commissie-Nijpels is ingesteld, die zoekt naar eventuele alternatieven.

Op aandringen van een meerderheid van de vaste commissie van de Eerste Kamer is het zoekgebied zelfs nog uitgebreid. Straks komt wellicht de commissie-Nijpels met alternatieven. Het kabinet zal deze op hun merites beoordelen en daarbij de Tweede Kamer betrekken. Kan het kabinet echter iets meer duidelijkheid geven over de criteria die het hanteert bij het beoordelen van de oplossingen die de commissie-Nijpels eventueel zal aandragen? Het is op zich een merkwaardige situatie dat wij ons in een verdrag vrij gedetailleerd -- er is een reeks van afspraken gemaakt over beheer en financiering -- hebben vastgelegd op de ontpoldering van een aantal polders, maar dat op het moment dat dit op het bordje van het parlement terecht komt, er opeens naar alternatieven gezocht wordt.

Er zijn twee mogelijkheden. Het zou kunnen dat de commissie-Nijpels in de ogen van het kabinet geen aanvaardbare alternatieven vindt. Wat voor situatie ontstaat er dan? Kiest het kabinet dan voor het traject van gedwongen ontpoldering?

Het zou ook kunnen dat de commissie-Nijpels in de ogen van het kabinet wel een aanvaardbaar alternatief vindt. Dat betekent dan niets anders dan dat de verdragen moeten worden opengebroken. Wat is in dat geval de samenhang tussen de verschillende verdragen? Wat betekent het voor de afspraken die gemaakt zijn over beheer en financiering van de nieuwe gebieden? Wat betekent het, bijvoorbeeld, voor het Belgische deel van de polder? Mijn fractie begrijpt dat daar de procedure van onteigening in feite al is begonnen. Ik ontvang graag de visie van het kabinet over beide mogelijkheden.

Natuurlijk wordt de situatie in Nederland nauw gevolgd door de Vlaamse zijde. In een discussie in het Vlaamse parlement bleek dat de ontpoldering van de Hedwigepolder niet alleen gezien wordt als herstel van natuur. Met name het lid Martens van het Vlaamse parlement vindt de ontpoldering van de Hedwigepolder ook van belang voor de veiligheid tegen eventuele overstromingen. Als dat de visie is van het Vlaamse parlement, zal er natuurlijk nooit voldoende reden zijn voor de Vlaamse collega's om erg gemakkelijk akkoord te gaan met een eventueel alternatief op het gebied van natuurherstel. Ook hierop hoor ik graag de visie van de minister. Mijn fractie ziet de beantwoording van de vragen met belangstelling tegemoet.

*N

De heer **Slager** (SP): Mevrouw de voorzitter. Wij mogen ons verheugen in een heel grote publieke belangstelling. Er is vandaag zelfs een hele bus met Zeeuws-Vlamingen hierheen afgereisd, hoewel je kijkend naar de tribunes dat niet helemaal zou zeggen. Ik vind het een beetje jammer dat wij onze gasten niet de gelegenheid hebben gegeven om alle stoelen te bezetten. Ze zitten nu aan de overkant met een groot scherm. Dat is natuurlijk ook aardig, maar ze hadden het debat liever lijfelijk meegemaakt.

Wij spreken vandaag over een rivier. Rivieren mogen dan door de natuur gevormd zijn,

rivieren zijn ook vanaf het ontstaan van de mensheid nauw verbonden met onze cultuur. Hebben wij niet allemaal geleerd op school dat de Hof van Eden zich bevond op de plaats waar Eufraat en Tigris samenstroonden? Wij hebben altijd geprofiteerd van de voordelen die de rivieren ons boden. Was het niet door het water ervan te drinken of de vissen er uit te halen, dan was het wel door er over te varen en onze steden eraan te bouwen. Hoewel wij ons niet altijd als goede rentmeesters gedroegen, hadden de rivieren lange tijd voldoende zelfreinigend vermogen om de kwalijke gevolgen van ons handelen te neutraliseren. Maar de laatste eeuw verrezen er steeds meer fabrieken langs de rivier. Basisindustrieën die hun afval in grote hoeveelheden ongegeneerd en vaak ongezuiverd loosden op de rivier. Want, ach, die voerde het toch wel af naar de zee en de zee die was zo groot...

Begin jaren zeventig bleken veel rivieren echter veranderd in open riolen met soms zuurstofloos water. Dat was bij ons niet alleen het geval met de Rijn maar zeker ook met de Schelde die in die jaren het predikaat kreeg van de smerigste rivier van West-Europa. Zelf wonend vlakbij de Westerschelde zag ik hoe het gore water daar de schorren besmeurde en werd ik gewaarschuwd voor het eten van mosselen die besmet waren met cadmium. In de beginnende milieubeweging maakte ik mij boos op hen die de Schelde zo schaamteloos bezoedelden, om een mooi Vlaams woord te gebruiken.

De daders zaten overal, ook in Nederland dat zelfs het afvalwater van het nieuwe industriegebied Moerdijk via een smeerpijp afvoerde naar Zuid-Beveland waar het ongezuiverd op de Westerschelde werd geloosd. Maar veel meer nog dan de Nederlanders waren het de Belgen die deze rivier vervuilden. Niet alleen loosden heel veel steden tot en met Brussel ongezuiverd op de Schelde, ook de fabrieken deden dat, met name die van Antwerpen. Aan weerszijden van de Schelde werden tot pal aan de Nederlandse grenzen in die jaren havens gegraven en industriegebieden opgespoten op ingepolderde schorren. Fabrieken met een soms bedenkelijke reputatie op milieugebied die Nederland niet eens in kwamen, zoals Prosil in Amsterdam, waren aan de Schelde welkom. Hun gevaarlijke uitstoot ging op de heersende zuidwestenwind toch meestal de grens over en metingen in die tijd toonden aan dat de lucht in oostelijk Zeeland en westelijk Brabant soms even vuil was als in de Rijnmond. Zo vulden onze zuiderburen het begrip "goed nabuurschap" in die tijd in.

In dezelfde tijd kreeg Antwerpen het zelfs voor elkaar dat Nederland akkoord ging met het graven van het zogeheten Baalhoekkanaal, dwars door het Verdrongen Land van Saefthinghe, zodat de steeds groter wordende zeeschepen niet meer door het Nauw van Bath behoeften de manoeuvreren, maar rechtstreeks door het natuurgebied konden. Het Nederlandse argument om dat prachtige stuk estuariene natuur op te offeren voor de Antwerpse havenbelangen was ook toen goed nabuurschap. Alleen wilden wij in die tijd nog wel een bewijs van

goed nabuurschap terug van de Belgen. En dat was de belofte dat de kwaliteit van het Maaswater zou verbeteren. Daar liep het echter fout, want de Walen hadden helemaal geen zin om de Vlamingen daarmee te helpen. Zo verdween dat kanaalplan gelukkig in de prullenbak. Daardoor bleef de Westerschelde met zijn smalle en bochtige geulen de enige toegangsweg tot Antwerpen en daarom legde België begin jaren negentig de eis op tafel om de vaargeul te verdiepen. Dat was al eens gebeurd maar het was opnieuw nodig, aangezien de zeeschepen steeds meer diepgang kregen en Antwerpen hun ongehinderde toegang eiste, ook bij laag water. Anno 1995 kon het milieubelang natuurlijk niet helemaal meer genegeerd worden. Dus deed de Heidemaatschappij onderzoek en concludeerde zij dat door de baggerwerken er 500 ha schorren en slikken verloren zouden gaan. Dat moest gecompenseerd worden door te ontpolderen. Een nieuw begrip was geboren en daarmee een nachtmerrie voor veel Zeeuwen.

Ik hoor nog hoe in 1996 een gedeputeerde die ontpoldering probeerde te verdedigen op een bijeenkomst in Sluiskil te Zeeuws-Vlaanderen, een bijeenkomst die bol stond van onbegrip. Hoewel niet alle argumenten steek hielden, had ik wel heel veel begrip voor de emoties. In Zeeland zijn immers al heel veel polders verloren gegaan aan de zee, meestal tijdens watersnoden maar soms ook in tijden van oorlog door de mensen. In de loop van de eeuwen zijn in Zeeland niet minder dan 117 dorpen en één stad, Reimerswaal, verdrongen. Dat maakt dit gebied tot een uniek en tegelijkertijd ook tragisch stukje aarde. Ik zou geen andere plek in Europa weten waar zo veel gemeenschappen in de golven zijn verdwenen. Ik vind dat wij die geschiedenis behoren te kennen om te oordelen over de emoties van de Zeeuwen als het gaat over ontpoldering.

Het Bestuurlijk Overleg Westerschelde dat in die jaren de uitvoering van het ontpolderingsplan op zich had genomen, kwam er niet uit. Dus stelde de minister een commissie in, vernoemd naar haar voorzitter, Hendrikx, die wij inmiddels allemaal kennen als onze collega. Die commissie concludeerde toen dat er niet ontpolderd behoefde te worden en dat het gecompenseerd kon worden via een rij binnendijkse natuurprojecten. De Zeeuwen haalden opgelucht adem, maar niet voor lang. Want nu, amper tien jaar later, wenst Antwerpen een derde verdieping van de vaargeul en staat de ontpoldering opnieuw centraal. Hoewel dat logisch lijkt gezien de voorgeschiedenis, schrijft de minister dat er nu niet ontpolderd hoeft te worden vanwege die verdieping. Zij heeft een nieuw argument om toch te ontpolderen, en dat is de ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium. Uit die schets blijkt dat de rivier in een te krap jasje zit. Dat komt door de inpolderingen van de laatste eeuw. Daardoor zouden er nu steeds meer slikken, schorren en ondiepwatergebieden verloren gaan, hetgeen alleen maar hersteld kan worden door nieuwe te maken en dus door te ontpolderen. Nu is het wel heel toevallig dat net op het moment dat de derde verdieping aan de orde komt, de rivier er ineens zo slecht aan toe blijkt te zijn dat toch

ontpolderd moet worden. Het argument van de regering wordt ook niet geloofwaardiger als je hoort dat het Zeeuwse provinciebestuur in april in deze Kamer op bezoek, verklaarde dat er wel ontpolderd moet worden vanwege die verdieping. Laat nu de voorzitter van die Zeeuwse gedeputeerden, de commissaris van de Koningin, de voormalige minister van Verkeer en Waterstaat zijn die deze Scheldeverdragen heeft ondertekend. Wat beweegt dan deze regering om te ontkennen dat de ontpoldering nodig is vanwege de vaargeulverruiming? Wil zij misschien zo voorkomen dat als die ontpoldering niet door zou gaan, de natuurbeweging naar de rechter stapt om te proberen die verdieping te blokkeren? In dat geval gaat de behoefte van de regering om een goede nabuur van de Belgen te zijn wel erg ver en wat ons betreft te ver. Als het waar is dat de verdieping en de ontpoldering los van elkaar staan, wat ik dus niet geloof, dan resteert de vraag hoe valide het argument is dat de rivier er nu ineens zo slecht aan toe is dat er niet valt te ontkomen aan ontpoldering.

In antwoord op onze schriftelijke vragen heeft de regering al toegegeven dat de waterkwaliteit van de Schelde de laatste decennia niet is verslechterd maar verbeterd. Een leek kan dat ook zien, want de zeehonden die in de jaren zeventig totaal verdwenen waren uit de Westerschelde, liggen daar nu lekker te zonnen op de platen. Zoals bekend, zijn zeehonden een graadmeter voor de kwaliteit van het marinemilieu. Er is ook veel verbeterd. Bij ons in Nederland gaat geen liter water ongezuiverd de Westerschelde in, maar bij de Belgen is dat nog niet zo ver. De voorlichtingskrant van het projectbureau schrijft zelf: "Tussen Gent en Antwerpen is de Schelde nog steeds kortademig en worstelen planten en dieren bij wijlen nog met zuurstofgebrek." De SP vindt het onbegrijpelijk dat Nederland de verplichte zuivering van al het Belgische afvalwater niet als voorwaarde heeft gesteld voordat er überhaupt wordt onderhandeld over de vaargeulverruiming. Kan de staatssecretaris uitleggen waarom dat bewijs van goed nabuurschap van de Belgen niet is geëist? Feit blijft dus dat het Scheldewater schoner is geworden en als wij de Belgen mogen geloven dan wordt het nog schoner. Daar ligt het probleem dus niet. Waar dan wel?

Volgens de regering gaat de Westerschelde ernstig achteruit omdat er zo veel schorren en slikken zijn ingepolderd in het verleden. Dat argument is opmerkelijk want verreweg de meeste inpolderingen dateren van meer dan een halve eeuw geleden. Dan denk je toch dat die gevolgen al veel eerder gesignaleerd hadden moeten zijn, maar dat is niet gebeurd. In 1997 werd in het rapport "Westerschelde, stram of struis?" van het RIKZ geconstateerd dat het helemaal niet zo slecht ging met de rivier want: "Waarnemingen bij hogere organismen laten nauwelijks negatieve ontwikkelingen zien." "Nauwelijks negatieve ontwikkelingen", dat vertelt ook het recente eindrapport over de gevolgen van de tweede verdieping, MOVE, Monitoring Verruiming Westerschelde. De regering citeert echter in haar

memorie van antwoord uitsluitend de negatieve ontwikkelingen uit dat rapport. Waarom krijgen wij geen eerlijke weergave van wat er in dat rapport staat?

Ik wil benadrukken dat de SP niet gelukkig is met de inpolderingen die nog tot in de jaren zeventig honderden hectaren prachtige schorren hebben opgeslokt. Maar al die inpolderingen van de laatste decennia zijn uitgevoerd om industriegebieden aan te leggen of om de door Antwerpen zo begeerde Schelde-Rijnverbinding tot stand te kunnen brengen. Waarom moeten de boeren daarvoor nu dan weer het veld ruimen? Er hoeft helemaal niet ontpolderd te worden. Niet omdat er geen bedreiging zou zijn voor het milieu van de Westerschelde, want die is er wel degelijk. Maar de bedreiging die wij zien, wordt nu juist niet als zodanig door de regering aangewezen; de grootste bedreiging voor het milieu van de Westerschelde ligt in het steeds wegbaggeren van de rivierbodem en in het vervolgens storten van het vervuilde slib uit het oostelijk deel bovenop het slib in het veel schonere westelijke deel. Dit is een proces dat al decennia aan de gang is. Zo komt het ecosysteem natuurlijk nooit tot rust.

Ik vind dat daar de grootste bedreiging voor de rivier ligt en de deskundige bij uitstek heb ik daarbij aan mijn zijde: professor doctor Henk Saeijs, oud-hoofdingenieur-directeur in Zeeland. Hij is als geen ander kenner van de veranderingen in estuaria, want hij is daar op gepromoveerd. Zijn oordeel is: "De grootste dreiging voor de toekomst van de Westerschelde vormen verdergaande en verkeerd uitgevoerde verdiepingen." Dat zijn angst terecht is, blijkt uit het onderzoek naar de gevolgen van de tweede verdieping. Er blijken onvoorziene processen op gang gebracht te zijn door die tweede verdieping, met als belangrijkste dat het estuarium van een zandimporterend systeem, een zandexporterend systeem is geworden. De onderzoekers zeggen dat zij niet weten wat de oorzaak is maar sluiten niet uit dat het door de verdieping komt. Dat lijkt mij ook logischer dan te zeggen dat het door de inpolderingen van vijftig jaar geleden zou komen.

De onderzoekers adviseren een vervolgonderzoek. De regering wacht dat echter niet af en gaat alvast akkoord met een volgende verdieping. De SP vindt dat onverantwoord, temeer omdat de nieuwe baggerwerkzaamheden veel verder gaan dan het weghalen van een paar drempels uit de vaargeul. Het heet nu ook niet meer "vaargeulverdieping" maar "vaargeulverruiming". Bij het Nauw van Bath zullen inderdaad zo veel slikken worden weggebaggerd dat wij straks van het "Breed van Bath" kunnen spreken. Wij vinden dat zoiets niet mag zolang niet is aangetoond dat het geen nadelige gevolgen heeft voor het milieu van het estuarium. Waarom vindt de regering dat het wel mag?

Onwillekeurig maak ik dan, zeker als Zeeuw, vergelijkingen tussen enerzijds het gemak waarmee de gevolgen van het baggeren in de Westerschelde op deze manier worden genegeerd en anderzijds de gestrengheid waarmee de mosselvisser worden benaderd omdat die de

bodem van de Waddenzee zouden aantasten. Hoewel dat laatste veel minder ingrijpend is dan wat er met de bodem van de Westerschelde gebeurt, worden de vissers gedwongen om te bewijzen dat hun handelingen geen negatieve gevolgen zullen hebben voor de bodem van de Waddenzee voordat zij nog iets mogen doen.

Waarom, mevrouw de minister, gelden zulke eisen niet voor de Westerschelde? Dat is toch ook een habitatgebied? Waarom moeten de Belgen niet aan dezelfde eisen voldoen als de mosselvisserij? Ik weet het wel: dan kan de geulverruiming niet doorgaan en dan haalt de minister zich de woede van Antwerpen op haar nek. Wij hebben daar de afgelopen weken al een paar staaltjes van mogen meemaken. Waarom laten wij ons zo intimideren? Waarom is het zo erg als de verdere verruiming niet doorgaat en die paar heel grote zeeschepen bij laagwater niet naar Antwerpen kunnen varen maar soms even op de rede van Vlissingen moeten wachten op de vloed? Want daar draait het allemaal om. Alle schepen moeten als het aan Antwerpen ligt, 24 uur per etmaal door kunnen varen en niet even hoeven te wachten.

Volgens de SP is dat wat de Antwerpse havenlobby wil, niet meer van deze tijd. Kijk naar havensteden die verder landinwaarts zijn gelegen, aan een rivier. Varen die heel diepstekende schepen de Theems nog op naar Londen? Varen zij de Elbe op naar Hamburg? Het antwoord is "nee". Daar heeft men voor de oceaanreuzen allang havens aan de kust gemaakt. Ook Rotterdam laat deze schepen niet verder komen dan de Maasvlakte. Waarom zouden de Belgen niet hetzelfde kunnen doen als Rotterdam en Hamburg? Zij hebben Zeebrugge toch? Dat ligt pal aan de Noordzee. Daar is al een containerterminal. Antwerpen eist wat in de rest van de wereld is achterhaald en kondigt alvast een vierde verdieping aan. En wij, als goede naburen, behoren die straks opnieuw te honoreren. De staatssecretaris heeft in de memorie van antwoord daarover helaas niet het standpunt ingenomen dat de commissaris van de Koningin in Zeeland over de vierde verdieping heeft ingenomen, namelijk "over mijn lijk". Waarom, zo vraag ik de staatssecretaris, wijst zij de Belgen er niet op dat wat zij willen niet meer kan? Althans niet zonder straks nog veel meer polders en nog veel meer cultuurland op te offeren dan waarover wij vandaag spreken.

Daarmee kom ik terug bij het begin van mijn verhaal, bij het rivierenlandschap als drager van onze geschiedenis. Ook het landschap van de Schelde is drager van onze geschiedenis. Vanaf de bescheiden bron op de hoogvlakte van Sint Kwinten in Frans Vlaanderen tot aan de monding in Zeeland heeft ook deze heel traag door het Vlaamse land meanderende rivier al heel vroeg mensen aangetrokken. Wie de Schelde van bron tot monding nareist -- ik kan iedereen aanbevelen om dat de komende vakantie eens te doen -- en wie ook nog de kunst verstaat van het landschap lezen, zal de tekens aantreffen die herinneren aan het leven en streven van de mensen in de Scheldestreek. Dat varieert van de 2000 jaar oude restanten in Doornik, ooit een Romeinse

hoofdplaats, via de uitgebakken gronden ten zuiden van Gent die herinneren aan de tientallen veldovens die daar stonden en waarin de flandriens de karakteristieke Scheldestenen bakten waarmee de huizen in die streek zijn gebouwd, tot aan de weidse zeekleipolders in het Nederlandse mondingsgebied. Ook in die laatste polders, waarvan de eerste in de Middeleeuwen door de cisterciënzer monniken werden bedijkt, kun je de geschiedenis lezen. Elke bocht in een dijk, elk holbollig weitje, elk brak waterpoeltje waarover minister Verburg, kort geleden op bezoek in Zeeland, nog zo lyrisch uitpakte, vertelt een verhaal over de mensen die er leefden. Wij mogen die leestekens van onze geschiedenis niet onnadenkend uitwissen. Dat mag alleen maar als daar dringende redenen voor zijn, maar die zijn er nu niet. Er spelen in de Westerschelde op dit moment geen dramatische zaken dan in de rest van de Delta, en zeker niet als de verdieping niet doorgaat. De SP ziet daarom onvoldoende argumenten om een draconische maatregel zoals het vernietigen van vruchtbare cultuurgrond te rechtvaardigen.

Frank Westerman, schrijver van het bekende boek *De Graanrepubliek*, pleitte voor het instellen van een moratorium op het verder onder water zetten van goede landbouwgrond. Wij steunen zijn oproep. Het momentum lijkt aangebroken. Dat blijkt niet alleen uit de teksten van bij het landschap betrokken schrijvers zoals Westerman, Geert Mak, Willem van Toorn en Koos van Zomeren, maar dat bewijzen ook de overall uit de grond schietende comités van burgers die vragen om een herwaardering van ons cultuurlandschap. Zij keren zich tegen het vernietigen ervan ten bate van recreatiegronden of "nieuwe natuur". Een "nieuwe natuur", waarmee ook die weidse akkerbouwvelden die zo beeldbepalend zijn voor de Scheldedelta al zijn opgeleukt. Polders waarin de sporen van honderden jaren cultuur zonder respect voor het eigene zijn uitgeveegd. Wat komt ervoor in de plaats? In de praktijk vaak, te vaak, onafzienbare velden met monoculturen in naam van de biodiversiteit. Nu wij de laatste tijd al zo veel vruchtbare polders onder water hebben gezet, van het complete eiland Tiengemeten, via de Blauwe Stad in Groningen tot en met het Wieringerrandmeer, en zich tegelijkertijd een wereldwijde voedselcrisis aftekent, lijkt mij dat een argument te meer om ons eens te bezinnen op de vraag of wij zo moeten doorgaan. Ik overweeg daarover in tweede instantie een motie in te dienen, maar ik wacht de reactie van de minister af.

Het begin van de twintigste eeuw was de tijd van de grote ontgrondingen. Duizenden hectaren zogeheten woeste gronden zijn toen omgezet in boerenland. Daarachter zat een politiek ideaal. Nederland wenste voldoende vruchtbare akkers om zijn groeiende bevolking te kunnen voeden. Achteraf kunnen wij constateren dat het ideaal van toen is doorgesloten, doorgesloten ten koste van de natuur. Wij zijn nu een eeuw verder en staan aan het begin van de 21ste eeuw. En ziedaar de golfbeweging van de geschiedenis: wij dreigen nu weer de andere kant op door te

schieten. Een chambre de réflexion lijkt mij de plaats om daarbij even stil te staan en als het kan een signaal af te geven. Ik wacht met belangstelling het antwoord van de minister en de staatssecretaris af.

*N

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Voorzitter. Tot enkele weken geleden verkeerde mijn fractie in de oprechte veronderstelling dat via een zorgvuldig en lang voorbereidingsproces dat vooraf ging aan de ondertekening van de verdragen, alle belanghebbenden betrokken waren geweest en inbreng hebben kunnen leveren bij de totstandkoming van de inhoud van het plan en het verdrag dat daarop is gevolgd. Wij kwamen tot die conclusie na kennisneming van het uitgebreide wetsdossier met achterliggende stukken en omdat mijn fractie in de schriftelijke inbreng nog eens expliciet heeft gevraagd naar het proces rond de planvoorbereiding. Het beeld ontstond dat er uitgebreide studies hadden plaatsgevonden en veel onderzoek was gedaan naar alternatieven die in het voorbereidingsproces door belanghebbenden en deskundigen naar voren zijn gebracht. De commissie-Maljers heeft maar liefst meer dan 70 alternatieven onderzocht. Uiteindelijk moet er dan toch worden gekozen en moeten er besluiten worden genomen door de gebiedsautoriteiten die als eerste verantwoordelijkheid dragen voor dit grondgebied.

Bij zoveel betrokkenen kan het dan niet anders dan dat niet iedereen tevreden is. Zo dachten wij tot voor kort. Als het proces dat aan besluitvorming voorafgaat, voldoet aan de vormvereisten, zoals vastgelegd in wet- en regelgeving en in dit geval onder andere in de Wet ruimtelijke ordening en de Algemene wet bestuursrecht, als het overeenkomt met het beleid *Inspiraak Nieuwe Stijl*, waaraan deze en de vorige regering zich heeft gebonden, en als er zowel over de vorm als over de inhoudelijke afwegingen in openbare stukken uitgebreid verantwoording is afgelegd, dan zou volgens mijn fractie de rol van het parlement als sluitstuk na vele jaren van onderhandeling en afronding van de besluitvorming in de daarvoor aangewezen gremia, terughoudend moeten zijn.

Die rol zou zich moeten beperken tot het toetsen op randvoorwaarden en procesgang, maar het parlement zou niet de zoveelste beroepsinstantie moeten willen zijn van groepen die in een eerder stadium ongelijk hebben gekregen. Een dergelijke rolopvatting ligt volgens onze fractie in het verlengde van het onlangs verschenen advies van de commissie-Elverding over de versnelling van de procedures bij de infrastructuur. De regering heeft inmiddels de Tweede Kamer laten weten dat advies over te nemen, dus kan ik er hier rustig naar verwijzen.

De Scheldeverdragen zijn na de lange, en naar wij meenden te mogen veronderstellen, zorgvuldige voorbereiding eind 2005 door de ministers van Vlaanderen en Nederland ondertekend. Daarna werden voorbereidingen rond

de uitvoering van de plannen getroffen omdat de in het verdrag genoemde realiseringsdatum van de eerste fase als resultaatverplichting 2011 aangeeft.

In eerste instantie vond mijn fractie het dan ook enigszins onbegrijpelijk dat het hoofddaccent van de behandeling in de Tweede Kamer lag op de politiekinhoudelijke vraag of de Hertogin Hedwigepolder in het kader van het natuurherstel al dan niet gedwongen ontpolderd zou mogen worden. Als het voorbereidingsproces zorgvuldig is verlopen en als alle betrokkenen zijn gehoord en als er vervolgens door de daartoe bevoegde instanties een afweging is gemaakt en een besluit is genomen, dan moet op dat besluit niet al te gemakkelijk kunnen worden teruggekomen. Echter, de tegenstand tegen deze beslissing was zo massaal dat vooral daardoor nadere oriëntatie op proces en inhoud, ook voor mijn fractie, voor de hand lag. Deze nadere oriëntatie leidde bij ons tot de conclusie dat er op het voorbereidingsproces, zowel qua proces als qua inhoud, nogal wat valt aan te merken.

Dat brengt mij bij het tweede punt, het voorbereidingsproces en daarbij vooral de definiëring van het begrip belanghebbenden, degenen die in het planproces van begin tot eind betrokken moeten zijn. De fractie van de PvdA in de Eerste Kamer heeft zich de afgelopen jaren bij wetgeving de fysieke leefomgeving betreffende, bij herhaling ingespannen om meer duidelijkheid te krijgen over de invulling van het begrip belanghebbende. In veel van deze wetten worden, soms door amendering in de Tweede Kamer, niet langer alle betrokken burgers als belanghebbende beschouwd, maar wordt in de sectorale wetgeving verwezen naar de Algemene wet bestuursrecht, waarin in artikel 1, lid 2, het begrip belanghebbende ingeperkt wordt tot degenen met een rechtstreeks belang. Wij hebben de vraag naar een nadere definiëring van dat begrip aan de orde gesteld in alle stadia van behandeling van de Wet ruimtelijke ordening, van milieuwetgeving, maar onlangs ook van de Wet omgevingsvergunning en de Waterwet. Het doet ons genoegen dat de regering nu uiteindelijk aan de Raad van State om voorlichting heeft gevraagd over dit begrip in relatie met nationale en internationale regelgeving. Dit was een toezegging in de memorie van antwoord bij de Wet omgevingsvergunning.

De relevantie daarvan, ook voor deze verdragen, blijkt uit het feit dat bij de totstandkoming van de plannen de grondeigenaar van de Hedwigepolder, voor zover wij hebben kunnen nagaan, niet formeel als belanghebbende is beschouwd, evenmin als de gemeente Hulst waarin het grondgebied ligt. Zij zijn niet in staat gesteld om in het voorbereidingsproces mee te spreken. Integendeel, het eerste formele schrijven dat de eigenaar krijgt, dateert van 26 april 2007, wanneer hij een brief van de directeur van de Dienst Landelijk Gebied krijgt waarin hem wordt meegedeeld dat er pogingen zullen worden ondernomen om tot vrijwillige verwerving van zijn grond over te gaan omdat deze grond nodig is voor een evenwichtige en duurzame ontwikkeling van het Schelde-estuarium, zoals vastgelegd in de

ontwikkelingsschets en het verdrag van 2005. In dezelfde brief wordt meegedeeld dat de rijksprojectenprocedure gestart gaat worden om tot onteigening over te gaan, mocht aan vrijwillige verwerving geen medewerking worden verleend.

Als het waar is dat noch de grondeigenaar van de Hedwigepolder noch de gemeente Hulst in het planvoorbereidingsproces als rechtstreeks belanghebbenden zijn aangemerkt en geen kans hebben gekregen om in een vroeg stadium mee te praten en mee te denken over alternatieve oplossingen voor natuurherstel, dan moet dat toch als een ernstig verzuim worden beschouwd. Dan kan de zojuist aangehaalde brief als schofferend worden ervaren. Kan de minister hierop een reactie geven?

Pas wanneer het voorbereidingsproces de toets der kritiek kan doorstaan, en dat kan alleen wanneer alle rechtstreeks belanghebbenden daadwerkelijk hebben kunnen meepraten, legitimeert dat de opstelling van mijn fractie dat het parlement en zeker de Eerste Kamer terughoudend moet zijn met het geven van een politiek oordeel over de inhoud van de plannen. Dat wagen wij nu dus te betwijfelen.

Een andere vraag waarop wij in het kader van het voorbereidingsproces antwoord hebben gezocht, was de vraag hoe het mogelijk is dat de commissie-Maljers maar liefst 70 alternatieven bekijkt, maar dat alle alternatieven worden afgewezen. Dat kan niet waar zijn, mede gelet op de buitengewoon intelligente alternatieven die door verschillende groepen en deskundigen naar voren zijn gebracht. Dat roept de verdenking op dat de commissie-Maljers is ingesteld met een te beperkte opdracht, waardoor bij voorbaat alle alternatieven zouden afvallen. Als het zo is dat de commissie-Maljers met haar alternatieven niet mocht afwijken van de verdragstekst, dan zou deze verdenking wel eens op waarheid kunnen berusten. Kan de minister hierop reageren? En wat gaf de minister vervolgens reden om te geloven dat een nieuwe commissie, ingesteld naar aanleiding van de motie-Koppejan c.s. in de Tweede Kamer, wel met een alternatieve oplossing voor de volgens velen, ook een meerderheid in de Tweede Kamer, ongewenste ontpoldering van de Hedwigepolder zou kunnen komen?

Als er geen alternatief voor de Hedwigepolder was -- daar ziet het naar uit als uitgegaan wordt van de verdragstekst en de ontwikkelingsschets -- dan had de minister dát in het debat met de TK moeten zeggen en de motie als onaanvaardbaar en onuitvoerbaar moeten afwijzen. Als iets niet kan, dan moet dat gezegd en beargumenteerd worden en moet er geen schijnvertoning opgevoerd worden. Dat kunnen wij hopelijk snel met elkaar eens zijn. De minister heeft de motie echter niet als onaanvaardbaar terzijde geschoven maar een nieuwe commissie, de commissie-Nijpels, ingesteld met een zodanig beperkte zoekopdracht -- naar wij enige weken geleden mochten ervaren -- dat in alle redelijkheid niet verwacht kan worden dat er een serieus alternatief uit het advies tevoorschijn had kunnen

komen. Dat moet de minister toch ook gezien hebben?

Het doet ons genoegen dat de minister inmiddels onder druk van deze kamer de taakopdracht van de commissie-Nijpels uitgebreid heeft door het zoekgebied te vergroten. Die toezegging als zodanig, de uitbreiding van de zoekopdracht, kan alleen serieus genomen worden als de bereidheid en de mogelijkheid bestaat om daadwerkelijk af te wijken van de verdragstekst en achterliggende ontwikkelingsschets, zoals die in 2005 ondertekend is. Zo niet, dan krijgen wij een herhaling van de Maljersalternatieven. Is niet alleen deze minister maar ook de regering daartoe bereid? Daar moet een niet voor misverstand vatbaar antwoord op komen.

Mijn fractie zou nog liever zien dat de minister aangeeft dat het haar c.q. de regering inmiddels duidelijk geworden is dat het verzet tegen de gedwongen ontpoldering van de Hedwigepolder zo massief is en ook weerklank gevonden heeft in beide kamers der Staten-Generaal dat daarom besloten wordt de Hertogin Hedwigepolder niet te ontpolderen en te zoeken naar alternatieve oplossingen voor het door ieder gewenste natuurherstel van het estuarium.

Er kan begrip opgebracht worden dat in de Tweede Kamer een dergelijke toezegging op dat moment niet gedaan kon worden zonder overleg met de verdragspartner. Intussen zijn wij echter zes maanden verder en hebben de minister en de regering voldoende tijd gehad om met de verdragspartner te communiceren en een adequate oplossing te zoeken voor de ontstane situatie. Kan de minister aangeven welke inspanningen zij de afgelopen maanden gepleegd heeft om aan de verdragspartner medewerking te vragen om het verdrag wat dit onderdeel betreft te wijzigen? Het zou het beste resultaat van dit debat zijn wanneer de minister vandaag, of zo nodig na overleg in de ministerraad volgende week, in deze kamer kan aangeven dat de Hertogin Hedwigepolder verder buiten beeld is. Wat houdt de minister tegen om een dergelijke toezegging te doen? De commissie-Nijpels kan vervolgens gevraagd worden om met een aantal alternatieven in een groter zoekgebied voor de invulling van het natuurherstel te komen.

De heer **Schouw** (D66): Het kan de beantwoording van de minister vergemakkelijken als u namens uw fractie zegt dat die Hedwigepolder "out of scope" is.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Dat die polder wat is?

De heer **Schouw** (D66): "Buiten beeld".

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik verstond gewoon niet wat u zei. Ik zeg toch ook met zoveel woorden dat dat het mooiste zou zijn?

De heer **Schouw** (D66): Dat is dus ook uw politieke wens? Dat vergemakkelijkt het antwoord dat de regering moet geven op uw vraag.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik geloof niet dat mijn tekst voor tweeërlei uitleg vatbaar is.

Voorzitter. Wij zijn een groot voorstander van gebiedsgerichte ontwikkelingsplannen, waarin geprobeerd wordt een samenhangend en integraal beleid te ontwikkelen. Het vinden van een evenwicht tussen economische en ecologische belangen is moeizaam maar een noodzakelijk uitgangspunt. Daarom heeft mijn fractie waardering voor de voorliggende plannen en stemt zij van harte in met de doelstellingen. Dat betekent dat wij ons, met de minister, onvoorwaardelijk stellen achter de resultaatverplichting om tot 600 ha estuariene natuurherstel te komen, maar dan wel in een groter zoekgebied.

Dat bij de uitvoering van gebiedsplannen de ecologische belangen het regelmatig afleggen tegen de economische belangen, is helaas geen uitzondering. Dat speelt ook hier en is oprecht te betreuren. De Schelde is wat het Belgische deel betreft zonder onze goedkeuring en met feestelijkheden omgeven al uitgediept tot 13,1 meter -- over respectvolle omgang met je verdragspartner gesproken -- en het wachten is nu op de uitdieping van het Nederlandse deel. Er zijn stemmen die zeggen dat met die Nederlandse uitdieping al een aanvang genomen is, of anders gezegd dat uitdieping van de Schelde -- de heer Slager is daarop intelligenter ingegaan -- geen incidentele activiteit is. Baggeren is een continue bezigheid door voortdurende aanslibbing. Wie houdt dan in de gaten of de uitdieping tot 13 dan wel tot 14 of 16 meter plaatsvindt? Kan de minister daarop een reactie geven?

Ondertussen wordt er op Vlaams grondgebied hard gewerkt aan het ontruimen van het dorp Doel -- dat inmiddels een spookdorp geworden is -- om in dat gebied, dat op oogafstand van de Nederlandse Hedwigepolder onder de rook van de kerncentrale ligt, een nieuw dok aan te leggen. Een dok dat direct grenst aan het Vlaamse deel van de Hedwigepolder, waarvoor de onteigening door de Vlaamse regering in gang gezet is. De vrederechter -- curieuze benaming in dit verband -- doet een dezer dagen uitspraak in de aangespannen bezwaarprocedure. Wederom "geweldig respectvol naar de verdragspartner". Is men er in Vlaanderen zo van overtuigd dat wij in Nederland wel door de bocht zullen gaan? Het zou toch van respect en goede wil getuigd hebben wanneer de Vlaamse regering met de uitvoering van dit voornemen gewacht zou hebben op besluitvorming in de Eerste Kamer, maar ook op de uitkomst van de commissie-Nijpels? Welk belang schuilt hierachter? Het doet mijn fractie veronderstellen dat het doorzetten van de Vlaamse regering van het ontpolderen van het Belgisch deel van de Hedwigepolder als hefboom gebruikt gaat worden voor de ontpoldering van het Nederlandse deel. De redenering is eenvoudig. Kijkend op de kaart, kom je zo tot een aaneengesloten gebied waarin het natuurherstel van het estuarium kan plaatsvinden. Op de kaart logisch en ecologische deskundigen zullen dat ook ongetwijfeld in studies aangeven. Maar rijdend door dit gebied ontstaat een geheel ander beeld, namelijk dat uit oogpunt

van ruimtelijke kwaliteit en beleving van het estuarium uitgerekend in dit gebied het herstel van het estuarium nooit op zal kunnen boksen tegen de verdergaande ontwikkeling van de haven van Antwerpen. Die verdergaande ontwikkeling gaat er op termijn zeker komen; de voortekenen zijn volop aanwezig. Laten wij met elkaar de kop niet in het zand steken.

De plannen voor het Saeftingedok staan bijvoorbeeld niet in de ontwikkelingsschets 2010 en zijn niet opgenomen in de MER. Is dat niet vreemd wanneer het streefbeeld toch 2030 is? Misschien moeten wij als Nederland deze havenontwikkeling economisch gezien niet als bedreiging maar juist als kans zien. Graag een reactie op dit punt van de minister. Ik neem toch aan dat de Vlaamse regering met haar contact heeft opgenomen over het op dit moment ten uitvoer brengen van de ontpolderingsplannen voor het Vlaamse deel en de nieuwe plannen rond de havenontwikkeling?

Samengevat wat dit onderdeel betreft, constateren wij dat er serieuze vraagtekens te zetten zijn bij onderdelen van het voorbereidingsproces, bij zowel het betrekken van de belanghebbenden bij het proces als de taakopdracht van de commissie-Maljers. Los van die procedurele kant komt het ons ook inhoudelijk voor dat het natuurherstel daadwerkelijk op een andere plek in dit gebied gezocht moet worden, waar niet alleen op papier maar ook in de beleving een bijdrage geleverd wordt aan natuurontwikkeling en niet de fictie van natuurherstel op een stukje ontpolderd land tussen een grootscheepse en doorgaande havenontwikkeling ontstaat.

Ten slotte willen wij uitdrukkelijk aandacht vragen voor de vraagstukken rond veiligheid in dit gebied. Veiligheid in een tweeledige betekenis. Veiligheid in relatie tot het vervoer van gevaarlijke stoffen en veiligheid in relatie tot wateroverlast. Voor zover wij het goed gezien hebben, is dit onderwerp zowel in het planproces als tijdens de verdere behandeling van deze verdragen slechts in de marge aan de orde gekomen. Dat baart mijn fractie zorgen.

Staan de aan de kade van Vlissingen, is zichtbaar hoe dicht langs de kustlijn steeds grotere -- daarvoor was immers die verdieping van de Schelde nodig -- zeeschepen met deels uiterst gevaarlijke chemische lading bijna in een file voorbij varen. De Schelde is na Rotterdam het gebied met de hoogste veiligheidsrisico's. Uit de antwoorden op vragen door mijn fractie gesteld in het verslag, wordt duidelijk dat er tot op heden geen grensoverschrijdend rampenplan is. Er wordt gesteld dat daar aan gewerkt wordt en dat het mogelijk binnen een jaar zover zal zijn en er wordt verwezen naar de Wet veiligheidsregio's, waarin de rampenbestrijding van de Westerschelde valt onder het regime van de veiligheidsregio Zeeland. Mijn fractie wil de minister vragen om met haar collega van Binnenlandse Zaken, maar ook met de verdragspartners, de urgentie van een adequaat rampenplan op korte termijn voor het Westerscheldegebied te bespreken en van een tijdspad te voorzien. Mijn fractie overweegt op dit punt in tweede termijn een motie in te dienen om

daarmee de urgentie te onderstrepen. Het gaat bij deze verdragen niet alleen om ontpoldering, maar om veel meer. Waarborgen treffen voor veiligheid is uiterst basaal en kan geen uitstel dulden als de risico's toenemen. Voor de veiligheid als gevolg van wateroverlast gaan wij ervan uit dat het advies van de commissie-Veerman dat gericht is op een duurzame kustontwikkeling, van ingrijpende betekenis zal kunnen zijn voor het open gat dat de Westerschelde is. De zeespiegelstijging als gevolg van de klimaatveranderingen zal niet van de ene op de andere dag plaatsvinden, maar wel op korte termijn vertaald moeten worden naar de ontwikkelingsschets voor dit gebied. Met een zeespiegelstijging is nu geen rekening gehouden. Het is zeer waarschijnlijk dat het advies van de commissie-Veerman tot geheel andere maatregelen in het gebied zal leiden, ook met relevantie voor de natuurontwikkeling. Op welke wijze kan het advies van de commissie-Veerman een rol spelen bij de thans voorliggende plannen? Kan de minister daarop reageren?

Wij wachten met belangstelling de beantwoording van de beide bewindspersonen af. Wij wensen de regering daarbij veel wijsheid toe.

*N

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Voorzitter. Er liggen vier goedkeuringswetten voor ter behandeling, maar daarvan staat natuurlijk maar één echt ter discussie, namelijk de goedkeuring van het Verdrag betreffende de uitvoering van de ontwikkelingsschets 2010 voor het Schelde-estuarium. De problemen daarvan liggen in Nederland en nauwelijks in België, alhoewel toch juist het initiatief tot deze verdragen tien jaar geleden blijkbaar is uitgegaan van onze minister van Verkeer en Waterstaat. Wat is er dan misgegaan, waardoor de verdragen nu zoveel emoties oproepen en daardoor ook hier in dit huis zo controversieel zijn dat er uiteindelijk druk van de Vlaamse regering op de Nederlandse minister en van de Nederlandse minister op deze Kamer aan te pas moet komen om de behandeling toch vooral nu zo snel mogelijk te laten plaatsvinden?

Misschien is wel tekenend voor de hele gang van zaken dat het hoopvolle initiatief tien jaar geleden kwam van de minister van Verkeer en Waterstaat en dat nu de minister van Landbouw aan de ene kant en Natuur aan de andere kant in het middelpunt staat van de controverses, alhoewel zij natuurlijk niet de enige verantwoordelijke bewindspersoon is.

Het lijkt zo mooi om in één serie van verdragen alles met betrekking tot de Westerschelde te regelen: de toegankelijkheid van Antwerpen, een groot belang voor Vlaanderen; de veiligheidsaspecten, voor beide landen van belang; de natuurwaarden van het estuarium, ook voor beide landen van belang door de verplichtingen in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn; de samenwerking op het gebied van beleid en beheer van en voor het Scheldegebied en de opheffing van de loodsgeldenkoppeling. Alles dus mooi in één keer geregeld! Maar er is, helaas, geen rekening

gehouden met het feit dat er naast veel onomstreden maatregelen ook een paar ingrijpende maatregelen zijn die bij de bevolking en dus ook bij de politiek veel, te veel, weerstand oproepen. Als het zuiver binnenlandse aangelegenheden zou betreffen, zouden die maatregelen leiden tot zich heel erg lang voortslepende besluitvormingsprocessen. Nu, ingebed in een totaal van internationale verdragen, dwingen zij tot ofwel het hele pakket aan verdragen afstemmen en daarbij de goede relatie met het buurland op het spel zetten, ofwel in vredesnaam dan alles maar accepteren.

De doelstellingen van toegankelijkheid voor steeds maar grotere schepen en de doelstelling van een zo natuurlijk mogelijk Schelde-estuarium zijn natuurlijk in feite tegenstrijdig met elkaar. Toch wordt er door niemand een echt probleem gemaakt van de vaargeulverruiming. Wel wordt er van diverse kanten voor gewaarschuwd om niet opnieuw met nieuwe uitdiepingen of verbredingen aan te komen; ik sluit mij heel graag daarbij aan. Deze verruiming is echter intussen breed geaccepteerd in het kader van, laten we maar zeggen, het Nederlandse nabuurschapsbeleid. Dat in datzelfde kader de veiligheid en de natuur meegenomen worden -- alhoewel niet als uitvloeisel van die uitdieping -- lijkt, zoals gezegd, logisch en ook wel aantrekkelijk. Maar toen in het verdrag zelf zeer concrete verplichtingen voor ontpoldering werden vastgelegd, had iemand moeten beseffen dat zoiets niet zomaar op voorhand, zonder de noodzakelijke inspraak en consultaties, vastgelegd kon worden in een verdrag, ook al is er inderdaad wel vanaf het begin redelijk open over gecommuniceerd.

Hier ligt dus concreet het probleem. De Zeeuwse bevolking is niet tegen natuurontwikkeling en zeker niet tegen een goede relatie met Vlaanderen. Zij is echter wel in grote meerderheid -- vanuit een historisch maar ook uit een actueel oogpunt gezien op goede gronden -- tegenstander van ontpoldering van goede landbouwgrond en dus tegen ontpoldering van de Hertogin Hedwigepolder en de Prosperpolder. De Zeeuwse bevolking wordt daarin gesteund door de eigenaar van de polder, die dus niet vrijwillig verkoopt. Als ik het goed zie, voelt zij zich ook geschokt door het feit dat er nauwelijks meer discussie mogelijk lijkt omdat elke kritiek wel heel gemakkelijk kan worden afgeschoten met een verwijzing naar de goede relaties met Vlaanderen die niet op het spel gezet kunnen worden. Zover ik het kan zien, leven dergelijke gevoelens zo breed onder de Zeeuwen, dat dat mij, ronduit gezegd, de vrijheid ontnemt om zomaar zonder meer voor deze goedkeuringswetten te stemmen.

Nu is ook bij de behandeling in de Tweede Kamer al duidelijk geworden dat hier een groot probleem ligt. Met de motie-Van der Staaij (26980, nr. 30) werd al aangegeven dat de Kamer geen onvrijwillige ontpoldering van landbouwgrond wenste, met als motivering dat de bezwaren tegen, niet alleen onvrijwillige, ontpoldering onder de Zeeuwse bevolking breed leven. Ten slotte is naar aanleiding van de motie-Koppejan (30862, nr. 11)

de commissie-Nijpels ingesteld, die alsnog alternatieven moest zoeken. Bovendien is toen vastgesteld dat als dat niet lukt en er toch onteigend moet worden, er eerst nog een gesprek met de Kamer zal plaatsvinden. Maar als het zover komt, zal er op dat moment in 2009 niet veel meer te redden zijn. Het is nu al duidelijk dat het in dat geval om onvrijwillige ontpoldering zal gaan, want de eigenaar van de polder is vastbesloten om niet te verkopen. De motie-Van der Staaij c.s. heeft dan echter geen reële betekenis meer, want de Tweede Kamer heeft immers het verdrag al goedgekeurd en het zal dan dus ook uitgevoerd worden.

Er is nog één behalve: behalve wanneer de Eerste Kamer zich niet met dit kluitje in het riet laat sturen. Concreet zou dat dus betekenen dat de Eerste Kamer tegenstemt of voldoende zekerheid weet te krijgen dat er inderdaad een alternatief komt dat voldoet aan de bedoelingen van het verdrag en ook als zodanig geaccepteerd wordt door de Vlamingen. De omstandigheden om dat laatste te bereiken, lijken niet gunstig. In antwoord op vragen van de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat heeft de minister in eerste instantie aangegeven dat de commissie-Nijpels uitsluitend in het Westerscheldegebied 300 ha mag zoeken voor estuariene ontwikkeling, maar dat de commissie daarbij niet de provincie Zeeland in de weg mag lopen, die immers ook 300 ha zoekt. Dat betekent dat het zoekgebied heel klein is en de kans op levensvatbare alternatieven dus ook. Vervolgens heeft de minister op verder aandringen van de vaste commissie aangegeven dat zij het zoekgebied heeft vergroot. Kan zij nog even duidelijk aangeven hoe groot nu het zoekgebied is? Kan dat dan nog wel echt het natuurherstel opleveren, dat in het kader van Natura 2000 wordt vereist? De reden dat het zoekgebied zo beperkt moest zijn, was toch telkens dat alleen in dat beperkte gebied in de Westerschelde het natuurherstel kon plaatsvinden dat aan de Europese normen zou voldoen? Het komt mij voor dat de antwoorden op deze vragen bepalend zijn voor de inschatting van de kans op het vinden van een alternatief voor ontpoldering van de Hertogin Hedwigepolder en Prosperpolder.

Overigens -- andere Kamerleden hebben daar al over gesproken -- is het intussen wel duidelijk dat in Vlaanderen niet alleen al gewerkt wordt aan de verdieping van de vaargeul, maar dat ook al begonnen is met het afbreken van boerderijen in het Vlaamse deel van de Prosperpolder. Als het Nederlandse deel nu eens onverhoopt niet ontpolderd wordt, wat voor effect heeft dat dan voor het Vlaamse deel van de polder? Wordt dat dan toch ontpolderd? Kan dat? Anders gezegd, kunnen wij nog terug? Zal de Vlaamse regering ooit akkoord gaan met een alternatief, dus een wijziging van het verdrag of bereiken wij dat alleen maar door nu het verdrag te verwerpen?

Ik wil beide bewindspersonen nog drie laatste vragen stellen. Is het ten eerste juist dat ervan wordt afgezien om in de westelijke Perkpolder in de gemeente Hulst 35 ha zoute natuur te ontwikkelen? Betekent dit dan dat ook met de invulling van de 300 ha estuariene natuur in het middengebied van de Westerschelde -- de

provincie Zeeland is daarvoor verantwoordelijk -- problemen dreigen te ontstaan? Moet daar misschien het zoekgebied ook vergroot worden?

Zou het nu het zoekgebied van de commissie-Nijpels is opgerekt, ten tweede niet verstandig zijn dat de commissie langer dan tot vandaag het publiek gelegenheid geeft om met suggesties voor oplossingen te komen? En ten derde: betekenen de plannen voor een containerhaven bij Vlissingen en ook de plannen van Antwerpen voor grootschalige extra containercapaciteit, niet dat elke uitbreiding van estuarien natuurareaal dat wij nu met heel veel moeite proberen te realiseren, even zo snel weer door extra bedrijventerrein in het negatieve wordt gecompenseerd, zodat er direct weer extra natuurherstel nodig zal zijn? Proberen wij niet onverenigbare zaken te verenigen, ten koste van de landbouwpolders? Moeten wij niet -- ik zeg dat anderen na -- keuzes maken en daarbij dan de hele delta in ogenschouw nemen, ook wat betreft de havenfaciliteiten?

Wij zijn erg benieuwd naar de antwoorden van de bewindspersonen. Het zal duidelijk zijn dat daar wat ons betreft erg veel van afhangt.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 16.35 uur tot 16.50 uur geschorst.

*B

!Voorzieningenplanning scholen!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van onder meer de Wet op het voortgezet onderwijs ter modernisering, vereenvoudiging en beperking van de wettelijke regels over de voorzieningenplanning bij scholen (31310).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Voorzitter. Hartelijk dank aan de Kamerleden voor hun reactie in eerste termijn. Dank ook voor alle moeite die genomen is om in het wetsvoorstel te duiken. Ik ben met u van mening dat het een behoorlijk technisch verhaal is. Uiteindelijk zal het in de praktijk wel zijn uitwerking krijgen. Lange inleidingen zal ik u besparen, want de Kamer heeft vandaag een druk programma. Ik zou heel concreet tot de beantwoording van de vragen over willen gaan. Dat doe ik in drie blokjes: de positie van de gemeenten, want daar is veel over gezegd, vervolgens het RPO in algemene zin en tot slot overige zaken, waarbij ik nog een paar vragen zal beantwoorden.

Door diverse Kamerleden is de positie van de gemeenten naar voren gebracht. Met name mevrouw Dupuis heeft dat als punt van zorg helder onder de aandacht gebracht. Ook mevrouw Linthorst heeft namens de fracties van D66 en PvdA

haar zorgen op dat punt onder de aandacht gebracht. Door de SP-fractie werd naar voren gebracht dat hier sprake zou kunnen zijn van een niet democratische afweging, terwijl de gemeente die wel zou kunnen hebben. Ik wil daar graag een aantal noties over naar voren brengen.

Voor de reguliere aanvragen die ook nu buiten het regionaal arrangement plaatsvinden -- want dat is slechts een experiment dat loopt naast het reguliere gebeuren -- is op dit moment geen instemmingsrecht en zelfs geen overeenstemmingsgericht overleg met de gemeente opgenomen. Op grond van de wet wordt getoetst op het getalscriterium en of er geen 10% leerlingverlies optreedt, net als bij de stichting van een school. Er is dus geen toets op de huisvestingsgevolgen. Dat gaat zo allemaal volgens de huidige regeling.

Bij het experiment van de regionale arrangementen is inderdaad het punt van het instemmingsrecht verwerkt geweest. Daarbij ging het echter niet zozeer om het reguliere proces. Wij gingen iets nieuws in en er bestond vrees voor veel nieuwe nevenvestigingen. Bovendien waren net de experimenten rond de doorontwikkeling van de vmbo aan de orde. De regionale arrangementen hebben echter tot weinig nieuwe nevenvestigingen geleid. Net als bij de stichting behoeft het instemmingsrecht daarom ook nu niet te gelden, met het oog op de huisvestingsgevolgen in een RPO. Het is namelijk op dit moment ook niet in de reguliere situatie aan de orde. Uit de evaluatie van de huidige regionale arrangementen kwam het advies om de gemeente geen doorslaggevende stem te geven. Veel arrangementen hebben namelijk geen huisvestingsgevolgen. Het instemmingsrecht betekent opnieuw een administratieve verplichting die erbij komt, maar het past ook niet in de wet. De minister beslist uiteindelijk over de stichting van een school en daarom ook over de verdere wijzigingen voor het onderwijsaanbod in het kader van het RPO. De gemeente kan daartegen formeel bezwaar en beroep aantekenen, maar daarbij kunnen de huisvestingsgevolgen geen rol spelen. Dat is ook logisch, omdat na de schoolstichting de extra leerlingen via het Gemeentefonds worden gefinancierd.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Ik heb het wetsvoorstel zo gelezen -- maar ik laat mij graag corrigeren -- dat een RPO beslist over de aanvraag voor nevenvestigingen, dus de voorzieningen, dat de gemeenten daar geen instemmingsrecht bij hebben en dat het RPO in feite kan bepalen welke voorzieningen gerealiseerd worden, op voorwaarde uiteraard dat zij 65% van de schoolbesturen en 60% van de leerlingen vertegenwoordigen. Heb ik dit verkeerd? Kan de staatssecretaris daarover duidelijkheid geven?

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Misschien mag ik even mijn korte betoog over de positie van de gemeente afronden, want daarin komen deze aspecten aan de orde. Als er dan nog vragen overblijven, beantwoord ik die graag.

Voorzitter. Het veel bredere op overeenstemming gerichte overleg met de gemeente over het concept-RPO, zoals nu in de wet opgenomen in artikel 72 vanwege het amendement-Heijnen, komt in plaats van de eenzijdige beslissing van de minister in de reguliere planning. De vraag is dan -- het was de impliciete vraag van mevrouw Linthorst, maar ook een vraag die mevrouw Dupuis nadrukkelijk gesteld heeft -- wat de grenzen zijn aan de macht van de schoolbesturen. Het lijkt alsof die macht ongebreideld is en alsof men met 65% en 60% namens ieder alles kan doen. Ook daar zitten grenzen aan. In de oude reguliere voorzieningenplanning waren checks and balances ingebouwd. Dat wordt in belangrijke mate voortgezet, alleen met wat minder administratieve lasten en voorwaarden waardoor het vroeger vanuit de gemeenten wel naar de minister moest.

Wat zijn de grenzen? Dat zijn allereerst de wettelijke weigeringsgronden voor een huisvestingsvoorziening, die vastliggen in de WVO. Heel belangrijk is de gemeentelijke huisvestingsverordening, die de gemeenten de ruimte geeft om te beslissen over het aantal vierkante meters en de prijs per vierkante meter. Wat houden de wettelijke weigeringsgronden verder in? Een voorziening zou bijvoorbeeld niet gerechtvaardigd kunnen zijn, gelet op de huisvesting waarover de school al beschikt. Een school kan voldoende ruimte hebben. Op dat moment hoeft geen nieuwe ruimte gecreëerd te worden. De voorziening zou niet gerechtvaardigd kunnen zijn op grond van het leerlingverloop. De school die in het RPO zijn aanvraag heeft weten te wortelen, zal die uiteindelijk ook met een leerlingprognose moeten onderbouwen. Die leerlingprognose sluit weer aan bij de huisvestingsverordening van de gemeente. De gemeente mag dus wel degelijk naar de leerlingprognose kijken en op basis van de huisvestingsverordening besluiten dat het niet past in de manier waarop het geregeld is. Vervolgens kan de gemeente zeggen dat de prognose niet tegemoetkomt aan de huisvestingsverordening van de gemeente. Dat is nu het geval, maar dat zal straks ook het geval zijn. Dat is dus een van de checks and balances van de twee parallelle wegen die wij volgen in het kader van een aanvraag van een school, zijnde de voorziening als zodanig via OCW en de huisvesting in het kader van de huisvestingsverordening van de gemeente. Er kan bijvoorbeeld op een andere redelijke wijze binnen een redelijke afstand in huisvesting worden voorzien. Als de gemeenten in de buurt een mogelijkheid heeft, kan de gemeente dat binnen de huisvestingsverordening aangeven.

Het eerste is dus de gemeentelijke huisvestingsverordening, het tweede de wettelijke weigeringsgronden en het derde het budgetrecht van de gemeente. Met dit wetsvoorstel krijgt de gemeente vijf jaar de tijd bij verplaatsing of een nieuwe nevenvestiging. Voorheen was dit niet in de wet opgenomen. Ook dit is voor de gemeenten een versterking. Het op overeenstemming gerichte overleg is echt een toegevoegde waarde op wat op

dit moment in de voorzieningenplanning is geregeld. Nu ligt het eenzijdig bij de minister. Het op overeenstemming gerichte overleg, naar aanleiding van een amendement in de Tweede Kamer, komt erbij.

De vraag is hoe het heeft gewerkt in het regionaal arrangement. Het werkte goed. De vraag is dan waarom het niet wordt vervolgd. Uit de evaluatie blijkt dat bij het regionaal arrangement drie gemeenten een keer een beslissende rol hebben gespeeld, maar niet zozeer vanuit het instemmingsrecht als wel omdat zij de rol kozen van procesbegeleider. Dat kan blijven. Sterker nog: in het op overeenstemming gerichte overleg dat de scholen met de gemeente voeren, kan de gemeente zo'n vanzelfsprekende rol ook kiezen.

Kort samengevat komt het wetsvoorstel erop neer dat de scholen verantwoordelijk zijn voor het onderwijsaanbod, maar een op overeenstemming gericht overleg moeten voeren met de gemeente. De gemeenten blijven verantwoordelijk voor de huisvesting, maar moeten inderdaad een op overeenstemming gericht overleg met de scholen voeren. Daarbij hebben zij als instrument hun eigen huisvestingsverordening.

De voorzieningenplanning kent twee lijnen. De eerste is de lijn van de besluitvorming rond de huisvestingsvoorziening. In de wet is een bescherming geregeld ten opzichte van onnodige of onnodig dure huisvestingsvoorzieningen. Die zit in de huisvestingsverordening van de gemeente. De tweede is de lijn van de voorziening als zodanig, die vroeger via de minister liep en nu in het regionaal verband in belangrijke mate met elkaar wordt vormgegeven.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): De staatssecretaris sprak over het budgetrecht van gemeenten. Daarover bestaat kennelijk een misverstand. Ik heb uit het wetsvoorstel begrepen dat gemeenten vijf jaar de tijd krijgen om de voorziening te financieren, maar dat zij niet het recht hebben om de financiering te weigeren. Het is uitstel en geen budgetrecht in de zin waarin ik budgetrecht interpreteer, namelijk de keuzevrijheid om een bedrag al dan niet ergens aan uit te geven. Daarover zou ik van de staatssecretaris graag klip-en-klaar helderheid krijgen.

Mijn tweede vraag ligt in het verlengde ervan. De staatssecretaris zegt dat maar drie gemeenten een beslissende rol hebben gespeeld. Waarom is die mogelijkheid dan niet opgenomen? Het zijn er nu drie, het kunnen er meer worden in de toekomst. Zij hebben die rol gespeeld als procesbegeleider. Dat is een rol waarvan ik heb benadrukt dat die essentieel is. Als de schoolbesturen die rol niet aan de gemeente willen toekennen, kan de gemeente wel een rol als procesbegeleider willen, maar krijgt zij die niet. Dat is een veel fundamentele vraag. Kan de staatssecretaris daarover iets zeggen?

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: De gemeente heeft inderdaad in algemene zin een budgetrecht; de gemeenteraad heeft een budgetrecht. In het wetsvoorstel wordt

aangegeven, in de lijn die wij bij het stichten van scholen kennen, dat een gemeente vijf jaar de tijd heeft om een uiteindelijk toegestane voorziening, passend binnen de huisvestingsverordening van de gemeente, te realiseren. Wat betreft het budgetrecht en het uitgeven van het eigen budget wil ik voor de goede orde nog het volgende toevoegen. Wanneer een gemeente in augustus tot realisatie overgaat, krijgt zij vanaf 1 januari, de datum waarop het nieuwe jaar ingaat, uit het Gemeentefonds, dus maximaal vijf maanden later, kapitaallasten uitgekeerd voor het aantal leerlingen dat is toegevoegd aan het scholenbestand in de gemeente. Een gemeente moet dus niet betalen zonder er iets voor terug te krijgen. Er is wel degelijk een opbouw. Er moet een prognose overgelegd worden. Die prognose moet passen in de huisvestingsverordening van de gemeente. Vervolgens gaat de gemeente over tot realisatie en krijgt zij, als de realisatie een feit is op een bepaald moment de middelen uitgekeerd via het Gemeentefonds.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Dat betekent dus dat het budgetrecht inderdaad zo moet worden verstaan dat de gemeente vijf jaar de tijd krijgt voor uitstel, maar niet het recht heeft om de voorziening te weigeren?

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Nee, dat klopt. Scholen hebben er belang bij om te kunnen uitbreiden nadat zij gesticht zijn. Zij moeten, zoals wij het ook nu doen, de mogelijkheid van nevenvestiging en verplaatsing binnen bepaalde voorwaarden, zoals de huisvestingsverordening, kunnen realiseren. Dit blijft zo. Als een plus op de huidige positie van de gemeente bij de reguliere voorzieningenplanning is alleen het op overeenstemming gerichte overleg erbij gekomen.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): De staatssecretaris sprak over de toegestane huisvestingsvoorziening. Toegestaan door wie?

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Uiteindelijk krijgt de realisatie van de huisvesting die nu plaatsvindt of de instemming met de voorziening van hetzij een afdeling binnen de school -- dat zit ook in het RPO -- hetzij een nevenvestiging hetzij een verplaatsing een akkoord van mij. De realisatie qua huisvesting vindt plaats in het kader van de huisvestingsverordening van de gemeente. Die checks and balances zijn er nu en die blijven er ook.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Dat betekent dat als men op grond van een RPO een aanvraag doet voor een huisvestingsvoorziening en daarbij kloppende prognoses verstrekt, de gemeente voor financiering moet zorgen.

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Ja, en dat is nu ook het geval.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): U zegt dat dit nu zo is, maar ik wijs erop dat de wet bedoeld is voor de toekomst. U beperkt de mogelijkheden van de gemeenten om met de huisvestingsplannen met meer aspecten rekening te houden dan alleen de financiering. Uiteraard gelden de drie verordeningen die u zojuist noemde. Het gaat mij er echter om dat sprake kan zijn van segregatie. Stel nu dat het RPO met zich meebrengt dat er op plek X een nevenvestiging moet komen en er daar al heel veel zwarte leerlingen zijn. Dan heeft de gemeente geen enkele mogelijkheid om de realisatie van die nevenvestiging tegen te houden. Gemeenten met prachtwijken zouden juist met hun beleid die vestiging wel tegen willen gaan, zodat ook in "witte" wijken zwarte leerlingen recht kunnen en het omgekeerde eveneens het geval is. Graag krijg ik van u te horen op welke manier de gemeenten in de toekomst in dezen hun invloed kunnen laten gelden. Het gaat mij dus niet om vast te stellen in welke mate de gemeenten in het verleden te weinig invloed hadden. Het gaat mij daarentegen om de toekomst, om de vraag of op grond van deze wetgeving de gemeente de mogelijkheid heeft om te sturen op het aspect dat ik aangaf. Die mogelijkheid heeft zij wel bij de vestiging van vmbo-scholen en de vraag is of zij ook bij vestiging van vo-scholen meer invloed zou kunnen uitoefenen.

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Ook bij de vestiging van vmbo-scholen heeft de gemeente niet de positie die u aangeeft. Ik wijs erop dat ik het overleg niet beperk. Het amendement dat in de Tweede Kamer is ingediend, is een verbetering van de reguliere voorzieningenplanning. Ere wie ere toekomt. Daarnaast wijs ik erop dat wij met dit wetsvoorstel nooit hebben beoogd om de lokale educatieve agenda van de gemeenten te versterken. Met dit wetsvoorstel beogen wij deregulering voor de schoolbesturen. Daarom hebben de woordvoerders van met name de VVD en het CDA terecht gezegd dat deregulering een van de belangrijke punten van dit voorstel is. Ik onderstreep ook wat mevrouw Goyert hierover zei. Met deze stap is het veld hartstikke blij.

U vraagt wat wij in de toekomst willen, maar dat is een andere vraag. Naar aanleiding van het overleg in de Tweede Kamer ben ik in gesprek over de lokale educatieve agenda. Dit overleg voer ik tevens naar aanleiding van een brief van de wethouder in Utrecht over de zorg rondom de vmbo-instellingen en het ontstaan van segregatie. Er is door de inspectie onderzoek gedaan naar de positie van de vmbo-scholen in de grote steden en naar de vraag in welke mate zich daarbij segregatie voordoet. Ook is onderzocht hoe het staat met de opbrengst van de scholen. Ik heb de Tweede Kamer toegezegd om naar aanleiding van dat overleg en het rapport van de inspectie eind dit jaar een reactie op te stellen en die haar toe te sturen. Ik heb er geen enkel bezwaar tegen om dat stuk, zodra ik het klaar heb, ook naar deze Kamer te sturen. Daarin zal dan staan wat de gesprekken hebben opgeleverd en welke maatregelen eventueel

ten aanzien van segregatie zullen worden genomen. Ik spreek zelf overigens liever in generieke zin over achterstanden van leerlingen. Met dit wetsvoorstel beogen wij echter niet primair stappen op dat punt.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Ik begrijp dat dit met dit wetsvoorstel niet wordt beoogd. Echter, er is een experiment uitgevoerd en daarbij bleek dat het instemmingsrecht van gemeenten goed functioneerde. Stel dat dat instrument goed van pas zou komen bij de procesbegeleiding die, naar ik meen, ook de staatssecretaris graag wil. Stel verder dat gebruik van dat instrument er ook toe leidt dat je de lokale educatieve agenda van de gemeente kan versterken. Waarom zouden wij er dan geen gebruik van maken?

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Omdat het principe van de vrijheid van onderwijs en de autonomie van scholen reeds met de reguliere regeling die wij kennen tot uitdrukking komt. Met het regionaal arrangement dat wij hebben is nooit beoogd om het punt waarop u doelt aan te pakken, maar om de zorg van betrokken gemeenten weg te nemen. De gemeenten waren namelijk bang dat er heel veel nevenvestigingen zouden komen. Dat bleek niet het geval is. Het punt van de instemming heeft nauwelijks of geen rol gespeeld. De gemeenten kiezen sowieso altijd hun positie. Ik zie dat nu in Rotterdam gebeuren. Straks kom ik te spreken over uw voorbeeld. Overigens geef ik daaraan een geheel andere interpretatie dan u. Met het op overeenstemming gericht overleg krijgen de gemeenten er zelfs een instrument bij om op een goede manier te kunnen handelen. Alles bij elkaar in aanmerking genomen, maakt dat wij zeggen dat voor de structurele regeling het principe geldt van de regionale planning die wij in Nederland kennen. De experimenteerperiode heeft geleerd dat de zorg die men had niet terecht was. Daarom is het niet meer nodig daarvoor iets te doen. Er zijn ook geen belemmeringen of iets dergelijks geweest. Vervolgens gaan wij de deregulering die wij beoogden, vorm en inhoud geven. Dat is het hoofddoel van deze wet.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Ik begrijp dat deze wet over deregulering gaat. Dat staat zelfs in de titel. Deregulering ondersteun ik sowieso. Dat moge duidelijk zijn. Mijn partij steunt deregulering als die ook maar enigszins een verbetering met zich mee kan brengen, maar daar gaat het nu niet om. Mij gaat het erom dat voor deze wet een context geldt. U hebt aangegeven dat u samen met uw collega's van OCW een aantal problemen wilt aanpakken, zoals die van de segregatie en de schaalvergroting. Die zijn niet zonder gevolgen. Dan beoordelen wij de wet toch in die context en letten wij tevens op deze aspecten. U zegt dat u thans overleg pleegt met het bestuur van Utrecht en dat u daar onderzoek laat uitvoeren, waarover u ons ook zult informeren. Stel dat daaruit blijkt dat als je de gemeenten een plek bij het regionaal overleg geeft, dat voor verbeteringen kan zorgen. Bent u dan bereid om volgend jaar de Tweede Kamer een wetswijziging aan te bieden waarmee de

gemeenten een plek aan de vergadertafel krijgen? Het nut daarvan zou kunnen blijken bij het gesprek met het bestuur van Utrecht en bij het experiment.

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: De gemeenten hebben een plaats aan de vergadertafel vanwege het feit dat met deze wet de plicht tot overleg is opgenomen. De aspecten van segregatie, het kiezen van locaties en alles wat daarmee te maken heeft, hebben een enorme impact. Willen wij nu op dat punt alles uitputtend regelen, dan doen wij meer dan datgene wat wij met deze wet beogen. U mag ervan uitgaan dat ik met de vertegenwoordigers van de grote steden serieus het gesprek aanga over de problematiek van segregatie, het gedrag van jongeren et cetera. De agenda die ik met ze bespreek is breed samengesteld. Echter, ik verwacht niet dat dit het vehikel is dat uiteindelijk tot oplossingen op dat terrein moet leiden. Anders zou je tot heel veel regulering voor scholen moeten komen, terwijl wij met dit voorstel deregulering willen.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Dat betekent dat u de adviezen van drie raden, van de VNG, de Onderwijsraad en de Raad van State, niet opvolgt. Zij zijn ook van mening dat het feit dat de gemeenten geen instemmingsrecht krijgen, een gemiste kans is.

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Voor de goede orde wijs ik erop dat het voor de Onderwijsraad niet om het instemmingsrecht gaat. Wij hebben het over een adviesrecht. Ik heb niet scherp voor ogen wat de Raad van State heeft gezegd. Het op overeenstemming gericht overleg zorgt voor een momentum waarop door scholen en gemeenten een afweging wordt gemaakt. Het is echter geen op instemming gericht overleg.

Voorzitter. Dan wil ik nog iets zeggen over het punt van het Gemeentefonds en de POR, de periodieke onderhoudsrapportage. Wordt daarover gerapporteerd? De POR wordt als bijlage bij de begroting gevoegd. Het is een openbaar stuk en de scholen kunnen er dus kennis van nemen. Dat kunnen ook de leden van deze Kamer. Aan de hand van de POR kan men nagaan of de ontwikkeling van het Gemeentefonds realistisch is en of tegemoet wordt gekomen aan realistische vragen van gemeenten.

Met de POR wordt ook aan het ministerie van OCW gerapporteerd. Overigens is het ministerie van OCW betrokken geweest bij de POR. Wij houden ons bijvoorbeeld bezig met de verfijning van extra groei en met de demografische neergang. Die aspecten zijn vooral van invloed voor de omgang met het Gemeentefonds. Het gaat hierbij ook om de leerlingen. Wij zijn dus bij deze rapportage betrokken. Het stuk is openbaar en de scholen kunnen er kennis van nemen.

Dan kom ik toe aan mijn algemene opmerkingen over het RPO. Hierover zijn diverse vragen gesteld. Ik kom dan meteen weer teug bij mevrouw Ten Horn, die zich afvroeg of het wel voldoende zou zijn als scholen op deze manier met elkaar aan de slag kunnen. Ook bij mevrouw

Linthorst voelde ik een wat wankelmoedig vertrouwen in schoolbesturen. Zij vroeg zich af of de scholen elkaar wel zouden weten te vinden. Je moet het toch maar overlaten aan het maatschappelijk veld en dat valt natuurlijk niet altijd mee. Dat ben ik met haar eens. Ik maak mij daar echter niet zoveel zorgen om. Als ik met schoolbesturen en schoolleidinggevendens spreek, zie ik heel veel betrokkenheid naar elkaar toe en ook heel veel inzet om met elkaar tot plannen te komen. Mevrouw Ten Horn vraagt zich af of havo- en vwo-instellingen wel de drive kunnen hebben om dat te doen. De vmbo-scholen zijn wellicht nog iets meer bij elkaar te halen, maar 80% van de havo- en vwo-scholen doet al mee, omdat deze scholen zowel havo en vwo als vmbo in huis hebben. Dus zij zitten al in het regionaal arrangement dat er nu ligt.

Mevrouw Ten Horn geeft een mooi voorbeeld uit Amersfoort. Daar is zelfs oogluikend toegestaan dat er een nevenvestiging van een havo-school kwam, terwijl de havo formeel nog niet in het regionaal arrangement zat. Mevrouw Ten Horn geeft een slecht voorbeeld uit Rotterdam. Wat zij over Rotterdam zegt, ben ik niet met haar eens. Als ik vanmiddag niet hier had moeten zijn -- en ik ben hier met veel plezier -- dan was ik nu in Rotterdam geweest, samen met mijn collega's Aboutaleb, mevrouw Albayrak en Rouvoet, om te praten over de problematiek van de jongeren in Rotterdam. Dat gesprek is ontstaan uit de samenwerking tussen twee roc's, Zadkine College en Albada College, die samen, ook met de gemeente, ideeën ontwikkeld hebben. Ik ben het dus volstrekt niet eens met het voorbeeld dat mevrouw Ten Horn geeft. In Rotterdam wordt juist wel samengewerkt. Amersfoort is een goed voorbeeld, maar ik kan ook Alkmaar en Utrecht noemen. Samenwerking gebeurt op allerlei terreinen. Om die reden is in de evaluatie ook niet naar voren gekomen dat er haat en rijd ontstaat. Men gaat ervan uit dat de mensen een constructieve inzet hebben.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Het baart mij zorgen dat het de staatssecretaris geen zorgen baart dat bijvoorbeeld in het door mij aangehaalde voorbeeld van Amersfoort wel degelijk sprake is van leegstand op scholen. Dat is niet efficiënt, dat is geen goede zaak. De oorzaak van die leegstand is ook bekend. Men werkt niet samen, maar ieder voor zich zoekt zijn maximale ruimte op de afdelingen. De staatssecretaris noemde het voorbeeld van Alkmaar. In de achterliggende maanden heb ik heel wat voorbeelden doorgespit. In mijn ogen is 80% samenwerking absoluut onvoldoende. Het baart mij zorgen dat de staatssecretaris niet streeft naar 100%. Het gaat immers wel om de moeilijkste tijd voor kinderen om tot ontwikkeling te komen en dan is het geen goede zaak als de scholen op dit punt niet samenwerken. Vandaar ook vraag ik de staatssecretaris hoe zij daar tegen aankijkt en welke invloed zij kan hebben op die samenwerking.

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Even voor de goede orde: natuurlijk wil ik graag dat 100% van de scholen samenwerkt, maar voor

samenwerking zijn er wel twee nodig. Nu al zit 80% van de havo- en vwo-scholen in het regionaal arrangement. Het gaat dan om scholen die ook een vmbo-afdeling hebben. Het regionaal arrangement was eigenlijk alleen maar voor het vmbo bedoeld, dus die slag is door die scholen al gemaakt. Nu wij havo en vwo toevoegen, zal de rest van de havo- en vwo-scholen kunnen toetreden tot het RPO. Ik heb het dan over de resterende 20%, havo-scholen, vwo-scholen, gymnasia en combinaties daarvan. Natuurlijk zullen die kunnen toetreden, maar ik gaf ter geruststelling aan dat wij nu al een hele stap gezet hebben, terwijl dat nog niet eens verplicht is en men ook nog van het lijntje direct naar de minister gebruik kon maken.

Ik noemde Amersfoort verder omdat mevrouw Ten Horn het zelf noemde als een goed voorbeeld. Zij gaf Rotterdam als een slecht voorbeeld. Zij deed voorkomen alsof daar twee roc's met elkaar aan het vechten zijn, maar het tegendeel is waar. De twee roc's zijn met elkaar bezig om de problemen op te pakken en ook het voortgezet onderwijs is daar heel actief bij betrokken.

Vervolgens een opmerking over de leegstand. Hier komt de huisvestingsverordening van de gemeente in beeld. De gemeente mag op een bepaald moment zeggen: hartstikke leuk, die plannen van jullie, maar ik heb hier nog een paar leuke lokalen en daar gaan jullie maar lekker naartoe. Dat is ook terecht, want wij willen toch geen geld over de balk gooien? Daar beginnen wij niet aan. Daarom zijn de checks and balances van de huidige reguliere wetgeving goed en houden wij die checks and balances gewoon in stand in de nieuwe situatie, alleen mag men naar mij toe voor het korte lijntje en hoeft men wat minder allerlei zaken zwaar toe te lichten. Ik hoop dat ik hiermee de zorg van mevrouw Ten Horn heb weggenomen en te hebben aangegeven dat ik wel degelijk alert geweest ben ten aanzien van alle punten die zij noemt.

Mevrouw Linthorst heeft gevraagd of het niet in strijd is met artikel 23 als de schoolbesturen binnen een RPO een andere richting hebben dan de uitgesloten school.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Voordat ik antwoord krijg op een vraag die ik anders gesteld heb, zal ik mijn vraag herhalen. Als in een RPO vier schoolbesturen zitten en drie scholen niet tot overeenstemming met de vierde komen, welke mogelijkheden heeft die vierde school dan om alsnog zijn voorzieningen te houden? De daarvan afgeleide vraag luidt: als die vierde school toevallig een openbare school is -- het mag ook een andere denominatie zijn -- is een en ander dan niet in strijd met artikel 23?

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Volgens mij is de vrijheid van onderwijs hier niet in het geding. Het RPO doet niets af aan de mogelijkheid van het stichten van een school in een bepaalde richting. Als voldaan wordt aan de stichtingsnorm, blijft die vrijheid gewoon

gewaarborgd. Dat is de directe lijn tussen de te stichten school en mijzelf.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Maar geen nevenvestigingen.

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Daar kom ik zo nog op. Ik wil eerst even ingaan op het algemene principe. Ook aan de vrijheid van richting en inrichting doet het RPO geen afbreuk, ook al zijn alle richtingen in de regio niet vertegenwoordigd.

Gevraagd is welke mogelijkheden er zijn voor scholen die niet meedoen. Ik ga even terug naar de situatie zoals wij die nu hebben, naar de reguliere voorzieningenplanning zoals die er nu is. Als men op dit moment een nieuwe nevenvestiging wil realiseren, dan moet men mij het geprognosticeerde aantal leerlingen laten zien, op basis waarvan ik toestemming kan geven voor een nieuwe nevenvestiging. Dan nog zal men langs de gemeente moeten, want dat blijft in de nieuwe situatie overeind. Ook nu kan er een situatie zijn dat een school vast komt te zitten. Dan is de lijn van de stichting een mogelijkheid voor realisatie van de nevenvestiging. Het enige nadeel daarbij is, dat geef ik toe, dat men een iets hoger percentage leerlingen, 15 tot 20, geprognosticeerd moet kunnen laten zien dan nu het geval is. Een vmbo-afdeling kan gewoon starten op basis van mijn instemming. Dus op dat punt verandert er op zichzelf niets.

Ten aanzien van verplaatsing hadden wij ook vroeger al vaak het idee dat het weliswaar om een verplaatsing, maar eigenlijk om een stichting ging. Op dit punt geldt nu dat als er echt een verplaatsing moet plaatsvinden, men zou moeten uitgaan van een stichting. In dat geval moet er gewoon weer een x-aantal leerlingen geprognosticeerd aantoonbaar present zijn om tot die verplaatsing -- wat feitelijk een stichting is -- te kunnen overgaan.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Begrijp ik de staatssecretaris goed dat als een schoolbestuur tegen zijn zin wordt uitgesloten van een RPO, er dan geen beroepsmogelijkheden zijn en dat er alleen een mogelijkheid is voor het stichten van een nevenvestiging via een U-bochtconstructie, waarbij eerst een nieuwe school gesticht wordt, die vervolgens omgezet wordt in een nevenvestiging?

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Dat is inderdaad het geval. Dat zit in het feit dat wij ernaar streven dat scholen met elkaar een regionaal arrangement aangaan en dat er inderdaad een bepaalde bodem ligt voor het aantal scholen dat mee moet doen, namelijk 60% van het aantal scholen en 65% van het aantal leerlingen. Dat bij elkaar vormt een stevig draagvlak in de desbetreffende gemeente. Aan de andere kant geldt -- en dat vind ik heel belangrijk -- dat één school niet het regionaal arrangement kan torpederen. Dat is uiteindelijk het evenwicht dat wij zoeken in deze wetgeving en dat, kijkend naar de

experimenteerperiode van de afgelopen tijd, ook niet tot problemen heeft geleid.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Ik zal er nog één opmerking aan wijden, dan geef ik het op. Regelingen tref je niet omdat je verwacht dat de zaak misgaat. Een regeling tref je om te voorkomen dat het misgaat. Mijn fractie en die van D66 zijn er absoluut niet van overtuigd dat schoolbesturen elkaar een hak willen zetten. Maar er kan zich een situatie voordoen waarin één schoolbestuur tegen zijn zin wordt uitgesloten van een RPO. Wij vinden het onverteerbaar dat er dan geen enkele beroepsmogelijkheid is. Dat zou er juist voor pleiten om de provincie of de gemeente -- dat heeft bij de regionale arrangementen heel goed gewerkt -- een positie te geven, zodat zij als een soort wijze buitenstaander de rol van procesbegeleider op zich kunnen nemen. Er is een verschil tussen wantrouwen -- want dat heb ik niet -- en een gezond risicobeheer.

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Natuurlijk heb ik daarover nagedacht. Maar op basis waarvan zou ik een verstandige toets van het regionaal overleg moeten doen? Verder ligt binnen de regio een sterke prikkel om met elkaar samen te werken. In de oude situatie kon men buiten een regionaal arrangement een vbo-afdeling stichten als het leerlingpotentieel was aangetoond, en dat blijft zo. Buiten een RPO kan een vbo-afdeling worden gesticht. De normen van het leerlingpotentieel zijn in dat opzicht niet gewijzigd. Voor een nevenvestiging kan dat wel, maar dan moet een iets hoger percentage worden behaald, maar dat is het mij waard. Op regionaal niveau ontstaat dan immers een prikkel om samen te werken en te voorkomen dat één iemand als spelbreker voor het geheel fungeert.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Daar ben ik het helemaal mee eens. Als u vraagt op grond waarvan u die toets zou moeten doen, zou ik zeggen: op grond van het regionaal arrangement. Dat zou een heel goede prikkel voor dwarsliggende scholen kunnen zijn om over te gaan tot samenwerking.

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Dat instemmingsrecht is er niet om die reden ingekomen, maar vanwege de zorg om nevenvestigingen. Degene die heeft geëvalueerd heeft ons aangeraden de huidige situatie te handhaven. Volgens hem zijn er voldoende checks and balances. De gemeente kan altijd nog een rol spelen, want zij gaan aan tafel vanwege het op overeenstemming gericht overleg. Tot slot kan de minister worden ingeschakeld.

Gelet op de zorg die er leeft op dit punt moeten wij dit bij de evaluatie goed bekijken. Vanaf 2002 heeft het geen problemen opgeleverd, want ook toen was er geen verplichting dat iedereen mee moest doen, en het heeft ook geen procedures opgeleverd. Wij zouden dit punt heel expliciet in de evaluatie kunnen laten toetsen, daarbij de situaties in beeld brengend, om te zien waar het mis is gegaan.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Ik zie graag toegelicht waarom u afwijkt van de toezegging van uw voorganger in het AO over het concept-RPO, op 25 mei 2005 in de Tweede Kamer, waarin uw voorganger heeft toegezegd dat er wel degelijk een rol zou zijn: instemmend, procesbegeleidend enzovoorts. De rol van de gemeente is uitvoerig aan de orde geweest, en er zijn toezeggingen gedaan. Waarom wijkt u daarvan af?

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: De gemeente heeft altijd een rol, die in dit voorstel alleen maar is versterkt via het op overeenstemming gericht overleg. Ik denk dat de gemeenten die rol echt op zich zullen nemen.

Waarom vervalt het recht op bekostiging van de vbo-afdeling bij beëindiging van een RPO, en waarom geldt dat niet voor bekostiging van de nevenvestiging? De bouw van een nevenvestiging is vaak een forse investering voor een gemeente, iets wat wij niet zomaar teniet willen doen als een schoolbestuur zegt: vijf jaar geleden had ik wat te halen en nu niet, dus ik doe niet mee, maar ik vind het niet prettig als er elders wel wat gebeurt, dus dit is het dan. Nee, op dat moment moet je denken: hé, wacht even, ik had de vorige keer iets te danken aan dat RPO, nu zal ik mijn eigen constructieve bijdrage moeten leveren. Dat is gezond. Waar het gaat om de vraag wat er wel vervalt, is er nog een overgangstermijn van vijf jaar waarin de leerlingen gewoon de diploma's kunnen halen die ze moeten halen. Leerlingen worden dus in dat opzicht niet gedupeerd, maar het is wel een stimulans om, als je eenmaal meedoet in de regio, mee te blijven doen.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Hoe zit dat met scholen die tegen hun zin geen deel uitmaken van een RPO?

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Die situatie kennen wij niet. Een RPO houdt niet in dat je elke dag gezellig met elkaar aan tafel zit, een RPO is overeenstemming over het plan. Iemand kan dan zeggen dat hij daarmee niet kan instemmen. Dan is het goed dat de meerderheid, zowel kwantitatief als kwalitatief, door kan gaan. Die ene kan dus geen spelbreker zijn. Dan kan hij zijn bekostiging verliezen, maar niet eerder dan na vijf jaar. Bij die vbo-afdeling is dan de situatie aan de orde dat deze binnen vijf jaar moet worden afgebouwd. Alle zittende leerlingen kunnen dan gewoon hun diploma's halen. Dat is de reden geweest om te zeggen: kom er ook naar toe als je niets te halen hebt. Dat bevordert tevens het geven en nemen op lokaal niveau.

De SP heeft een vraag gesteld over de voorhang. De gebruikelijke volgorde is inderdaad eerst de wet en dan de voorhangprocedure. Maar in bijzondere situaties kan een AMvB worden vastgesteld voordat de wet in de Eerste Kamer is aangenomen. Die wet moet dan wel in de Tweede Kamer zijn aangenomen. Het gaat dan om situaties waarin de wet en de AMvB op heel korte termijn moeten gaan werken, wat hier het geval is.

Aanwijzing 34a voor de regelgeving voorziet in die mogelijkheid.

Het onderzoek naar de overheveling van de budgetten van de huisvesting van gemeenten naar scholen is een punt waarover gemeenten niet graag spreken. Sommige schoolbesturen zitten er wel, andere zitten er niet op te wachten. Dit punt is door een aantal grote schoolbesturen bij ons neergelegd. Het resultaat van het onderzoek hiernaar hoop ik in november beschikbaar te hebben. De beleidsreactie daarop zal ik rond februari richting Kamer sturen. Wij zijn overigens breder met de bekostiging bezig, namelijk de bekostiging van het voortgezet onderwijs.

Hemelsbreed gaat niet over hoe je ergens het snelst kunt komen. Rekening houden met spoor of rivier leidt alleen maar tot beperking van het voedingsgebied van de aanvrager. Wij hebben daarom een cirkel rondom de plek gehanteerd die maar voor één uitleg vatbaar is. Wij wilden hierin wel eenheid hebben.

Mevrouw Dupuis heeft een vraag gesteld over schoolbesturen en de Wet medezeggenschap scholen (WMS). Zij heeft gelijk dat de countervailing power op dit punt niet snel zal plaatsvinden, tenzij ouders niet zitten te wachten op de zoveelste nevenvestiging. Zij hebben op dit moment het adviesrecht op dit punt. Maar dit is veel meer in generieke zin naar voren gebracht, naar aanleiding van de motie-Linthorst.

De **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Linthorst. Houd u het alstublieft kort, want wij beginnen zo aan de tweede termijn.
**

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Ik heb een vraag gesteld over de bestuurskracht van scholen.

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Ja, daar hebt u een punt. Natuurlijk deel ik uw zorg. Dat is ook de reden dat mijn collega, mevrouw Dijkema, en ik momenteel samen het punt van goed bestuur en goed onderwijs bekijken voor zowel po als vo. Dat is overigens nog niet eenvoudig, want het luistert nauw, juist ook vanwege artikel 23 en alles wat daar omheen hangt. Ik ben het met u eens dat een criterium van goed bestuur, een criterium of iemand mag stichten, uitbreiden of verplaatsen, inderdaad niet in dit voorstel zit. Dat is omdat het wel heel erg diep tast in het punt van artikel 23, namelijk de vraag wat goed bestuur is en wat de stichtingsvoorwaarden voor een school zijn. Daarvoor is een aantal criteria geformuleerd in de wet. Goed bestuur kan ook buitengewoon subjectief zijn, dat realiseren wij ons zeer goed rondom goed onderwijs, goed bestuur. In de reactie van buitenstaanders krijgen wij daar ook mee te maken. Wij zullen daarmee op een evenwichtige manier moeten omgaan.

Ik kan u beloven dat die discussie ongetwijfeld hier gevoerd zal worden in de komende tijd, want wij zijn er hard mee bezig. Wij proberen in het najaar, of uiterlijk eind dit jaar het wetsvoorstel naar de Tweede Kamer te sturen.

Vervolgens zal daar ongetwijfeld een pittige discussie plaatsvinden. Dat het een aangelegen onderwerp is voor artikel 23, dat het heel precair is en heel veel gewogenheid vergt om er op een goede manier mee om te gaan, is de reden dat wij het niet zomaar even in dit voorstel vertaald hebben.

De **voorzitter**: Er komt nog een tweede termijn, mevrouw Linthorst.
**

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Ik verzoek om een heel korte schorsing.

De vergadering wordt van 17.45 uur tot 17.49 uur geschorst.

*N

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Voorzitter. Ik kan heel kort zijn. De VVD-fractie is door de staatssecretaris overtuigd dat er voldoende checks and balances zijn om een goede procedure bij de nevenvestiging van scholen te waarborgen. Wij hebben geen bezwaren meer.

*N

Mevrouw **Goyert** (CDA): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor de heldere uiteenzetting die zij gegeven heeft. Het betreft toch wel heel complexe regelgeving. Mijn fractie is zeer tevreden over de uiteenzetting. Wij vinden dat er meer zakelijkheid komt door de voorliggende plannen. Het spreekt ons zeer aan dat er samen wordt gewerkt voor een regioplan. Wij gaan akkoord.

*N

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Voorzitter. De staatssecretaris heeft de zorgen van mijn fractie niet kunnen wegnemen. Er zit een aantal dingen in het voorstel dat mijn fractie echt onbegrijpelijk vindt. Het kan zo zijn dat dit wetsvoorstel niet beoogt om de lokale educatieve agenda van gemeenten te versterken. Als er zich daar echter een gelegenheid toe aanbiedt, zodat er twee vliegen in een klap geslagen kunnen worden, dan zou ik zeggen: grijp die gewoon aan. Wij hebben al zo vaak te maken met brokjes wetgeving waarbij het effect van het ene brokje haaks staat op het effect van het andere. Er worden mooie woorden gesproken over integraal beleid, maar als zich een kans voordoet, laten wij die lopen.

Het punt van de tekortschietende beroepsmogelijkheden van scholen die buiten hun zin buiten het RPO wordt gehouden, vinden wij heel zwaar. Een RPO heeft geen enkele beroepsmogelijkheid. Ook dat zou kunnen worden ondervangen door de gemeenten daarin een positie te geven. Ik ga uit van goedwillende schoolbesturen. Ik blijf het herhalen: regelingen worden niet gemaakt omdat je verwacht dat het misgaat, maar om te voorkomen dat het verkeerd gaat. Hierop is ons hele systeem gebaseerd. In dit

geval gebeurt dit niet en dat vind ik buitengewoon betreurenswaardig. Het is raar dat als de voorzieningenplanning eenvoudiger wordt gemaakt, er voor een goedwillende school een ingewikkelde constructie komt, waarbij een school gesticht moet worden en vervolgens via een U-bocht moet worden omgezet in een nevenvestiging. Maak dan gewoon een goede regeling voor de nevenvestiging. Dat kan heel gemakkelijk door de gemeenten een positie te geven.

*N

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Voorzitter. Omwille van de tijd sluit ik mij aan bij de woorden van mevrouw Linthorst. Overigens spreek ik hier mede namens de fractie van GroenLinks. Ik heb nog een vraag die ik eerder alsook bij interruptie heb gesteld en die mijn partijgenoot Jasper van Dijk reeds in de Tweede Kamer heeft gesteld en die zowel hier als daar nog niet beantwoord is. Ik lees letterlijk voor wat Jasper van Dijk heeft gevraagd op 13 maart: waarom is de staatssecretaris van mening veranderd ten opzichte van haar partij en haar partijgenoot mevrouw Van der Hoeven die in 2005 nog zei dat de gemeenten medeondertekenaar zijn van de overeenkomst en dat de scholen in beroep kunnen gaan als een gemeente niet instemt met de overeenkomst? Vanwaar die wijziging in het standpunt?

Voor het overige wil ik de staatssecretaris graag van harte bedanken voor haar uitleg. Overigens heeft die ons niet overtuigd om onze tegenstem die wij in de Tweede Kamer ook hadden, te veranderen, maar wellicht dat daar nog verandering in komt na de tweede termijn van de staatssecretaris. Mijn bijzondere dank gaat uit naar haar uitleg over de voorhang. Ik blijf het een vreemde constructie vinden, maar ik begrijp dat de schoolvakantie nabij is.

*N

Staatssecretaris **Van Bijsterveldt-Vliegenthart**: Voorzitter. Ik dank de woordvoerders van de fracties van de VVD en het CDA voor hun steun voor het voorliggende voorstel dat ook binnen het onderwijsveld een breed draagvlak heeft.

Het punt van de educatieve agenda kwam mede naar voren naar aanleiding van de vragen van de SP. Mijns inziens is van belang nog eens te refereren aan de ontstaansgeschiedenis van dit wetsvoorstel. In december 2003 zijn de eerste voornemens aan de Tweede Kamer voorgelegd en is de discussie gestart. Daarbij stond één belangrijk doel voorop, namelijk deregulering ten behoeve van de scholen. Op basis van de daarbij overeengekomen principes is dit wetsvoorstel ontwikkeld. Het kan zijn dat er in het huidige tijdsgewricht en de huidige context aspecten aan de orde zijn die wij met elkaar nog heel goed moeten bekijken, maar ik heb reeds aangegeven dat ik er wel degelijk op dit moment al op een goede manier mee bezig ben met de gemeenten. Dit wetsvoorstel heeft evenwel niet tot doel om dat te realiseren, maar mevrouw Linthorst mag er echt van overtuigd

zijn dat wij dit punt niet laten liggen. Wij zijn er mee bezig, mede op basis van scherpe vragen van de PvdA-fractie in de Tweede Kamer. Dat punt blijft dus niet liggen, maar ik pak het via een andere weg op.

Verder blijft mevrouw Linthorst zorgen houden rond de ene school die geen weg heeft voor beroep. Tot op heden is het probleem er niet. Een gemeente heeft sowieso vijf jaar de tijd voor vestiging. Om mevrouw Linthorst tegemoet te komen, zouden wij de evaluatie iets naar voren kunnen halen door deze in plaats van na vijf jaar, na drie jaar te houden. Gelet op de ervaringen tot nu toe is er geen aanleiding om te veronderstellen dat dit probleem zich voordoet, maar als wij over drie jaar met elkaar vaststellen dat mevrouw Linthorst gelijk heeft gekregen en ik niet, dan moeten wij met elkaar kijken of wij er iets aan moeten veranderen. Overigens blijft het dan moeilijk om dat te doen, omdat het lokale niveau mijns inziens de beste plek is om afwegingen te maken en alle ins en outs rondom prognoses etc. te beoordelen. Natuurlijk is het niet mijn bedoeling om zaken via een U-bocht te behandelen. Ik geef alleen aan dat de facto de rechten uiteindelijk niet zo heel erg minder worden, maar dat wij wel de prikkel invoeren om mee te doen aan het regionaal arrangement dat ik zo relevant vind.

Dan de vraag van mevrouw Ter Horn. Op 25 mei 2005 heeft de minister toegezegd nog eens goed te kijken naar de checks and balances in het wetsvoorstel, waaronder de rol van de gemeenten. Op vragen die toen gesteld zijn, is antwoord gegeven in het BMC-rapport. BMC adviseert de gemeenten geen instemmingsrecht te geven en acht checks and balances die verdergaan dan die welke ik zo-even heb aangegeven, zoals de Huisvestingsverordening, de WVO en op overeenstemming gericht overleg, niet nodig. Dat standpunt heb ik overgenomen in het wetsvoorstel. Daarmee heb ik naar eer en geweten de lijn gevolgd die mijn voorganger toegezegd heeft in het AO van 25 mei 2005.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik dank de staatssecretaris voor haar reactie in tweede termijn.

Ik constateer dat de fracties van de PvdA en de SP behoefte hebben aan stemming over dit wetsvoorstel. Die stemming zal volgende week plaatsvinden.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Scheldeverdragen!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Goedkeuring van het op 21 december 2005 te Middelburg tot stand gekomen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Vlaams Gewest

betreffende de uitvoering van de ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium (Trb. 2005, 310) (30862);

- het wetsvoorstel Goedkeuring van het op 21 december 2005 te Middelburg tot stand gekomen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Vlaams Gewest inzake het gemeenschappelijk nautisch beheer in het Scheldegebied (Trb. 2005, 312) (30863);

- het wetsvoorstel Goedkeuring van het op 21 december 2005 te Middelburg tot stand gekomen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden, enerzijds en de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest, anderzijds inzake de samenwerking op het gebied van het beleid en het beheer in het Schelde-estuarium (Trb. 2005, 316) (30864);

- het wetsvoorstel Goedkeuring van het op 21 december 2005 te Middelburg tot stand gekomen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Vlaams Gewest inzake de beëindiging van de onderlinge koppeling van de loodsgeldtarieven (Trb. 2005, 328) (30866);

- het wetsvoorstel Wijziging van de Scheepvaartverkeerswet en enige andere wetten in verband met het op 21 december 2005 te Middelburg totstandgekomen verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Vlaams Gewest inzake het gemeenschappelijk nautisch beheer in het Scheldegebied (Trb. 2005, 312) (30867).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Voorzitter. Ik dank de Kamer voor de uitnodiging aan mij en de minister van LNV voor een debat over de vier Scheldeverdragen. Zoals bekend, moeten de Scheldeverdragen ook hier worden goedgekeurd voordat ze geratificeerd kunnen worden.

Het Schelde-estuarium en specifiek de Westerschelde leeft onder de Zeeuwen en ook bij deze Kamer. Zelf heb ik tijdens een helicoptervlucht kunnen zien hoe mooi en waardevol dit gebied is. Het is een van de weinige natuurlijke estuaria in noordwest Europa. Daar moeten wij zuinig op zijn. Ook voor de scheepvaart is het Scheldegebied van groot belang. Het kabinet investeert al veel in het gebied. Ik wil mij ervoor inzetten om het in goede samenwerking met Vlaanderen tot een gebied te maken met meer natuur, dat veiliger en toegankelijker is. De natuur van de Westerschelde, waarvoor minister Verburg in eerste instantie verantwoordelijk is, heeft ook mijn aandacht. Het gaat hierbij om het herstel van de natuur van dit bijzondere estuarium. Dat herstel is onder andere belangrijk om ecologische veerkracht te bereiken en daarmee een robuust watersysteem te creëren dat tegen een stootje kan.

Ik wil graag benadrukken dat het om vier verdragen gaat. 1. Het Verdrag over de uitvoering van de ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium, met als doel samen met Vlaanderen

projecten uit te voeren die zorgen voor een veilig, toegankelijk en natuurlijk Schelde-estuarium. 2. Het Verdrag met de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest inzake de samenwerking op het gebied van het beleid en het beheer in het Schelde-estuarium, met afspraken om de samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen in het Schelde-estuarium te bestendigen en te verbeteren. 3. Het Verdrag met het Vlaams Gewest inzake gemeenschappelijk nautisch beheer in het Scheldegebied. Dit is een juridische basis voor de nautische samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen voor veilig en vlot scheepvaartverkeer op de Schelde. Dit is ook een basis voor afspraken om rampen en ongevallen op het water te voorkomen en te bestrijden. Hiervoor moet ook de Scheepvaartverkeerswet worden gewijzigd. Deze wijziging is een onderdeel van het verdragenpakket. 4. Het Verdrag beëindiging onderlinge koppeling loodsgeldtarieven, waarbij Vlaanderen afziet van het sinds 1839 bestaande koppeling van de loodsgeldtarieven op de Schelde aan de loodsgeldtarieven voor de Rotterdamse haven.

In Vlaanderen is het parlement in februari 2007 akkoord gegaan met de verdragen. De Tweede Kamer is in december 2007 akkoord gegaan en nadat de Eerste Kamer akkoord is gegaan kunnen de verdragen worden geratificeerd. De vier verdragen zijn niet los van elkaar te zien. Zij vormen één package deal tussen Nederland en Vlaanderen. Als één van de vier niet in werking treedt, treedt geen van de vier in werking, zo is de afspraak. Ratificatie van de verdragen is van uitermate groot belang voor een goede relatie met Vlaanderen. De verdragen vormen een mijlpaal in deze relatie omdat hiermee oude geschilpunten, zelfs over afspraken uit 1839, zijn bijgelegd en omdat zij een juridische basis vormen voor een grensoverschrijdende, integrale aanpak van het Schelde-estuarium op het gebied van veiligheid, toegankelijkheid en natuur.

Goedkeuring van de verdragen levert ook Nederland winst op. Dat uit zich vooral in de ontkoppeling van de loodsgeldtarieven, wat in het bijzonder goed zal zijn voor de haven van Rotterdam. Daar kunnen de loodsgeldtarieven met zo'n 10% dalen. En naast andere voordelen, heeft het ook voor Zeeland economische voordelen.

De heer **Slager** (SP): Ik wil er heel even op wijzen dat het voor Zeeland helemaal geen voordelen heeft. Daar worden de loodsgeldtarieven met 23% verhoogd. Het is wel een voordeel voor Rotterdam.

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Zeeland heeft hiervan andere economische voordelen. De haven in Vlissingen kan door de verwachte groei van het containervervoer meer verdienen. De provincie Zeeland krijgt een bijdrage voor de Zeeuwse infrastructuur en er worden structuurversterkende maatregelen voor de landbouw genomen. Dat zijn de economische voordelen voor Zeeland waarop ik doelde.

Door Vlaanderen wordt aangedrongen op snelheid in het ratificatieproces. In 2005 zijn de

verdragen door de Vlaamse en Nederlandse bewindslieden getekend. Het Vlaamse parlement is begin 2007 akkoord gegaan. Zoals bekend is de Tweede Kamer in december 2007 akkoord gegaan. Ik neem echter pas het tracébesluit tot de verruiming van de vaargeul nadat de Eerste Kamer de verdragen heeft goedgekeurd. Dat is conform de oproep om geen onomkeerbare besluiten te nemen voor de ratificatie van de verdragen. De oorspronkelijke planning was om in 2007 met de uitvoering in Vlaanderen en Nederland te starten. Dat is nu één jaar vertraagd.

Naar ik meen zei de heer Schouw dat de Eerste Kamer niet in zijn hemd moet komen te staan. Anderen vroegen of de Eerste Kamer nog wel serieus wordt genomen. Ja, de regering neemt de Eerste Kamer uiterst serieus. Dat moet ook zo zijn in een parlementaire democratie. Wij nemen geen onomkeerbare besluiten. Het tracébesluit wordt niet getekend als niet ook de Eerste Kamer akkoord is. Het zou heel raar zijn als deze Kamer daarover te klagen zou hebben.

De heer **Schouw** (D66): Ik dank de staatssecretaris voor deze warme woorden. Een aantal leden en ik hebben gevraagd welke stappen de staatssecretaris nou heeft ondernomen toen zij wist dat werd gebaggerd. Wij hebben de heer Peeters gezien bij Buitenhof. Hij zag iets wat in Nederland gebeurde wat hem niet beviel en hup, pats: hij was op televisie. Was deze staatssecretaris bij de BRT om uit te leggen dat het toch niet de bedoeling was dat het baggeren al zou beginnen?

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Nee, ik ben niet bij de BRT geweest. Ik neem aan dat hierover in bilaterale contacten is gesproken. De Nederlandse regering neemt de Eerste en de Tweede Kamer uiterst serieus. Ik teken geen tracébesluit als er geen akkoord is. Dat staat vast. Als Vlaanderen vast begint, dan is dat aan Vlaanderen. Zij kunnen echt niet verder dan de grens. In Nederland wordt niet gebaggerd als er geen goedkeuring is.

De heer **Schouw** (D66): Dan moet ik toch vaststellen dat de staatssecretaris welwillend heeft toegestaan dat Vlaanderen is begonnen terwijl de uitbaggering in Vlaanderen ook een onderdeel is van de package deal. Het zij zo, maar het is wel belangrijk om dat vast te stellen. De staatssecretaris heeft dat waargenomen en daar geen actie op ondernomen.

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Ik heb waargenomen dat Vlaanderen gemeend heeft alvast op het Vlaamse grondgebied te moeten gaan baggeren. Ik heb geen titel of macht op basis waarvan ik tegen Vlaanderen kan zeggen dat zij daarmee moeten stoppen. Vlaanderen neemt daarmee natuurlijk wel een risico, want zij weten dat in Nederland pas gebaggerd wordt als beide Kamers instemmen met de verdragen. Dat Vlaanderen daarop niet wil wachten, brengt ons er op geen enkele manier toe om te gaan baggeren.

Dat gebeurt alleen als beide Kamers daaraan goedkeuring hebben verleend.

De heer **Hofstra** (VVD): Baggeren is één ding, maar zij zijn ook met onteigeningen begonnen op de Nederlandse grens. Een van de trefwoorden in het dossier is "samen dingen doen". Wist de staatssecretaris daarvan? Zo ja, wat heeft zij daar dan van gezegd? Dat vind ik toch wel heel erg vreemd. Dat tast ook de rol aan van ons Nederlandse parlement, in dit geval de Eerste Kamer.

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Ik laat de beantwoording van die vraag over aan de minister, omdat die helemaal samenhangt met haar deel van deze bespreking.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik geloof niet alles wat er in kranten staat, maar in een bericht van 22 februari jongstleden wordt verslag gedaan van een gesprek tussen de minister-president van Vlaanderen en de minister-president van Nederland. Daarin komt tot uitdrukking dat de heer Balkenende aan de heer Peeters meldt dat hij denkt en verwacht dat er geen enkel probleem zal ontstaan met de ratificering van de verdragen in de Eerste Kamer. Nee, in september zal alles goed komen, werd gezegd. Ik weet niet of de staatssecretaris daarover iets kan zeggen, maar ik hoop dat onze minister-president, dan wel andere bewindslieden, ook de zorgen kenbaar hebben gemaakt die het Nederlandse parlement op grond van wat zich afspeelt in Zeeland, heeft geuit over de ontpoldering van de Hertogin Hedwigepolder. Zo ga je als verdragspartners natuurlijk wel met elkaar om.

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Ik weet dat er over deze verdragen ook op het hoogste niveau overleg plaatsvindt tussen Vlaanderen en Nederland. Vanzelfsprekend is Vlaanderen goed op de hoogte van de problemen en de zorgen van het Nederlandse parlement op dit gebied. Ik kan mevrouw Meindertsma geen outline geven van alles wat er in bilaterale gesprekken tussen de heer Peeters en de minister-president is gezegd. Maar nogmaals, dat de regering de Eerste en Tweede Kamer uiterst serieus neemt en echt niet zal ratificeren zonder de goedkeuring, staat als een paal boven water. Daarom voeren wij hier dit debat. Daarmee krijgt de Eerste Kamer de plek die zij behoort te hebben en wordt zij zo serieus genomen als zij behoort te worden genomen.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Dat de staatssecretaris dit zegt, stelt mij bijna gerust, maar in mijn betoog heb ik niet gesproken over de heer Peeters in Buitenhof. Het was toch wel merkwaardig dat hij daar heeft vermeld dat hij helemaal verrast was over alles wat zich in Nederland afspeelde. Het kan toch niet waar zijn dat hij zo verrast is als de Nederlandse regering echt contacten met Vlaanderen heeft gehad over de problematiek van de ratificering? Ik heb het

opnieuw beluisterd via Uitzending Gemist, maar ik kon er niets anders van maken.

De heer **Schouw** (D66): Ik heb een vraag in aanvulling hierop. De staatssecretaris kan natuurlijk niets vertellen over de minister-president en zijn contacten. Dat is misschien maar goed ook, maar hoe staat het met de eigen contacten van de staatssecretaris met vertegenwoordigers van de Vlaamse regering? Kan zij zeggen of er bijvoorbeeld het afgelopen halfjaar contacten zijn geweest over dit dossier en waarover die dan gingen?

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Het beste is dat de minister daarop zal antwoorden, want juist op haar terrein, op de ontpoldering, richtte alle aandacht van de Tweede Kamer zich. Ik weet dat zij daarover contact heeft gehad, wat onder andere heeft geleid tot de interpretatieve verklaring. Minister Verburg is de eerst aangewezen persoon om de Kamer over die contacten in te lichten.

De heer **Schouw** (D66): Dan kan ik ook vaststellen dat de staatssecretaris het afgelopen halfjaar geen contacten heeft gehad?

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Over het onderwerp van de ontpoldering niet, omdat dit echt ligt op het terrein van minister Verburg.

De **voorzitter**: Ik neem aan dat mevrouw Meindertsma nog een reactie verwacht.
**

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Dat was de vraag over de heer Peeters die in Buitenhof zo verrast was. Mevrouw Meindertsma heeft de uitzending op Uitzending Gemist gezien. Ik heb in de termijn van deze Kamer al gedacht: had ik ook maar even voor dit debat via Uitzending Gemist naar Buitenhof gekeken. Ik heb het nog niet gezien, maar mevrouw Meindertsma heeft gezegd dat de heer Peeters verrast was. Ik kan niet in het hoofd van de heer Peeters kijken, maar over deze terreinen is er echt contact tussen Vlaanderen en Nederland. Van wat in Nederland speelt, is Vlaanderen echt goed op de hoogte. Laat de heer Peeters maar uitleggen waarom hij welke opmerkingen maakt in Buitenhof. Ik kan zeggen dat er een goed contact is.

De heer **Slager** (SP): Mevrouw Meindertsma heeft er al op gewezen dat in Belgische kranten staat dat minister-president Balkenende heeft gezegd dat het wel goed komt met de verdieping en dat Vlaanderen in september best mag baggeren. Volgens een Nederlandse krant van enkele jaren eerder, namelijk vlak voor de verkiezingen in 2006, heeft de heer Balkenende in Zeeland gezegd dat het wel goed komt met de ontpoldering. Die zou niet doorgaan. Wat moeten wij eigenlijk nog geloven?

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: De heer Slager moet geloven dat het deze verdragen zijn

die hier aan de orde zijn. Hij weet hoe die eruitzien. De ontpoldering roept nog de nodige vragen op, waarop de minister zal ingaan. Als de verdragen worden goedgekeurd, verbindt de heer Slager zich aan wat hier op papier staat. Dat zou ik maar gaan geloven als ik hem was.

Ik was nog bezig met mijn inleidende betoog, waarin ik zei dat Vlaanderen graag wil dat er snelheid wordt gemaakt, maar dat wij vanwege het serieus nemen van het parlement in elk geval een jaar vertraging in het baggeren zullen hebben. Ook voor Nederland is wel snelheid geboden. Geratificeerde verdragen ondersteunen een vlotte uitvoering van projecten en afgesproken acties, ook op het gebied van nautische veiligheid en rampenbestrijding. Zoals ik heb gezegd, is de ont koppeling van de loodsgeldtarieven, met het economisch voordeel voor Rotterdam, pas na ratificatie mogelijk.

De vragen van de Kamer focussen zich vooral op het verdrag over de uitvoering van de ontwikkelingsschets. Ook ik onderstreep het belang van dat verdrag. Het verdrag legt de afspraken uit de ontwikkelingsschets vast in bindende afspraken om samen met Vlaanderen te werken aan een integrale aanpak van het Schelde-estuarium. Daarbij zullen concrete projecten worden uitgevoerd in hun onderlinge samenhang. Op deze manier kan het Schelde-estuarium zich ontwikkelen tot een estuariumwatersysteem dat op een duurzame wijze kan worden gebruikt, nu en in de toekomst.

Ik ga over tot de beantwoording van de vragen. De heer Hofstra, de heer Schouw en de heer Van den Berg hebben gezegd dat België al is begonnen met de uitvoering en hebben gevraagd hoe ver België al is. Zojuist hebben wij daarover bij interruptie al gesproken. De heer Van den Berg heeft gevraagd hoe ver België is met de uitvoering. In België is 70% van de drempels inmiddels verwijderd. Zoals ik heb gezegd, begint Nederland pas als daarvoor toestemming is van de Eerste Kamer.

De heer Hofstra en de heer Janse de Jonge hebben gevraagd naar de stand van zaken op dit moment in het dossier vaarweg Gent-Terneuzen, of Terneuzen-Gent, zoals de heer Hofstra heeft gezegd. Ik heb mij voorgenomen om ook die volgorde aan te houden. Momenteel wordt gewerkt aan de afronding van de MIT-verkenning naar de maritieme toegankelijkheid van de kanaalzone Terneuzen-Gent. De kosten-batenanalyse zal in september 2008 klaar zijn. In november volgt dan een second opinion door het CPB. Die zal plaatsvinden in opdracht van het ministerie. Dit is nodig bij grote infrastructuurprojecten en heeft te maken met de aanwending van FES-gelden. Naar verwachting kan eind dit jaar politieke besluitvorming plaatsvinden over het al dan niet overgaan naar de planstudiefase.

De heer Laurier, de heer Hofstra en de heer Van den Berg hebben vragen gesteld over de verdieping. Zij hebben gevraagd of ik kan aangeven dat Nederland niet meewerkt aan verdere verdiepingen en hoe ik de veiligheidsaspecten beoordeel die verbonden zijn met deze verdieping.

Een aantal Kamerleden heeft zich daarbij in meer of mindere mate aangesloten. Het gaat hier over de derde verruiming, waaraan Nederland medewerking verleent. Die kan worden uitgevoerd zonder negatieve effecten op de natuur in de Westerschelde. Dat heeft te maken met een andere manier van baggeren en het weer terugstorten van de bagger naast de plaat. Dat heet flexibele suppletie of flexibele storting. Die zorgt ervoor dat dit zonder schade aan de natuur kan plaatsvinden.

In de MER voor de verruiming van de vaarweg zijn ook de veiligheidsaspecten uitgebreid onderzocht. Hieruit is gebleken dat de verruiming geen nadelige effecten heeft op de veiligheid in verband met overstroming en ook geen nadelige effecten heeft op de nautische veiligheid. Enkele Kamerleden hebben gevraagd of de vierde verdieping nog aan de orde komt. Wij hebben het nu druk genoeg om te zorgen dat de derde verdieping wel of niet zal doorgaan. Daarover gaat het nu. Een vierde verdieping is wat mij betreft niet aan de orde.

De heer **Slager** (SP): U stelt dat de derde verdieping kan plaatsvinden zonder dat er gevolgen zijn voor het milieu. Uit de MOVE blijkt dat er onvoorziene gevolgen zijn. De Westerschelde is van een zand importerend in een zand exporterend systeem veranderd. De onderzoekers vragen zelf om nader onderzoek. Dan kun je toch niet zeggen dat nu al zeker is dat het geen gevolgen zal hebben?

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Uit de MER is gebleken dat de negatieve gevolgen van de eerdere verruiming bij de derde verdieping niet aan de orde zijn door de andere wijze waarop met het baggerslib wordt omgegaan. Een mogelijk volgend onderzoek is niet bedoeld om deze derde verdieping ter discussie te stellen. De context voor de vraag naar een nader onderzoek was een andere. Die zaken moeten niet aan elkaar worden verbonden.

De heer **Slager** (SP): In dit rapport -- ik heb er een uitdraaitje van -- staat beschreven dat vervuild slib is weggebaggerd in het oosten en is gestort in het westen. Daarmee is het westelijke deel besmet. Dan kun je toch niet zeggen dat die storting ecologisch niets heeft veranderd? Dit gebagger heeft toch het westen vervuild?

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: De derde verdieping moet nog plaatsvinden. U spreekt nu over negatieve effecten in het verleden. Het is niet gezegd dat diezelfde effecten ook bij deze derde verdieping zullen optreden; die aanname maakt u nu wel.

De heer **Slager** (SP): Dat is inderdaad niet bewezen. In de tweede verdieping is het in ieder geval niet goed gegaan. Dan kunt u toch niet nu zeggen dat het goed gaat komen? Op basis waarvan stelt u dat? Dat is nattevingerwerk.

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Op basis van onderzoek naar de tweede verdieping is besloten

tot een andere manier van zandstorting bij de derde verdieping. Die andere manier geeft mij het vertrouwen dat er geen schade aan de natuur zal ontstaan.

De heer **Hofstra** (VVD): Mijn vraag was niet zozeer of de staatssecretaris kan garanderen dat er geen vierde verdieping komt. Wat is, in het licht van de dynamiek en de zeevaart, redelijkerwijs mogelijk? Het standpunt van de regering dat Vlaanderen niet verder zou willen verdiepen, is naïef. Hoe moeten wij dat zien?

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Op dit moment gaat het over die derde verdieping. Een vierde verdieping is domweg niet aan de orde. Mevrouw Karla Peijs heeft daarover grote uitspraken gedaan, die ik niet graag herhaal; ik weet niet hoelang ik nog zal leven. Je kunt je als kabinet niet voor de eeuwigheid vastleggen. Een vierde verdieping is nu echt niet aan de orde, al helemaal niet tijdens deze kabinetsperiode.

De heer **Hofstra** (VVD): Ik wil een verschil maken tussen wat rationeel technisch mogelijk is en wat je politiek gezien wilt. Als de staatssecretaris zegt dat de regering geen verdere verdieping wil -- kennelijk heeft mevrouw Peijs dat ook gezegd -- dan heb ik daarvoor uiteraard respect; ieder heeft zijn eigen mening. Het is toch interessant om te bezien welke diepgang haalbaar is. Ik ben ervan overtuigd dat men in Antwerpen net zoveel zakelijk instinct heeft -- misschien soms wel meer -- als in Rotterdam.

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Mijn antwoord is dat op dit moment een vierde verdieping niet aan de orde is. Daarom zou het ook geen zin hebben om te onderzoeken hoe diep je eventueel kunt gaan. Dat wordt pas van belang als die vraag zou worden gesteld, maar het is nu niet aan de orde. Wat mij betreft, komt het in deze kabinetsperiode ook absoluut niet aan de orde.

De heer **Schouw** (D66): Dit is een mooi, duidelijk en politiek handig antwoord. Het bindt u alleen tot aan het eind van deze kabinetsperiode. Ik sluit mij toch aan bij Hofstra: een kind kan de was doen. Er komt natuurlijk een volgend verzoek voor een verdieping; dat weet u net zo goed als ik. Dat kunt u niet ontkennen. Ik vraag daarom iets meer toelichting, om te reflecteren over de condities waaronder je eventueel zo'n vierde verdieping zou moeten toestaan. In mijn bijdrage heb ik gevraagd of je niet moet zoeken naar meer synergie en samenhang tussen die verschillende havens. Daarin heeft uw departement een taak en een verantwoordelijkheid. Ik wil zo graag van u weten hoe u die invult.

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Ik ben het met u eens dat het goed zou zijn om er verder over na te denken, maar op dit moment spreken wij over een derde verdieping. Dat is opgave genoeg. In dit debat moet de Kamer bepalen of de package deal aan verdragen kan worden goedgekeurd. De vraag of er ooit nog een verzoek om een vierde

verdieping komt en hoe daarop dan moet worden gereageerd, is prematuur. In deze kabinetsperiode is geen vierde verdieping aan de orde. Schoten voor boeg over verzoeken die misschien zullen komen, zijn ongewenst. Wij moeten niet nu in de Kamer gaan spreken over zo'n eventueel verzoek dat over enkele jaren misschien bij het kabinet binnenkomt. Laat dat over aan degenen die dan regeren en dan in de Eerste Kamer zitten. De komende jaren is het in ieder geval niet aan de orde. Bij zo'n verzoek om een vierde verdieping, moet wat mij betreft eerst de vraag worden beantwoord of wij überhaupt die kant op willen. Die moeten wij nu echter nog niet beantwoorden.

De heer Hofstra en de heer Schouw hebben gepleit voor een integrale visie. Volgens hen is er nu gebrek aan integrale visie. Is er geen extra verdrag nodig voor de projecten HSL en IJzeren Rijn? Met onze burens, België en Vlaanderen, bestaan intensievere relaties dan met andere landen. Daarom komt het vrij vaak voor dat Nederland en Vlaanderen aan de onderhandelingstafel zitten. Elk dossier kent zijn eigen dynamiek. Het debat van vandaag wil ik echter beperken tot wat vandaag aan de orde is: de vier Scheldeverdragen. Uiteindelijk hangt alles met alles samen en kun je alles aan elkaar vastknopen. Deze vier aan elkaar vastgeknoopte pakketten leveren echter al veel problemen op, dus ik ben blij dat er niet nog meer aan vast is geknoopt.

De heer **Hofstra** (VVD): Als wij de Tweede Maasvlakte analyseren, moet er een slaapkamer vol aan MER's worden gemaakt over van alles en nog wat. Hier praten wij alleen over de Westerschelde. Weet u wat er gebeurt? Over een jaar zeggen de Belgen: die trein naar Parijs en de IJzeren Rijn regelen wij, maar dan wel een metertje dieper. U kijkt te beperkt.

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Met deze vier verdragen ligt er al genoeg op ons bordje om tot een goed einde te brengen. Laten wij zaken niet gecompliceerde maken dan ze zijn. U hebt ook gevraagd hoe het ermee staat. Als u daarop prijs stelt, kan ik de minister van Verkeer en Waterstaat vragen om een update te geven van de stand van zaken.

De heer Janse de Jonge heeft gezegd: het is een soort bestuurlijke spaghetti, het is een complexe materie. Het zijn vier verdragen. De heer Janse de Jonge heeft gesproken over diverse memoranda. Die zijn beleidsvoorbereidend bedoeld. Veel van de hierin gemaakte afspraken zijn uiteindelijk vastgelegd in de vier verdragen. Er is een convenant tussen het Rijk en de provincie Zeeland, dat afspraken bevat over de regierol van de provincie bij het uitvoeren van het natuurpakket Westerschelde. Dit sluit aan bij de algemene sturingsfilosofie "centraal wat moet en decentraal wat kan".

De heer Janse de Jonge heeft ook gesproken over de Vlaams-Nederlandse Scheldecommissie. Die staat vermeld in het verdrag over de samenwerking op het gebied van beleid en beheer. Wanneer dit verdrag in werking treedt,

komt deze commissie in de plek van de Technische Scheldecommissie. Het is een naamsverandering maar geen inhoudelijke verandering.

De heer Janse de Jonge en mevrouw Meindertsma hebben gesproken over de rol van de commissie-Veerman. Wordt met Vlaanderen overleg gepleegd over de commissie-Veerman? Hoe kijkt de regering aan tegen eventuele maatregelen? Wordt het advies van de commissie betrokken bij de plannen voor de Westerschelde zoals die er nu liggen? De commissie-Veerman komt in september met een advies voor de lange termijn. Hoe houden wij Nederland veilig, ook over 100 jaar? Welke maatregelen moeten wij nu nemen en in welke richting moeten wij denken? Ik verwacht daarom niet dat het rapport van de commissie-Veerman directe invloed zal hebben of directe veranderingen met zich zal brengen in de thans voorliggende plannen bij deze vier verdragen. Op de vraag of ook contact is geweest tussen de commissie-Veerman en Vlaanderen kan ik bevestigen dat dit het geval is geweest, net als met Duitsland, zulks in de aanloop op het advies dat in september verschijnt.

De leden Ten Hoeve, Laurier en Schouw hebben gezegd dat verdere havenontwikkelingen gevolgen zullen hebben voor een adequate vervoersontwikkelingen. Zij hebben gevraagd of daar aandacht aan gegeven wordt. Voor Vlaanderen en zijn beperkte achterlandverbindingen geldt dat Vlaanderen dat echt zelf moet oplossen; in Nederland zijn er open achterlandverbindingen via het spoor en de binnenvaart. De Kamer weet dat het kabinet inzet op groei van de binnenvaart en op ontmoediging van het vervoer via de weg; door middel van de "model shift" willen wij het vervoer zo veel mogelijk via de andere modaliteiten laten verlopen.

De heer Schouw vroeg zich af of vier havens op 200 km niet een beetje veel is en of nu nooit eens over nagedacht wordt over een betere samenwerking. Daar wordt inderdaad over nagedacht. In de visie voor 2040 wordt gestreefd naar meer samenwerking tussen, vanuit een publiek standpunt gezien, de havenbedrijven -- daar is een goede samenwerking die steeds beter verloopt -- maar ook tussen, vanuit een commercieel standpunt gezien, de verschillende bedrijven in de havens. Bij die commerciële bedrijven zie je echter vaak rivaliserende partijen in de verschillende havens. Het is dus nog een hele stap om deze zo ver te krijgen dat zij het nut inzien van meer samenwerking. Daar wordt wel zo veel mogelijk op gestuurd, maar uiteindelijk is dat natuurlijk afhankelijk van de goede wil van partijen om het zelf te doen. Inzet is efficiënt gebruik van publieke middelen en van de ruimte.

De heer Slager vroeg of Vlaanderen zich niet beter zou kunnen richten op de haven van Zeebrugge in plaats van op die van Antwerpen. Dit is een goede vraag, maar de heer Slager zou deze in feite in Vlaanderen moeten stellen. Het is jammer dat de interviewer in Buitenhof dat niet gezegd heeft, want dan had de heer Peeters misschien daar eens een antwoord op kunnen geven. Vanuit Nederland zeggen wij echter dat wij de toekomstige ontwikkelingen samen met

Vlaanderen zullen bekijken. Uitgangspunt daarbij is dat nieuwe plannen geen nadelige effecten mogen hebben op de bijzondere natuurwaarden en op de veiligheid in het Schelde-estuarium.

De heer **Slager** (SP): Dat is nu net wat ik heb geprobeerd te bestrijden, waarbij ik de woorden van de bij uitstek deskundige Saeijs aanhaal: de Westerschelde wordt nu juist bedreigd door de verdieping ervan. Ik vind dus dat u best aan België mag voorleggen dat verdieping ten koste gaat van het milieu in ons estuarium. Ik ben ervan overtuigd dat dat het geval is en ik zie ook niet dat het niet zo is.

Ik heb geprobeerd aan te tonen dat het zo is, maar u doet geen enkele poging om de Belgen ervan te overtuigen dat zij ook eens een goede nabuur moeten zijn door Zeebrugge meer op de kaart te zetten in plaats van Antwerpen.

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Ik herhaal dat ons uitgangspunt is dat het geen nadelige effecten op de bijzondere natuurwaarden mag hebben. U zegt dat het volgens u nu al aan de orde is met die derde verdieping. Ik heb u geantwoord dat ik daar anders tegen aankijk.

Op het moment dat de Nederlandse regering ervan overtuigd is dat de medewerking aan de uitbreiding van de Antwerpse haven nadelige gevolgen heeft voor het Schelde-estuarium, dan is het afgelopen met de Nederlandse medewerking. Deze harde eis staat voor Nederland voorop. U en ik verschillen echter van mening over het moment waarop dat aan de orde is.

De **voorzitter**: Mijnheer Slager, tot slot.
**

De heer **Slager** (SP): Inderdaad tot slot. Ik wil namelijk nog een keer zeggen dat het toch al een feit is dat de Schelde intussen een zandexporterend systeem is geworden. Simpel gezegd betekent dat dit dat de Schelde zijn eigen platen naar de zee afvoert. Dat gaat toch ten koste van het milieu?

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Daarmee komen wij weer terug op de inhoudelijke discussie van zojuist. Dat lijkt mij weinig vruchtbaar.

U hebt ook gesproken over goed nabuurschap. In uw overigens prachtige bijdrage hebt u toch iets minder prachtige dingen gezegd. U zei dat er bijvoorbeeld nog steeds ongezuiverd wordt geloosd op de Schelde. U vroeg waarom ik dat niet als tegenprestatie neem voor de verdieping van de Westerschelde. Er is echter een package deal gesloten, waarin de Belgische tegenprestatie bijvoorbeeld de ontkoppeling van de loodstarieven inhoudt. Er is wel degelijk sprake van geven en nemen, maar daarbij is niet het lozen ingezet. Wel zijn er afspraken gemaakt over verbetering van de waterkwaliteit, ook in het kader van het moeten voldoen aan de richtlijnen uit de Kaderrichtlijn Water.

De heer **Slager** (SP): Over welke afspraken gaat het dan? Deze zijn niet afgedwongen in de verdragen.

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Die afspraken zijn niet in deze verdragen vastgelegd. Bij de totstandkoming van de onderhavige verdragen is een andere keuze gemaakt. Dat neemt echter niet weg dat voor het ongezuiverd lozen door de Belgen ook vanuit Nederland aandacht bestaat. In de Internationale Scheldec commissie -- in die commissie zitten naast Nederland en Vlaanderen ook Frankrijk, België, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest -- worden op dat punt afspraken gemaakt. In 2007 is in Brussel een nieuwe zuiveringsinstallatie in werking gesteld, waardoor vanaf 2008 een duidelijke verbetering van de waterkwaliteit optreedt. Vlaanderen heeft de afgelopen jaren al een inhaalslag gemaakt op het gebied van verbetering van de waterkwaliteit. Via de Internationale Scheldec commissie wordt België hier dus in het kader van de Kaderrichtlijn Water op aangesproken en wordt er druk uitgeoefend. Er is niet voor gekozen om dat via deze package deal van vier verdragen te doen.

Nu moet ik toch even mijn leesbril opzetten, want anders kan ik het niet meer lezen. Ik heb dat zo lang mogelijk uitgesteld, maar in deze chambre de réflexion misstaat een leesbril eigenlijk helemaal niet.

De heer Slager heeft ook gezegd dat het nu een vaargeulverruiming heet, terwijl beter gesproken kan worden over het "Breed van Bath". Er wordt echter gesproken over een vaargeulverruiming omdat op Vlaams grondgebied de vaargeul verbreed moet worden. Op Nederlands grondgebied wordt alleen verdiept; daarover hebben wij zojuist al gesproken.

Op Belgisch grondgebied wordt de Schelde al verdiept. Mevrouw Meindertsma heeft gezegd dat ook in Nederland al continu wordt gebaggerd in het kader van het onderhoud. Zij vroeg wie in de gaten houdt of die uitdieping niet te diep wordt. Daarop kan ik zeggen dat als Nederland gaat verdiepen, er drempels worden weggehaald. Dat betekent dat schepen met een diepgang van 13,1 meter kunnen doorvaren. In antwoord op de vraag of er niet te diep gebaggerd wordt, wil ik eigenlijk zeggen dat dit natuurlijk gecontroleerd wordt door degene waarmee de contracten zijn gesloten. Zij zullen echter eerder controleren of niet te ondiep gebaggerd wordt dan dat te diep gebaggerd wordt. Degenen die dat controleren, zijn eerder bang dat te ondiep gebaggerd wordt, dus ik denk niet dat de Kamer zo bang hoeft te zijn dat stiekem dieper wordt gebaggerd dan afgesproken.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik geloof dat ik uw antwoord niet begrijp. U zegt dat men eerder bezorgd is dat te ondiep gebaggerd wordt dan dat te diep gebaggerd wordt.

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Ja.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Zojuist is gezegd dat er nogal wat belangen schijnen te zijn voor een verdergaande verdieping. Misschien zou het wel de zorg van de Kamer kunnen zijn dat dit automatisch gebeurt, zonder dat wij daar goed over nagedacht hebben.

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: In het kader van het onderhoud wordt nu al gebaggerd om de vaargeul op diepte te houden. Een verdieping vraagt om een extra inspanning -- daarvoor moet een tracébesluit getekend worden -- en dat is niet aan de orde. Ik heb u zo begrepen -- dat doe ik in tweede instantie nog steeds -- dat u zich afvraagt of dat tracébesluit niet ontdoken wordt doordat in feite degenen die onderhoudswerkzaamheden verrichten, alvast maar wat dieper baggeren.

Dieper baggeren betekent meer werk en dat zou dus meer geld kosten. Daar krijgt men echter niet voor betaald, dus ik acht de kans helemaal niet groot dat dit zou gebeuren. Ik zei zojuist al dat ik de kans veel groter acht dat niet diep genoeg gebaggerd wordt omdat dat voordeliger zou zijn. Daar wordt goed op gecontroleerd. Dieper baggeren is alleen aan de orde als dat tracébesluit getekend is; dat gebeurt echter niet als de verdragen niet worden goedgekeurd. Dan heeft mevrouw Meindertsma ook nog gesproken over een grensoverschrijdend rampenplan. Dat is er nog niet maar er wordt wel aan gewerkt. De rampenbestrijding valt onder de verantwoordelijkheid van de minister van BZK. Bij het opstellen van het rampenplan wordt samengewerkt met Rijk, provincie en gemeente. Rijkswaterstaat draagt daaraan bij als beheerder van de Westerschelde.

Daarnaast wordt er met Vlaanderen, onder verantwoordelijkheid van de Permanente Commissie van Toezicht, gewerkt aan een gezamenlijk veiligheidsprogramma waarin vijf onderdelen zitten: de ontwikkeling van preventieve maatregelen, de aanpak van externe veilige nautische maatregelen, monitoring van de scheepvaart, handhaving en versterking van de calamiteitenorganisatie. Dit gezamenlijke veiligheidsplan zou een jaar na ratificatie van het Verdrag gemeenschappelijk nautisch beheer -- een van de vier verdragen waarover wij spreken -- operationeel moeten zijn.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Hoe lang denkt de regering dat nodig is voor het weghalen van de drempels? Hoe lang duurt het voor de grotere schepen erdoor gaan?

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Ik moet u eerlijk zeggen, daar heb ik op dit moment geen...

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): De relatie tussen het een en het ander is aanwezig. Het rampenplan voor het gebied moet klaar zijn voor de grotere schepen erdoor gaan. Snapt u?

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Het rampenplan valt onder verantwoordelijkheid van BZK. In het rampenplan wordt samengewerkt door...

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Dat snap ik.

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Het rampenplan is naar verwachting binnen een jaar klaar. Vervolgens is er een veiligheidsprogramma met de genoemde vijf onderdelen. Dat kan een jaar na het ratificeren van de verdragen klaar zijn.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik wil graag in tweede termijn van u horen hoe lang het uitbaggeren van het Nederlandse deel -- dus het weghalen van de drempels -- gaat duren. Die twee termijnen wil ik graag aan elkaar gekoppeld zien.

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Dan zal ik daar in tweede termijn op ingaan. Ik zal dan helder maken hoe zich dat tot elkaar verhoudt, en of er een verband is wat betreft de veiligheid. Daarmee ben ik aan het eind gekomen van mijn beantwoording.

*N

Minister **Verburg**: Voorzitter. Ik wil graag de afgevaardigden in de Eerste Kamer bedanken voor hun inbreng in eerste termijn. Uit die inbreng is mij gebleken -- eigenlijk wist ik dat al -- dat u deze verdragen net zo belangrijk vindt als het kabinet. Het gaat inderdaad om belangrijke verdragen; het gaat om een viertal verdragen rond de Schelde die de veiligheid, de toegankelijkheid en de natuurlijkheid in dat gebied beogen te bevorderen en te borgen. Mijn bijdrage in dit debat richt zich op het verdrag over de uitvoering van de ontwikkelingschets 2010 Schelde-estuarium.

Nederland en Vlaanderen slaan de handen ineen en werken aan het natuurherstel, de toegankelijkheid en de veiligheid van het Schelde-estuarium, gericht op het behoud van een gezond en dynamisch Schelde-estuarium. Dat moet voldoende draagvlak en draagkracht hebben voor de effecten van een ongestoorde doorgang van de verschillende gebruiksfuncties zoals scheepvaart, visserij, recreatie en andere bedrijvigheid. De verdragen zijn gunstig voor Zeeland en in de ogen van de regering ook evenwichtig. Ik wijs op de bijdrage van het Rijk en van Vlaanderen aan de infrastructuur en het flankerend beleid voor de landbouw waarvoor 13 mln. extra beschikbaar is gesteld. Naar die balans werd onder andere gevraagd door de heer Janse de Jonge. En dat allemaal naast de impuls voor de natuur die Zeeland ook zo aantrekkelijk maakt.

Het gaat dus om een bijzonder natuurgebied. Dat gebied is in Noordwest-Europa het enige complete estuarium met -- ik noem het hier nog maar even vanmiddag -- een getijdewerking tot 160 km stroomopwaarts, een volledige zoet-zoutgradiënt, een meervoudig stelsel van vloed- en ebgeulen, de hierbij behorende zandplaten, de slikken en de schorren, stroomopwaarts overgaand in brakke en zoete schorren, vloedbossen en zogeheten estuariene natuur. De heren Laurier, Slager en Schouw hebben ook gewezen op het unieke van dit gebied.

Het gebied kent een zeldzaam habitatype en is voor vogels, vissen en planten eveneens van grote betekenis. Geconstateerd moet worden dat dit natuurlijke systeem de afgelopen decennia langzaam maar gestaag achteruitgaat. Ik vind dat de heer Slager het buitengewoon verhalend heeft gebracht in zijn betoog. Je kunt het zo uitzenden en dan zou ik er ook nog naar willen luisteren. Dank daarvoor. Ik zeg het even in mijn woorden en sla wellicht iets van die verbinding over, maar dat is ook omwille van de tijdplanning.

Als gevolg van inpolderingen, vaarwegverruiming en het rechte trekken van dijken is veel natuurgebied sinds 1950 verloren gegaan, in de vorm van meer dan 1500 ha slikken, schorren en ondiepe wateren. Mede daarom heeft het Schelde-estuarium aan spankracht verloren om autonoom zijn natuurlijke dynamiek te herstellen. Natuurherstel van het Schelde-estuarium is daarom noodzakelijk. Er is systeemherstel nodig door middel van het realiseren van een intertijdengebied op ecologisch geschikte plekken. Met Vlaanderen zijn daarover afspraken gemaakt voor een gezamenlijke maar ook integrale aanpak. De Europese regelgeving, meer in het bijzonder de Vogel- en Habitatrichtlijn, verplicht tot natuurherstel van het Westerschelde-estuarium. De Europese Commissie heeft per brief van 29 november 2007 nog eens extra aangedrongen op het herstel van de natuurwaarde in dit gebied.

In het verdrag, betreffende de uitvoering van de ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium, is de ontwikkeling van een intertijdengebied met de omvang van minimaal 440 ha in de Hertogin Hedwigepolder en het noordelijke deel van de Prosperpolder als herstelmaatregel opgenomen. Ik ben mij zeer bewust -- verschillende van u hebben daarnaar gevraagd -- van de gevoeligheid en de emoties die gepaard gaan met het thema ontpoldering. En als je er dan ook nog de term "gedwongen ontpoldering" opplakt, denk je: wat gebeurt hier? Het is een emotie die in heel Nederland en met name Zeeland zeer te begrijpen is. Ik heb dus veel gevoel en begrip voor de emotie waarmee de discussie omtrent de toekomst van de Hedwigepolder en de Prosperpolder gepaard gaat. Die betrokkenheid van Zeeuwen en andere Nederlanders is dan ook merkbaar in dit hele debat.

Ik moet daarbij echter ook opmerken dat er tot nu toe zeer zorgvuldig te werk gegaan is. Bij uitvoering van een door de Tweede Kamer aanvaarde motie hebben wij bovendien een onafhankelijke commissie ingesteld onder leiding van de heer Nijpels. De commissie-Nijpels is hier vanmiddag al regelmatig over tafel gegaan. Deze commissie heeft tot taak te onderzoeken of, en zo ja welke mogelijkheden er zijn als alternatief voor de ontpoldering van het Nederlandse deel van de Hertogin Hedwigepolder. Zoals ik u bij brief van 19 juni heb gemeld, heb ik de taakopdracht van de commissie-Nijpels zodanig verruimd dat het zoekgebied om alternatieven te vinden voor de ontpoldering van het Nederlandse deel van de Hedwigepolder wordt vergroot. Deze is ruimhartiger.

Verschillenden van u hebben gevraagd hoe ruim de opdracht is. Ik heb er bewust voor gekozen daar geen nieuwe grenzen voor te trekken. Ik heb de heer Nijpels alleen nog maar gebeld, zonder hem een nieuwe opdracht te geven. Ik heb hem gevraagd of hij met zijn commissie kans zag een ruimer zoekgebied te aanvaarden en te kijken welke alternatieven er zouden kunnen zijn. Ik kan vanavond niet vooruitlopen op de uitkomsten daarvan en dat wil ik ook niet. Ik ga na de afronding van dit debat in de Kamer natuurlijk bellen met de heer Nijpels. Ik zal hem ook schriftelijk op de hoogte brengen. Op voorhand heeft de heer Nijpels echter gezegd dat hij graag wil kijken waar nog extra ruimte is, waarbij hij alle middelen wilde benutten. Ik geloof dat het nog op de dag was dat ik hem belde, dat er op elke Zeeuwse deurmat een brief viel van de commissie-Nijpels met de vraag: hebt u alternatieven, ideeën of suggesties? Kom er dan mee!

De heer **Slager** (SP): Mag ik hieruit concluderen dat u hem carte blanche geeft en dat hij zoveel als hij wil mag zoeken? Of krijgt hij nog een beperking?

Minister **Verburg**: Ik zal maar zeggen dat hij carte blanche heeft.

De heer **Slager** (SP): Mag bijvoorbeeld het Haringvliet er dus ook bij betrokken worden?

Minister **Verburg**: Zijn ruimte wordt wel bepaald door datgene wat wij hebben afgesproken aan herstel en wat wij ook verplicht zijn in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de richting van Brussel. Wij hebben afspraken gemaakt. Als er alternatieven zijn die hetzelfde resultaat opleveren, zijn die zeer welkom.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Laat er geen misverstand over bestaan: ook wij zijn voor de doelstelling van die 600 ha. Wij zijn van mening dat het zoekgebied uitgebreid moet worden c.q. dat de Hedwigepolder er helemaal niet meer in moet voorkomen.

Ik geloof de minister oprecht als zij zegt dat voor het zoekgebied de heer Nijpels wat haar betreft carte blanche heeft. In artikel 3, tweede lid, van het ondertekende verdrag is echter sprake van het ontwikkelen van een intergetijdgebied met een omvang van minimaal 440 ha in de Hertogin Hedwigepolder en het noordelijke gedeelte van de Prosperpolder. Ook in de interpretatieve verklaring die naar aanleiding van de motie-Koppejan is opgesteld, kan ik niets anders lezen dan dat dit artikel onverlet blijft bij de opdracht aan Nijpels. Dat betekent dat vroeg of laat dit verdrag herzien moet worden, wil er daadwerkelijk een alternatief zijn.

Minister **Verburg**: Misschien mag ik drie zinnen zeggen voordat ik inga op de vraag van mevrouw Meindertsma. Zij heeft terecht gerefereerd aan de interpretatieve verklaring die wij aan het verdrag hebben gehecht. Die interpretatieve verklaring houdt in dat op verzoek van Nederland de minister-

president van Vlaanderen verklaart dat niet in 2007, zoals in artikel 3, tweede lid, staat, begonnen moet zijn met het herstel van het Schelde-estuarium, maar dat uitstel is verleend tot 2010. Ik moet op nog iets wijzen, want wij moeten het gehele stuk lezen. In de eerste alinea staat een prachtige volzin. Die komt erop neer dat Vlaanderen bereid is om vanuit goed nabuurschap elementen aan te reiken die het Nederland toelaten, tegemoet te komen aan de bekommernissen van de Tweede Kamer en die Nederland in staat stellen de middelen en ruimte in het verdrag te benutten om op de meest geschikte wijze tot invulling van de verdragsverplichtingen over te gaan.

Laat mij dan even uitleggen wat het verschil is tussen wat er nu in de interpretatieve verklaring staat en wat er in de verdragstekst staat. Als men op dit moment de verdragstekst zou willen wijzigen, zullen alle vier de onderdelen van het verdrag opnieuw uitonderhandeld moeten worden. Die vier horen bij elkaar. Verandering van één lid betekent heronderhandeling over alle vier de delen van het verdrag. Op het moment dat het verdrag is vastgesteld en de interpretatieve verklaring er is, treedt er iets anders in werking. Als één van de partners moeite heeft of graag over één van de onderdelen wil heronderhandelen of er een andere invulling aan wil geven, is de andere partner min of meer moreel verplicht om opnieuw te gaan onderhandelen. Dat is zo op grond van het Weense verdragenverdrag enzovoort. Dat is het verschil. Wil men eerst een definitieve uitkomst, dan zullen wij over alle vier de onderdelen van het verdrag opnieuw moeten onderhandelen. Als wij zeggen dat wij deze ruimte hebben geclaimd, gevraagd en verkregen, betekent het dat wij na ommekomst van de uitkomst van de commissie-Nijpels, de positiebepaling door de Nederlandse regering en het debat met de Tweede Kamer opnieuw gaan onderhandelen, maar dan over dit ene onderdeel. En misschien wil de Eerste Kamer ook graag de voorstellen van de commissie-Nijpels en de reactie van het kabinet ontvangen en wil zij ook een afweging kunnen maken of zij er met de regering van gedachten over wil wisselen.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Als ik de minister goed begrijp, zegt zij dat de zin over de bekommernissen van de Tweede Kamer en elementen die Nederland in staat stellen de middelen en ruimte in het verdrag te benutten om op de meest geschikte wijze tot invulling van de verdragsverplichtingen over te gaan, zo gelezen moet worden dat de verdragsverplichtingen hier beschouwd worden als de doelstellingen die in het verdrag staan, maar niet de uitvoeringscomponent ervan zijn. Dat staat natuurlijk wel in artikel 3, tweede lid. De projecten zijn heel concreet aangegeven. Als de minister zegt dat die projecten het niet zijn en dat zij er opnieuw over kan onderhandelen, wil ik haar ogenblikkelijk geloven. Ik herhaal het echter om er zekerheid over te hebben.

Ik wil daaraan nog een vraag koppelen. De afgelopen zes maanden heeft de minister vast met

de heer Peeters of met anderen die er direct over gaan, hierover van gedachten gewisseld om te weten of Vlaanderen als andere verdragspartner niet alleen een juridische verplichting, maar ook de morele verplichting voelt dat hier daadwerkelijk iets anders moet gebeuren.

Minister **Verburg**: Het eerste punt is een heel cruciaal punt. Wij kunnen niet zorgvuldig genoeg zijn omtrent het verdrag en omtrent de interpretatieve verklaring. Als je het heel feitelijk bekijkt, hebben wij door de interpretatieve verklaring ruimte gezocht en gevonden. In het oorspronkelijke verdrag staat 2007. Wij waren dus nu al in gebreke geweest, bij wijze van spreken, want het is nu 2008. Wij hebben dus ruimte gezocht en gekregen tot 2010.

Die interpretatieve verklaring is niet op zichzelf een grond om over een onderdeel uit een verdrag te gaan heronderhandelen. Dat kan alleen maar op basis van nieuwe feiten en dergelijke. Die waren er toen nog niet. Er waren alleen de geconstateerde bekommernissen, zoals het er zo mooi staat. Laten wij maar gewoon zeggen: de emoties en de bezwaren tegen de uitvoering die strak is geformuleerd in artikel 3, tweede lid. Wij hebben nu tijd gekocht, zodat wij toch de verdragen kunnen ratificeren. Dat maakt het mogelijk om op grond van vastgestelde verdragen en op grond van de regel dat na ratificering van de verdragen vertraging op één onderdeel niet hoeft te leiden tot vertraging op andere onderdelen, over één van de onderdelen apart te overleggen en te onderhandelen. Wij hebben het dan ook weer over dat Weense verdrag. Ook al is een verdrag vastgesteld, dan nog zijn partners gehouden aan de bereidheid om te onderhandelen. Als één partner er moeite mee heeft, wordt de andere partner geacht erover te willen spreken en te onderhandelen.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik krijg ook nog graag een antwoord op de tweede vraag, of de minister het afgelopen halfjaar inmiddels tot een bepaalde overeenstemming is gekomen.

Minister **Verburg**: Dat zijn wij nog niet. Dat zou ook heel erg moeilijk zijn. Zowel de Vlaamse regering als het Vlaamse parlement, zowel Eerste als Tweede Kamer, weet dat men in Nederland moeite heeft met het handen en voeten geven aan artikel 3, tweede lid. Zolang de commissie-Nijpels aan het werk is, hebben wij echter nog geen alternatief. Op grond van de interpretatieve verklaring zegt de Vlaamse regering, bij monde van de minister-president, dat zij het begrijpt en dat zij de verdragspartner in staat stelt om meer tijd te nemen en op enig moment te komen met voorstellen, hetzij wat hier staat hetzij andere voorstellen.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Kan de minister enig begrip opbrengen voor het feit dat wij Vlaanderen niet helemaal vertrouwen, omdat men intussen al begonnen is met de onteigening van het Belgische deel van de Hedwigepolder? Juist in dit verband, om te laten zien dat men de

bekommernissen in Nederland uiterst serieus neemt, zou men toch moeten zeggen: Nederland, doe vooral je best. Wij willen het graag zo, maar wij wachten tot jullie zover zijn?

Minister **Verburg**: Ik ben het niet eens met de formulering die mevrouw Meindertersma kiest. Ik heb regelmatig overleg met de heer Peeters enzovoort. Hij heeft begrip voor de zorgen die hier leven. Dat is maar goed ook. Ik heb begrip voor de zorgen die daar leven. Vlaanderen zegt dat het toch een beetje het gevoel van urgentie heeft en dat het graag wil beginnen. Het wijst erop dat wij al acht jaar over dit verdrag praten en had gehoopt dat vorig jaar de ratificering rond zou zijn. Tegelijk zeg ik ook tegen de heren Schouw en Hofstra, mede in antwoord op de vraag aan staatssecretaris Huizinga: de Vlamingen overtreden de regels van het verdrag niet, omdat de activiteiten die zij voorbereiden of doen, uitsluitend activiteiten zijn op het eigen grondgebied. Hun actie zou pas bezwaarlijk zijn als zij grensoverschrijdende activiteiten ondernemen. Ongeacht wat het verdrag bepaalt, kunnen de Vlamingen dus dit soort activiteiten doen als zij zich houden aan hun eigen wetgeving. De kern van dit verdrag betreft de combinatie van maatregelen voor het gehele Scheldegebied.

De heer **Schouw** (D66): Ik wijs erop dat hier twee partijen een package deal maken. Die partijen moeten zich aan die deal houden. Als dan Vlaanderen alvast iets doet, leg ik dat uit als een provocatie. Dat is punt één. Dan punt twee.

Ik ben blij dat u de commissie-Nijpels carte blanche geeft en ik ben ook blij dat u zegt dat wordt getracht om er in goed overleg uit te komen. Alleen wijs ik er wel op dat met het debatje van de afgelopen tien minuten de angel niet uit het probleem is gehaald en de pijn niet is weggenomen. Waarom willen wij namelijk de opdracht aan de commissie-Nijpels vergroten? Omdat wij tegen de ontpoldering van de Hedwigepolder zijn. Dat hebben met uitzondering van de woordvoerder van één partij alle woordvoerders gezegd. Deze Kamer heeft alleen vandaag iets in handen om u te dwingen tot het doen van een uitspraak. Het enige wat u moet zeggen, is: het kabinet is het met deze Kamer eens, wij zijn ook tegen die ontpoldering en de heer Nijpels kan zijn gang gaan. U moet echter begrijpen dat als wij dit touwtje loslaten, wij maar moeten geloven dat alles goed afloopt. Het loslaten van dat touwtje zou ik dan ook onverstandig bestuur vinden. Dus als u nu even zegt dat u tegen de ontpoldering van in elk geval het Nederlandse deel van de Hedwigepolder bent, zijn wij klaar.

Minister **Verburg**: Mijnheer Schouw, u bent een goed debater, maar u zult het mij niet kwalijk nemen als ik dit niet even zeg. Ik heb ook de verstandige reactie van de heer Janse de Jonge en mevrouw Meindertersma gehoord. Ik wijs er verder op dat ik in de Tweede Kamer heb gezegd wat er in de opdracht voor de commissie-Nijpels staat. Daarin staat: commissie, onderzoek of er alternatieven zijn en, als die er zijn, welke die zijn. In deze Kamer is al aandacht gevraagd voor de

voorstellen van de commissie-Maljers, maar tegelijk zeggen wij tegen elkaar: wij geven de commissie-Nijpels carte blanche. Ik bevestig dus dat die carte blanche heeft, maar wij hebben het hier wel over het voldoen aan de voorwaarden van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Het gaat dan om de specifieke kenmerken van het Schelde-estuarium. Dat brengt de inkadering met zich mee van de mogelijke oplossingen van de commissie-Nijpels.

De heer **Van den Berg** (SGP): Ik herinner mij de discussie in de commissie hierover. De grote meerderheid van de commissie was van mening dat wij eerst de resultaten van de commissie-Nijpels zouden moeten afwachten. Als wij weten wat die zijn, heb je een sterkere onderhandelingspositie. De collega's zeiden echter zojuist dat als wij dit touwtje loslaten wij geen sterke onderhandelingspositie meer hebben. Wij willen de minister graag helpen. Laten wij dus voor duidelijkheid zorgen. Dan heeft de minister een veel sterkere onderhandelingspositie. Nu gelden alleen mitsen en maren.

Minister **Verburg**: Ik begrijp natuurlijk de heer Van den Berg, maar hij moet ook mij begrijpen. Ik zeg: het belang van de vier Scheldeverdragen voor Nederland en Vlaanderen en vooral voor Zeeland geldt op een aantal gebieden. Daarbij denk ik aan de veiligheid, de toegankelijkheid en de natuurlijkheid. Die zijn van cruciaal belang. Het ratificeren van het verdrag en het daarmee in uitvoering nemen van de onderdelen van het verdrag zijn belangrijk. Vlaanderen heeft gezegd begrip te hebben voor het feit dat Nederland en Zeeland moeite hebben met de gedwongen ontpoldering. Daarover heeft ook de Tweede Kamer uitgebreid gesproken. Ik heb daar begrip voor. Vlaanderen heeft gezegd: Nederlandse regering, u krijgt de ruimte, wij brengen voor u begrip op in het kader van goed nabuurschap. Dat betekent dat wij afwachten waarmee de commissie-Nijpels komt. Vlaanderen wacht echter niet alleen op het rapport van de commissie-Nijpels. Vlaanderen wacht ook op een reactie van de Nederlandse regering, die, na de toezegging van de Tweede Kamer en, als u dat wilt, van de Eerste Kamer eventueel met nieuwe voorstellen komt. Echter. De verdragsovereenkomst en verplichtingen gelden.

De heer **Ten Hoeve** (OSF): De minister zegt dat Vlaanderen welwillend staat tegenover een eventuele herziening van het verdrag. Echter, thans wordt ingegrepen in de Prosperpolder. De Vlamingen hebben het recht om dat te doen, maar dit maakt het voor hen er niet gemakkelijker op om later tot verdragswijziging te komen. Vlaanderen bereidt zich namelijk zelf al op uitvoering van het verdrag voor, maar die uitvoering blijft afhankelijk van de mogelijkheden die de commissie-Nijpels zal bieden. Dat moeten wel bruikbare mogelijkheden zijn. De minister zegt duidelijk dat de commissie-Nijpels carte blanche krijgt, maar die commissie moet blijven binnen het kader van de mogelijkheden die de Europese Unie biedt. Was dat niet juist de beperking die telkens gold bij het

zoeken naar alternatieven? Wat stelt dan die verruiming van de opdracht aan de commissie-Nijpels in feite voor? Wat kunnen wij nog van die commissie verwachten als in wezen dezelfde beperkingen gelden die steeds hebben gegolden?

Minister **Verburg**: Dan moet ik er toch op wijzen dat dit gebied op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn als een uniek gebied is aangewezen. Dat brengt verplichtingen met zich mee voor zowel het Vlaamse als het Nederlandse deel. De Europese Commissie houdt ons aan deze verplichtingen. De Tweede Kamer heeft inmiddels een uitspraak gedaan en ik zie de zorgen. Die ziet het gehele kabinet. De Tweede Kamer heeft gezegd dat nog eens heel goed zou moeten worden nagegaan of er alternatieven zijn. De Tweede Kamer vindt alle vier de onderdelen belangrijk, maar op dat ene punt wil zij dat wordt nagegaan of er iets extra kan worden gedaan. Mede op grond van de adviezen van de commissie-Maljers en mede op grond van andere betrokkenen -- ik denk aan allerlei voorstellen -- zal de commissie-Nijpels tot een afweging komen. Vervolgens zijn het kabinet en de Tweede Kamer aan zet. Ook deze Kamer kan dan haar rol vervullen. Ik wijs er ook nog op dat het op grond van het Weense verdragenverdrag mogelijk is om opnieuw met Vlaanderen te onderhandelen.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik geloof de minister als zij zegt dat de commissie-Nijpels carte blanche krijgt. Die commissie zal ongetwijfeld zoeken naar goede alternatieven voor de ontpoldering van de Hedwigepolder. Ik ga nu even niet in op de vraag of dat een gedwongen ontpoldering is. Ik ga er ook van uit dat de minister haar uiterste best zal doen. Wij kennen het parlement natuurlijk goed genoeg om te weten dat als de minister straks tegen zowel de Tweede als de Eerste Kamer moet zeggen dat zij niet geslaagd is, er dan geen vrolijke debatten volgen. Daarom ben ik ervan overtuigd dat de minister absoluut naar een oplossing zoekt. Echter, stel dat wij een alternatief vinden en dat België het daarmee niet eens is. Wat gebeurt er dan?

Minister **Verburg**: Dan zijn "als, dan"-vragen. Overigens, ik dank mevrouw Meindertsma voor het feit dat zij vertrouwen heeft in mijn inzet. Zij is ervan overtuigd dat ik mij tot het uiterste zal inzetten. Zij kan erop vertrouwen dat ik dat zal doen. Zij heeft ook vertrouwen in de commissie-Nijpels, maar nogmaals, mevrouw Meindertsma stelt nu een "als, dan"-vraag. Op het moment dat er alternatieven zijn, is er een serieuze mogelijkheid om opnieuw te onderhandelen met Vlaanderen over dit ene onderdeel. Vlaanderen is dan op grond van het Weense verdragenverdrag gehouden om opnieuw te onderhandelen.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): En dat zou betekenen dat u aan Vlaanderen gaat vragen om de ontpoldering van het Belgische deel van de Hedwigepolder even op te schorten.

Minister **Verburg**: En dat is iets wat ik niet volg. Ongeacht welk verdrag geldt, Vlaanderen mag zelf bepalen wat het op grond van de eigen wetgeving kan doen. Wat het nu doet, kan en mag. Daarvoor is geen verdrag nodig. U zegt dat het ook om de Hedwigepolder gaat. Stel dat wij alternatieven vinden en dat het Belgische deel van de Hedwigepolder ontpolderd wordt, dan moet Vlaanderen een dijk om het Vlaamse deel bouwen. Punt!

De heer **Slager** (SP): Weet de minister hoe groot het Belgische deel van de Hedwigepolder is? Als wij die dijk leggen, is het Belgische deel weg. Het gaat om 20 ha, dus het is echt helemaal niets. Het is een heel smal streepje.

Minister **Verburg**: Die rekensom zal de Vlaamse regering ook maken.

De heer **Slager** (SP): De minister is blij met de reactie van mevrouw Meindertsma, maar ik heb langzamerhand steeds minder vertrouwen. Ik heb een beetje het gevoel dat de minister wel weet dat zowel heel Zeeland als de Eerste en de Tweede Kamer vinden dat de Hedwigepolder niet ontpolderd mag worden. Gaat de minister nu naar de Vlaamse regering om te zeggen dat het Nederlandse kabinet de Hedwigepolder niet onder water wil zetten en dat het naar alternatieven daarvoor wil zoeken?

Minister **Verburg**: Nee, maar...

De heer **Slager** (SP): "Nee, maar"? Of "Ja, maar".

Minister **Verburg**: Voorzitter, ik ben als was in uw handen, maar als ik na twee woorden onmiddellijk weer wordt geïnterrupteerd, dan wordt het toch wat lastig.

Wij zijn naar het Vlaamse kabinet gegaan en hebben tegen het Vlaamse kabinet gezegd dat ons parlement iets tegen gedwongen ontpoldering heeft, zodat wij in het overleg met de Tweede Kamer hebben toegezegd dat wij nog eens het uiterste willen doen om te bekijken of er ook alternatieven zijn. Dit betekent iets. Dat is een signaal richting Vlaanderen dat heel goed wordt begrepen. Het is niet voor niets dat Vlaanderen mede op grond van dat signaal de interpretatieve verklaring heeft getekend en dat Vlaanderen ons die ruimte heeft geboden, ook wetende wat de vervolgstappen zouden kunnen zijn. Maar ik kan het de regering van Vlaanderen niet kwalijk nemen dat ze zegt dat het haar niet kan schelen waar wij mee komen, als wij denken met een alternatief te moeten komen. Ik kan mij wel voorstellen dat het kabinet van Vlaanderen zegt: wij geven u de ruimte, maar vindt u het dan goed dat wij wel eerst de alternatieven kunnen wegen en dat wij eerst wachten op uw voorstellen? Dat vind ik dan in het onderlinge verkeer zelfs hoffelijk.

De heer **Slager** (SP): Dit is niet helemaal een antwoord op mijn vraag. Mijn vraag is of de minister welwillend is om de in Zeeland en in de Eerste en Tweede Kamer levende bezwaren zo goed

mogelijk over te brengen. Ik heb echter almaar het gevoel dat de minister zelf die bezwaren niet deelt en dat zij vindt dat desnoods de Hedwigepolder maar onder water moet.

Minister **Verburg**: Om de drommel niet. Ik zie de emotie. Als ik de heer Slager niet tevreden kan stellen, leg ik mij daar heel snel bij neer, maar ik zie, herken en voel de emotie, net zoals ik de emotie zie, voel en herken als het gaat om de besteding van elke vierkante meter grond in ons land. Wij wonen op een kleine oppervlakte. Er is hier weinig grond, terwijl wij in Nederland met 16 miljoen mensen heel veel ambities hebben. Wij willen heel veel. Wij willen landbouw, natuur, water, mooi wonen en recreëren. Hoe wij dit doen, moeten wij uiterst zorgvuldig bepalen. Ik heb echter ook te maken met een verdragstekst, waar heel goed over is nagedacht.

Op het moment waarop ik zeg dat ik ruimte wil hebben om naar alternatieven te zoeken, moet ik dat bestuurlijk voor de poorten van de hel wegslepen. Dat heb ik gedaan bij het kabinet van Vlaanderen. Dan neem ik mijzelf serieus, dan neem ik de Tweede Kamer serieus en dan neem ik ook de Eerste Kamer serieus. Wij doen deksels ons best om ook alternatieven te vinden.

De vraag is gesteld waarom de zeventig voorstellen van de commissie-Maljers het niet gehaald hebben. Dat heeft te maken met het feit dat het hartstikke moeilijk is om te voldoen aan de voorwaarden die de Vogel- en Habitatrichtlijn aan ons stelt en waarover de Europese Commissie ons al in gebreke heeft gesteld. Toen de Europese Commissie echter de verdragsteksten las, heeft zij gezegd: wij zien dat Nederland en Vlaanderen serieus bezig zijn, dus wij halen ons bezwaar even terug. Wij denken dat het, op het moment dat het verdrag wordt uitgevoerd, goedkomt met het herstel van het estuarium. Nu gaan wij daarover opnieuw onderhandelen, dus de Europese Commissie kijkt echt wel mee om te zien of dat herstel er nu ook daadwerkelijk komt. In die ruimte moeten wij manoeuvreren. Dat is mijn verantwoordelijkheid en die heb ik ook graag op mij genomen. Maar het betekent niet dat ik kan zeggen: dit doen wij maar eventjes niet en wij gaan wel zien wat wij dan wel gaan doen. Bij de commissie-Nijpels, bij ons, bij de Tweede Kamer en bij de Eerste Kamer -- als ze dat wil -- ligt de opdracht om te bekijken welke alternatieven er zijn en hoe wij die alternatieven wegen, waarna wij vervolgens kunnen bekijken of wij gaan heronderhandelen over dat ene onderdeel van dat verdrag en de rest van het pakket gewoon ratificeren.

De heer **Hofstra** (VVD): Ik moet zeggen dat de minister bijzonder halsstarrig is. Wij zitten hier niet voor niets, maar als zij bij dit soort standpunten blijft, dan kunnen wij beter naar huis gaan. Wij hebben allemaal nadrukkelijk onze zorgen geuit over de ontpoldering. Ik denk dat de minister nu heel simpel moet kiezen. Ofwel zij zegt zelf dat wij niet gaan ontpolderen, ofwel de Kamer zegt dat wij niet gaan ontpolderen. Anders is er nog maar een

mogelijkheid, namelijk dat wij gaan stemmen als de commissie-Nijpels klaar is. Laat de minister er maar een spoedopdracht van maken. Wij zijn er in september weer, dan is de commissie-Nijpels klaar en dan kunnen wij over de zaak stemmen.

Minister **Verburg**: Ik denk dat er nog een mogelijkheid is en die bepleit ik hier in de Kamer. Die mogelijkheid is om nu als Eerste Kamer de verdragen te ratificeren en daarbij te zeggen: op grond van de uitkomsten van de commissie-Nijpels, gebaseerd op de interpretatieve verklaring en de verdragen van Wenen, houden wij de minister en het hele kabinet eraan om het uiterste te doen om met alternatieven te komen die voldoen aan de eisen die gesteld mogen worden aan estuarium natuurherstel. Dan geeft de Eerste Kamer mij de opdracht mee om tot het uiterste te gaan. Dat zou ik zien als een aanmoediging.

De heer **Janse de Jonge** (CDA): Toch is er hier iemand die nog enig begrip heeft voor de positie van de minister. Het lastige is natuurlijk dat de Hedwigepolder is opgenomen in artikel 3, lid 2 van het betrokken verdrag. Dat is een gegeven. Dus ik begrijp de bestuurlijke positie van de minister. Als ik de minister goed begrijp -- ik wil het even heel precies weten -- zegt zij dat zij in het afgelopen jaar in de loop van het proces met de Vlamingen een interpretatieve verklaring tot stand heeft gebracht. De minister heeft nu vijf keer uitgelegd dat het begrip er aan die kant is en dat er aan die kant bestuurlijk ruimte wordt gecreëerd. Ik kan begrip hebben voor het feit dat de minister zegt dat zij niet op dit moment het artikel over de Hedwigepolder uit het verdrag kan schrappen. Dat is heel lastig. Maar zij zegt wel het volgende. Als wij hier het verdrag goedkeuren, inclusief de interpretatieve verklaring, dan zal zij zich maximaal inzetten, gegeven de opvattingen in Zeeland over de Hedwigepolder en de weerstand tegen ontpoldering, vanaf de bewoners en de staten van Zeeland tot en met de Tweede en Eerste Kamer, die er allemaal heel helder over zijn geweest, om, gelet ook op de opdracht van de commissie-Nijpels, die van de minister carte blanche krijgt, tot andere oplossingen te komen dan die welke nu in het verdrag staan.

Minister **Verburg**: Niet voor 100%, maar voor 200%. Wil de heer Janse de Jonge het nog duidelijker horen?

Mevrouw Meindertsma heeft zich afgevraagd hoe het kan zijn dat de commissie-Maljers maar liefst zeventig alternatieven heeft bekeken, die allemaal zijn afgewezen? Is de commissie-Maljers ingesteld met een te beperkte opdracht? Die opdracht kwam eind 2006 van de gedeputeerde van Zeeland en bevatte de ruimte voor een kansrijk alternatief voor de Hedwigepolder. Dat stond in de taakomschrijving van de commissie. De commissie-Maljers heeft iedereen gelegenheid gegeven om alternatieven aan te dragen als vervanging van de bestaande plannen om 600 ha te ontpolderen. De commissie gaf daarbij wel aan dat het niet eenvoudig leek om

het ontpolderen van de locaties Hedwigepolder, Prosperpolder en Zwin te veranderen, gezien de plannen in die ontwikkelingsschets 2010. De commissie-Maljers had daar al mee te maken. Die commissie heeft een aantal alternatieven als kansrijk aangemerkt. De resultaten van "Maljers" zijn door de provincie meegenomen bij de verdere uitwerking van het Natuurprogramma Westerschelde, met name in een plan van aanpak voor kwalitatieve en kwantitatieve maatregelen ter versterking van de estuariene kwaliteiten van het middengebied, het gebied tussen Vlissingen en Hansweert.

In dezelfde trits is gevraagd of de minister denkt dat de commissie-Nijpels wel met een alternatieve oplossing komt. Eerlijk gezegd heb ik daarop al gewezen. "Maljers" was gebonden aan de door derden aangedragen initiatieven, "Nijpels" kan ook zelf met initiatieven komen. Bij elke Zeeuw is op de deurmat een brief gevallen met de uitnodiging met alternatieven te komen.

De heer Janse de Jonge heeft gevraagd hoe ik aankijk tegen functieverandering van de landbouw. Ik heb dat net aangegeven: ik vind dat wij in Nederland met elke vierkante meter zorgvuldig moeten omgaan. Ik houd een pleidooi voor het intelligent koppelen: niet zomaar een functieverandering, maar kijken hoe een aantal ambities kan worden gekoppeld. Ik ben graag bereid daar eens apart over te debatteren. Dit is namelijk een uitermate belangrijk punt.

De heren Janse de Jonge en Hofstra hebben nog gewezen op de onteigeningsprocedure die de Vlaamse regering al heeft gestart tegen de eigenaar van de Hedwigepolder. Vlaanderen is met die voorbereiding bezig om zo weinig mogelijk tijd te verliezen. Ook in Vlaanderen bevat de onteigeningsprocedure, net als in Nederland, het traject waarin wordt geprobeerd om op basis van vrijwilligheid de grond te verwerven. Voor het Vlaamse projectgebied van de Hedwigepolder zijn in de zomer van 2000 al twee onteigeningsbesluiten gepubliceerd. De heer Hofstra vroeg mij waarom hij niet op de hoogte is gesteld van het feit dat de Belgische vrederechter een zitting heeft gehouden over de wettigheid van het onteigeningsbesluit. Het vonnis daarover wordt dezer dagen, wellicht nog deze week verwacht. Ook is bij de Belgische Raad van State een verzoek aanhangig tot vernietiging van het onteigeningsbesluit. In die rechtszaak wordt eerst het vonnis van de Belgische vredesrechter afgewacht. Ook in Vlaanderen is nog het nodige in beweging, wat ik mij goed kan voorstellen.

De heer Janse de Jonge heeft gezegd dat de naleving afhankelijk is van het nationale en Europese recht. Het internationale gewoonterecht vergt naleving van de verdragen. Ik heb daar al op geantwoord.

Mevrouw Meindertsma heeft gevraagd wat ik heb gedaan in de richting van de heer Peeters. Hij kent de gemoedstoestand in Nederland, in de Eerste Kamer, in Zeeland en in de regering heel goed. Hij heeft gezegd: kom maar met voorstellen, dan gaan wij dat bezien na ratificatie van het verdrag. De heer Hofstra vroeg waar de noodzaak

tot herstelmaatregelen wordt genoemd. Ook daarover heb ik al het een en ander gezegd in de Vogel- en Habitatrichtlijn.

De heer Janse de Jonge heeft gevraagd wat het verschil is tussen herstel en compensatie. Het antwoord daarop is dat in artikel 6, eerste lid van genoemde richtlijn staat, welke instandhoudingsmaatregelen door de lidstaten moeten worden getroffen. De lidstaten moeten op grond van het tweede lid van dat artikel passende maatregelen treffen om de verslechtering van de kwaliteit van de habitats en die van soorten in die gebieden te voorkomen, dus onderhoud en waar nodig herstel. Compensatie speelt alleen een rol als sprake is van ingrepen met een significant negatief effect op dat gebied.

De heer Slager heeft de vergelijking gemaakt met de mosselzaadvisserij. Het gaat echt om een andere situatie dan in die sector. Daar is wel sprake van potentieel significante effecten, maar dan hebben wij het weer over de Waddenzee. Dat zat mooi verpakt in zijn verhaal. Maar als luisteraar zou ik daarbij mijn wenkbrauwen optrekken!

De heer **Slager** (SP): U zegt dat het een ander systeem is, maar de mosselaars moeten tevoren aantonen dat hun gedrag geen gevolgen zal hebben. Dat is hier toch niet aan de orde? Die derde verdieping komt er, zonder dat van tevoren 100% is bewezen dat het geen gevolgen zal hebben, want de tweede verdieping heeft al niet-voorzien gevolgen gehad.

Minister **Verburg**: Wij hebben het hier over de Vogel- en Habitatrichtlijn, waarvan de Commissie Nederland al eerder in gebreke heeft gesteld. Toen zag de Commissie wat wij hebben afgesproken in het kader van het verdrag. De Commissie had er vertrouwen in dat wij daarmee voldoende doen aan herstel van de estuariene natuur.

De heer **Slager** (SP): Volgens de regels klopt het ongetwijfeld, maar in de praktijk blijken er allerlei tekenen te zijn dat de rivier achteruitgaat door de verdieping. Dan vind ik de vergelijking met de mosselaars wel terecht.

Minister **Verburg**: Daarover verschil ik van mening met u.

De heer Hofstra heeft een motie ingediend. Daarin wordt verondersteld dat de verdragen van elkaar losgekoppeld kunnen worden, maar dat is niet het geval. Ik ontraad deze motie derhalve.

De heer Slager vindt dat de regering alleen de negatieve ontwikkelingen heeft geschetst, maar ik bestrijd dat. In het Natuurontwikkelingsplan Schelde-estuarium, het NOPSE, hebben deskundigen geconstateerd dat het Schelde-estuarium achteruitgaat. In het MOVE-rapport uit december 2006 wordt dat ook bevestigd: circa 260 ha minder getijdengebied tussen 1996 en 2004. Wel is juist dat op enkele andere plekken positieve ontwikkelingen zijn aangetroffen, maar in de reactie van het kabinet is geen sprake geweest van een met opzet negatieve weergave van de

ontwikkelingen. Wat hij daar heeft gesuggereerd, weerspreek ik.

De heer **Slager** (SP): Inderdaad, een afname met 260 ha getijdengebied, maar tegelijkertijd is het sub-literaal en het supra-literaal met evenveel hectaren toegenomen. Dat staat niet in het antwoord, en dat lijkt mij selectief winkelen.

Minister **Verburg**: Dat bespreken wij verder tussen eerste en tweede termijn. Als u gelijk hebt, moet dat in de nota van antwoord staan. Het intertijdengebied is onderdeel van het verdrag, en dat is in die periode achteruitgegaan.

Mevrouw Meindertsma heeft gevraagd of het voorbereidingsproces wel goed is verlopen. Hebben belanghebbenden daadwerkelijk kunnen meepraten? Het antwoord daarop is ja, dat is voluit gebeurd. Communicatie is een belangrijk onderdeel geweest in het hele voorbereidingsproces, en dat blijft een belangrijk onderwerp bij de uitvoering van de verdragen. Bij de voorbereiding van de ontwikkelingschets is een proces van maatschappelijke draagvlakvorming opgezet met een grensoverschrijdend karakter. In 2002 is het Overleg Adviserende Partijen (OAP) ingesteld, en hierin waren Vlaamse en Nederlandse belangenorganisaties in de regio vertegenwoordigd. Ook gemeenten, waterschappen en de Vlaamse en de Nederlandse provincies hadden zitting in dat OAP. Met het oog op de planopstelling en de besluitvorming werden in 2004 en 2005 veel gesprekken gevoerd en presentaties gehouden. De provincie Zeeland heeft bovendien de gelegenheid gegeven om alternatieve natuurmaatregelen voor de realisatie van het Natuurprogramma Westerschelde aan te dragen die meer draagvlak hebben. Vanaf het begin is daarvoor veel aandacht geweest. Die zijn in opdracht van de provincie door de commissie-Maljers op hun merites beoordeeld. Ook kunnen nog de volgende initiatieven worden genoemd: er zijn diverse bijeenkomsten en individuele gesprekken geweest met grondeigenaren, bijeenkomsten met inwoners rond planproducten, onderhandelingen met maatschappelijke partijen en lokale overheden, brede informatievoorziening via nieuwsbrieven en inhoudelijke brochures, persvoorlichting en continue actuele informatie op de betrokken websites. De feitelijke betrokkenheid van burgers is dus geenszins beperkt tot belanghebbenden in de zin van de AWB. Naast deze feitelijke betrokkenheid is ook de formele betrokkenheid bij de uitvoeringsbesluiten op ruimhartige wijze verzekerd. De uniforme openbare voorbereidingsprocedure van de AWB is van toepassing op de rijksprojectenbesluiten ter uitvoering van het natuurprogramma, waarbij inspraak nadrukkelijk niet is beperkt tot belanghebbenden.

Wij nodigen mensen uit om in te spreken op allerlei gebieden, maar wij dwingen hen niet tot inspraak. Er is voluit de mogelijkheid geweest, en die is er nog steeds. Aan de wens van de PvdA om goed invulling te geven en te blijven geven aan inspraakmogelijkheden is en wordt gehoor

gegeven. Daarbij wordt volgens de beginselen van inspraak nieuwe stijl maatwerk geboden.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Wij voeren dit debat ongetwijfeld niet alleen met de minister, maar in de komende periode ook nog met de verdere regering, zeker op het punt van de uitwerking van de voorstellen van de commissie-Elverding. Volgens artikel 1, lid 2 van de Algemene wet bestuursrecht moeten in ieder geval de rechtstreeks belanghebbenden in het voorbereidingsproces een rol kunnen spelen. Dit moet niet alleen via inspraak gebeuren, maar zij moeten er ook bij betrokken worden. Het kan toch absoluut niet ontkend worden dat de grondeigenaar van de Hedwigepolder tot de rechtstreeks belanghebbenden behoort.

Minister **Verburg**: Sinds midden 2005 heeft de Vlaamse overheid diverse malen overleg gepleegd met de eigenaar van de gronden om op minnelijke basis tot verwerving te kunnen overgaan van zowel het Vlaamse als het Nederlandse deel van de Hedwigepolder. Toen dat niet lukte, heeft Vlaanderen in april 2007 aan Nederland verzocht de grondverwerving voor het Nederlandse gedeelte over te nemen. Na april 2007 is door de rijksoverheid schriftelijk en mondeling overlegd met vertegenwoordigers van de eigenaar. Dat viel soms niet mee; het was soms heel lastig communiceren.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Hier gaat het nu precies om! Hoort de minister wel wat zij zegt? Zij zegt dat er vanaf midden 2005 met de grondeigenaar overleg is geweest over verwerving van de gronden. Dit had niet pas moeten gebeuren in 2005, toen de minister al zo ongeveer de handtekening had gezet! Mijn punt, dat ik een- en andermaal maak, niet alleen bij dit wetsvoorstel maar ook bij andere die aan de orde zijn, is nu juist dat de grondeigenaar erbij betrokken had moeten worden op het moment dat de minister begon met het maken van deze plannen, wanneer dat dan ook maar was.

Minister **Verburg**: Ik durf de stelling aan dat deze grondeigenaar vanaf het begin op de hoogte was en mee had kunnen doen met alle overlegpartijen. Alle organisaties die een belang hadden, maatschappelijk of anderszins, konden deelnemen aan dit overleg. Ook deze grondeigenaar heeft die kans gehad. Die stelling durf ik hier wel te pomen. Hij had zich kunnen laten vertegenwoordigen, hij laat zich nu ook vertegenwoordigen in het overleg met de Nederlandse en Vlaamse regering. De grondeigenaar had vanaf het begin betrokken kunnen zijn. Ik ben voor actieve inspraak, vooral volgens de methode die Elverding toepast, maar niemand kan tot inspraak gedwongen worden.

Mevrouw Meindertsma merkt op dat uit het oogpunt van ruimtelijke kwaliteit en beleving uitgerekend in dit gebied het herstel van het estuarium nooit zal kunnen opboksen tegen de verdergaande ontwikkeling van de haven van Antwerpen. Ik ben het niet eens met deze opmerking. De vier verdragen zijn juist afgesloten

om te streven naar een zorgvuldige balans van de drie doelen die ik eerder noemde, niet alleen nu maar ook in de verre toekomst.

De heren Hofstra en Van den Berg vragen waarom het Land van Saeftinghe niet als mogelijkheid is gezien. Het Land van Saeftinghe is als een van de 70 alternatieven bekeken, en beoordeeld als een mogelijk alternatief. Het is nu aan de commissie-Nijpels om te kijken of en, zo ja, welke alternatieven er zijn. Het Land van Saeftinghe is namelijk beoordeeld als een niet bruikbaar alternatief. De commissie-Nijpels bekijkt het nogmaals. De commissie heeft alle adviezen ontvangen, ook dat van de commissie-Maljers. Ik wacht dan ook graag het advies van de commissie-Nijpels af.

De heer Janse de Jonge vraagt of het schrappen van de Hedwigepolder in Nederland gevolgen zal hebben voor het aansluitende Vlaamse gedeelte. Als dat zo is, dan komt daar een Vlaamse dijk.

Hiermee heb ik alle vragen beantwoord die in eerste termijn zijn gesteld.

De heer **Hofstra** (VVD): Ik heb een vraag gesteld over de onevenwichtigheid in de ontpoldering rondom de grens. Het valt mij op dat de minister steeds zegt dat België het allemaal maar zelf moet weten. Zij schrijft echter dat België 1100 ha ontpoldert ten noorden van Antwerpen en de rijksgrens. Mijn stelling is dat dit helemaal niet kan. Dan ontstaat er namelijk één grote watermassa, met in het midden een kerncentrale op een eiland. Dat is natuurlijk best mooi, maar volgens mij kan het niet. Ik hoor hier graag een reactie op.

Minister **Verburg**: Ik denk dat het wel kan. Er is zorgvuldig naar gekeken.

De heer **Hofstra** (VVD): Ik heb ondertussen de gevraagde tekening ontvangen. Kleiner kan bijna niet: ik kan bijna niet lezen wat erop staat, maar ik ben dan ook een oude man. Van de Topografische Dienst in Emmen en van de Belgische topografische dienst heb ik dit kaartje ontvangen. Het heeft keurig een schaal van 1:50.000. Kijkt u maar, zo ziet het eruit als er 1100 ha ontpolderd wordt. Ziet u de kerncentrale liggen? Denkt u dat de Vlamingen bestaande kadeterreinen en loodsen zullen slopen om er water van te maken? Ik geloof er niets van. Ik zal u de tekening doen toekomen, dan kunt u deze bestuderen.

Minister **Verburg**: Ik wil die tekening graag zien en eens rustig bestuderen. Net zo goed als dat de Vlaamse regering graag heeft dat de Nederlandse regering en de Nederlandse verdragspartner zich houden aan de Nederlandse part of the deal, zullen wij er graag op toezien dat ook Vlaanderen zich houdt aan haar part of the deal.

Ik denk dat ik hiermee nu wel alle vragen heb beantwoord.

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Ik heb nog twee kleine vragen waar ik graag antwoord op ontvang. De eerste vraag betreft de Perkpolder. Het was de bedoeling om in de westelijke Perkpolder zoute

natuur te scheppen. Dit blijkt toch niet goed te lukken en het wordt nu zoete natuur. Ziet de minister dit als een teken dat het toch wel vreselijk moeilijk is om in het hele gebied alternatieven te vinden om überhaupt estuariene natuur te scheppen, zodat het probleem toch wel heel erg groot lijkt te zijn?

Mijn tweede vraag betreft de sluitingsdatum voor alternatieven. De commissie-Nijpels heeft voor zover ik weet in het algemeen aan het publiek gemeld dat tot 1 juli alternatieven aangedragen kunnen worden. Zou het niet verstandig zijn om die termijn op te rekken en het publiek langer die gelegenheid te geven nu het zoekgebied is vergroot? Misschien interpreteer ik de minister echter wel juist, als ik nu zeg dat het helemaal niet gaat om uitbreiding van het zoekgebied en er dus ook geen reden zal zijn om die termijn op te rekken. Zie ik dat goed?

Minister **Verburg**: Daar interpreteert de heer Ten Hoeve mij absoluut niet goed. Ik heb de commissie-Nijpels gevraagd om mij voor 1 november te adviseren, omdat er natuurlijk de nodige spanning staat op dit proces. Nu is de zoekopdracht uitgebreid. Ik wil wel aan de heer Nijpels vragen of hij bereid is er nog een maandje aan toe te voegen. De heer Ten Hoeve moet er echter ook begrip voor hebben dat als er alternatieven of voorstellen komen, deze ook nog gewogen moeten worden en dat er in november een zorgvuldig voorstel moet liggen. Ik ben bereid te vragen of de heer Nijpels de mogelijkheid om met voorstellen te komen wil verlengen tot 1 augustus, op voorwaarde dat dit hem niet belemmert om per 1 november zijn advies uit te brengen. Op dat advies zijn namelijk aller ogen gericht. Het moet dus wel mogelijk zijn. Het gaat mij om de mogelijkheden en de kansen. Zo kent de heer Ten Hoeve mij ook, als hij mij enigszins gadeslaat in dit geheel.

Het klopt dat dit geen gemakkelijke opdracht is voor de heer Nijpels, net zoals het geen gemakkelijke opdracht was voor de heer Maljers. Mevrouw Meindersma en de heer Van der Berg hebben al gezegd dat Maljers 70 alternatieven heeft gewogen. Ik heb niet voor niets in de opdracht aan de heer Nijpels opgenomen dat er bezien moet worden of en, zo ja, welke mogelijkheden er zijn. Gemakkelijke oplossingen zijn er niet, anders hadden wij die met elkaar sinds 2002 allang gevonden.

De vergadering wordt van 19.40 uur tot 20.30 uur geschorst.

*N

De heer **Hofstra** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Ik dank de bewindslieden voor de antwoorden, ook al waren ze niet allemaal even helder en overtuigend voor de VVD-fractie.

Aan de verdieping tot 13,10 meter willen wij op zichzelf graag meewerken in het kader van goed nabuurschap, maar ik blijf er wel bij dat het standpunt van de regering over de toekomstige diepgang wat naïef is al zij denkt dat er geen druk

zal komen van het bedrijfsleven en de overheid in Vlaanderen om er in de toekomst 14 meter van te maken of wellicht zelfs nog wat meer.

Veder heb ik geen reactie gehad op mijn opmerking over de route naar Parijs. Ik meende dat dit een Europees project was om de vaarroute naar Parijs te gaan stimuleren. Naar mijn smaak heeft het ook enige samenhang met dit project. Als dat zo is, dan hoor ik daar graag nog iets naders over van de staatssecretaris.

Wij missen overigens het totaalbeeld van projecten over de grens. Ik noem de wegen met het vele goederenvervoer, het water en de rail. Wij blijven erbij dat het toch verstandig zou zijn om met onze zuiderburen en wat betreft de IJzeren Rijn ook met de Walen en wellicht zelfs het gewest Brussel, duidelijke afspraken te maken. Zolang dat niet gebeurt -- ik begrijp dat de staatssecretaris daar niet zo veel voor voelt -- voorspel ik dat het vrij worstelen blijft per dossier. De laatste tien jaar hebben de Belgen op punten gewonnen. Dat zouden wij toch een keer moeten veranderen.

Een ernstiger knelpunt betreft de ontpoldering. Alles afwegende, vind ik dat de minister toch wel erg majoreert, dat zij een beetje overdrijft. De voordelen voor Zeeland worden volgens mij overdreven. Als ik het goed heb begrepen, is er voor de landbouw een voordeel van 13 mln. Is dat bedrag structureel of eenmalig? De minister bracht ook nog de veiligheid in het geding. Volgens mij is uit alle reacties, waaronder de schriftelijke reacties, heel duidelijk gebleken dat veiligheid nooit een punt kan en mag zijn. Vandaar dat ik er in mijn inbreng in eerste termijn geen echt punt van heb gemaakt. Ik vind het dan ook wat oneigenlijk om de veiligheid nu zo sterk als een winstpunt van de verdragen te noemen.

Dan de noodzaak van natuurherstel. Het is duidelijk dat het niet veroorzaakt wordt door de verdieping van de Schelde. Dat staat ook in alle stukken en de minister heeft dat ook hier gezegd. Maar waar wordt het dan wel door veroorzaakt? De minister heeft het wel steeds over allerlei artikelen van min of meer duistere Europese regels, maar als ik een lid van het Europees Parlement van een coalitiepartij hoor zeggen dat je dat er allemaal niet achter moet zoeken en dat het veel minder ingewikkeld is, dan meen ik toch dat de minister zich een beetje verstoopt achter Europa door hier te zeggen: het mot allemaal van Europa. Wij zijn daar dus niet van overtuigd.

Een andere vraag die ik zou willen opwerpen, is hoe het kan zijn dat zo'n verdrag zo onhandig in elkaar is gezet. Dit traject loopt al jaren en dan staat er concreet dat er wordt ontpolderd in de Hedwigepolder. Dat gebeurt echter zonder enige terugkoppeling naar de Eerste of de Tweede Kamer van de Staten-Generaal. Achteraf bezien is het niet handig. Wellicht dat men er binnen het kabinet ook wel van geleerd zal hebben, maar wij zitten er nu wel vreselijk mee in onze maag.

Verder heeft de minister te kennen gegeven veel waarde te hechten aan de interpretatieve verklaring. Ik heb echter toch het gevoel dat het een beetje een lege huls is, want 2007 wordt 2010. Als wij maar lang genoeg wachten en praten met

elkaar wordt het vanzelf 2010. Bovendien is er een heel ingewikkelde clausule die het mogelijk maakt eventueel iets te veranderen. Dan wordt er nog een contract uit Wenen aangehaald. De arbitrage rond de IJzeren Rijn is ons nu niet bepaald echt goed bevallen. Dus volgens mij zouden wij het niet op die manier moeten doen.

Ik heb in eerste termijn nog een vraag gesteld over de onevenwichtige ontpoldering, waarop ik nog graag antwoord krijg. De minister zal inmiddels met mij hebben kunnen constateren dat die 1100 ha niet haalbaar is. Wij krijgen dan namelijk een heel groot havenbekken. Vlaanderen zal daar naar mijn inschatting niet mee akkoord gaan omdat men daar de kades en loodsen hard nodig heeft. De enige ruimte die overblijft is die voor een kleine vijver voor koikarpers.

Wij hechten erg aan goed nabuurschap. Wij zijn echt bereid om onze burens te helpen op een aantal punten, maar dat moet dan wel in een kader waarbij zij ons ook ter wille willen zijn. Beide partijen moeten er positief tegenover staan. Ik vond het heel mooi dat de minister zei dat de premier van Vlaanderen, de heer Peeters, het allemaal begrijpt. Echter, toen ik op 22 juni naar Buitenhof keek heb ik niet zo begrepen dat hij dat begreep. Dan mag het wat mij betreft ook zo zijn dat men ook van die kant iets van begrip laat zien. Daarnaast valt mij op dat de minister heel erg afstandelijk is over wat er in België gebeurt, ook al is het 10 centimeter over de grens. De minister zegt dat het hun eigen beleid is en dat het pas een probleem wordt als ze op ons gebied dingen gaan doen. Zo gek zou het toch helemaal niet mogen worden. Wij zitten samen in het project. Het woord gemeenschappelijk kom je daarbij steeds tegen. Dan vind ik het raar dat de grens zo'n belangrijke rol speelt. Dat geldt ook voor de in gang gezette onteigening en de vrederechter.

Ook bij interruptie is gebleken dat de minister niet beweegt. Het enige wat gebeurt, is dat de onderzoekopdracht van de commissie-Nijpels wordt uitgebreid. Hoe dat precies zit, is mij overigens ook nog niet helemaal duidelijk. Het alternatief van het Verdronken Land van Saeflinghe dat niet meer verdronken is, ligt natuurlijk erg voor de hand. Gewoon een beetje zand eronder weghalen en het zakt vanzelf en dan heb je dus precies wat je daar zou willen hebben.

De vraag is vervolgens wat nu te doen. Een grote meerderheid vindt dat er niet ontpolderd moet worden. De minister wil gewoon dat het wetsvoorstel wordt aangenomen en dat wij dan maar zien hoe het verder allemaal loopt. Ik denk evenwel dat dit niet verstandig zou zijn. Daarom roep ik de collega's op om met elkaar een weg te vinden waarbij wij een stap verder kunnen komen dan de Tweede Kamer. Daarvoor is het niet nodig om de plannen te blokkeren. Wel moeten wij hier dan uitspreken dat de ontpoldering niet mag gebeuren. Er zijn maar een paar trajecten. Of de minister zegt dat het kabinet garandeert dat er niet ontpolderd zal worden door Nederland. Ik denk dat wij daarmee dan zouden kunnen leven en dan kunnen wij het verdrag aannemen. Of de Kamer spreekt uit dat er niet ontpolderd wordt. Of wij

stemmen na ommekomst van het rapport van Nijpels. Die gaan dan maar ietsje sneller aan de gang zodat wij in september of in oktober erover kunnen stemmen. Ik houd mijn motie vooralsnog dus in het circuit. Volgende week hebben wij twee dagen om hier met elkaar te overleggen. Wellicht komen er nog andere moties. Ik roep de collega's graag op om met elkaar te kijken of wij de volgende week tot een constructie kunnen komen waarbij wij een stapje verder komen dan de Tweede Kamer en wij deze onzalige ontpolderingsplannen kunnen voorkomen.

*N

De heer **Janse de Jonge** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Ik bedank de bewindspersonen voor de uitvoerige beantwoording. Ik vat voor onze fractie de zaak als volgt samen.

Ten eerste heeft de minister van LNV bevestigd dat voor haar een debat over de omzetting van landbouwgrond in allerlei andere vormen, uiteenlopend van water, natuur tot infrastructuur, in de senaat heel welkom is. Wij zullen dat dan ook op de agenda plaatsen. Het is een wat breder onderwerp, waarbij overigens ontpoldering in brede zin maar eens aan de orde moet komen om te bezien of wij op dat gebied op de goede weg zitten, of juist niet. Wij vinden het laatste.

Ten tweede hebben wij uit de beantwoording begrepen dat de commissie-Nijpels de opdracht krijgt om de volle bestuurlijke en fysieke ruimte te nemen om met alternatieve oplossingen te komen voor de Scheldemonding. In dit verband is het woord "carte blanche" even gevallen. Dat is wel heel belangrijk. Het is ook heel belangrijk om te beseffen dat dit echt de laatste ronde is, de laatste kans om hiervoor goede oplossingen te vinden, want wij kunnen niet weer een commissie instellen.

Ik heb gezien dat er een interpretatieve verklaring is. Ik heb dat uit het interruptiedebatje begrepen. Nederland heeft laten blijken grote problemen te hebben met ontpoldering, in het bijzonder met de ontpoldering van de Hedwigepolder. Daar is mijn fractie tegen. Laat glashelder zijn dat die interpretatieve verklaring de opening moet zijn voor een vervolgtraject om tot een goede, alternatieve oplossing te komen. Een interpretatieve verklaring kan immers geen verdragsartikel wijzigen. Na de goedkeuring door de Staten-Generaal komt het kabinet weer aan zet, zo zei de minister. In feite zal op basis van goed onderbouwde alternatieven van de commissie-Nijpels gekeken moeten worden naar een "heronderhandeling" op dit onderdeel. Dat betreft artikel 3, lid 2 onder b, van dit verdrag, maar dat zeg ik even uit mijn hoofd. Ook uit het betoog van mijn collega's blijkt dat wij vandaag in feite een voorbehoud formuleren op dit onderdeel van het verdrag.

Ik stel vast dat de minister zich voor 200% zal inzetten om die alternatieven daadwerkelijk te vinden. Dat zou ook heel goed zijn, zeker als dit de laatste ronde en de laatste kans is om dat voor

Zeeland goed te organiseren. Verder heeft de Eerste Kamer vandaag heel helder gezegd wat zij van deze kwestie vindt; de leden zijn volgens mij vrijwel unaniem. Er kan natuurlijk nog meer gediscussieerd worden over de vraag hoe dit allemaal in het verdrag terecht is gekomen -- ook daar stel ik hele grote vraagtekens bij; maar het is ook een leerpunt -- maar wij verwachten dat het kabinet zich er ten volle voor inzet om met goede resultaten terug te komen en wel op basis van een goed onderbouwd alternatief of alternatieven voor Zeeland voor de opdrachten die in de vier verdragen staan.

*N

De heer **Schouw** (D66): Mevrouw de voorzitter. Ik bedank de staatssecretaris en de minister oprecht voor hun korte, krachtige en duidelijke beantwoording die ook getuigde van doorzettingsvermogen. Ik wil nog drie kwesties aan de orde stellen.

Ik wil net als het kabinet benadrukken dat het belangrijk is bij deze problematiek om samen op te trekken. Vlaanderen, België en Nederland dienen gezamenlijk een aantal belangrijke dossiers te behandelen. Als deze dossiers aan elkaar gekoppeld zijn, is het vaak een kwestie van geven en nemen. Dan moet je voor elkaar de ruimte creëren en zo veel mogelijk barrières wegnemen. Als het kabinet voor die inzet kiest, vindt het de fractie van D66 aan zijn zijde.

Het is jammer dat de staatssecretaris de uitzending van Buitenhof nog niet helemaal heeft gezien. Ik raad het haar beslist aan. De heer Peeters hield een heel stevig pleidooi voor het ontwikkelen van een langetermijnvisie. Hij zei dat de Antwerpse haven in feite niet kan concurreren met grote andere internationale havens en naar samenwerking moet zoeken met de Nederlandse havens. Dat heb ik ook in eerste termijn proberen aan te geven. De reactie van de staatssecretaris was wat afhoudend. Ik kan mij dat voorstellen. Zij kan niet over haar graf heen regeren, maar ik probeer dit toch even te koppelen aan de functie van deze Kamer. Juist de Eerste Kamer vindt het ontzettend belangrijk dat langetermijnvisies worden ontwikkeld en dat geldt zeker voor dit dossier. Om de staatssecretaris op dat punt een steuntje in de rug te geven, heb ik met een aantal collega's van met name de SP een motie geformuleerd over het ontwikkelen van een integrale langetermijnvisie. Dat is een beetje in de lijn van de heer Peeters.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Schouw, Vliegthart, Slager, Ten Hoeve, Quik-Schuijt en Laurier wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat een samenhangende ruimtelijk-economische visie op de Noordzeehavens gewenst is;

overwegende dat een gezamenlijke visie op grensoverschrijdende verkeersproblematiek eveneens gewenst is;

overwegende dat een stijging van de zeespiegel grootschalige gevolgen kan hebben voor de kustbescherming en de inrichting van kustgebieden en de Delta's;

verzoekt de regering, in samenspraak met Vlaanderen met een integrale visie op bovenstaande thema's te komen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter H (30862, 30863, 30864, 30866, 30867).

**

De heer **Schouw** (D66): Mijn derde en laatste punt is een beetje de angel in dit debat geweest: de ontpoldering van de Hertogin Hedwigepolder. Ik moet het kabinet bedanken voor de glasheldere beantwoording op dit punt. Het kabinet zegt zijn stinkende best te zullen doen om een alternatief te realiseren. De opdracht aan de commissie-Nijpels is verruimd. Zij heeft carte blanche. Dat is nogal riant. Acht het kabinet zich in staat om deze carte blanche-opdracht op schrift te zetten en aan deze Kamer te overleggen voordat deze Kamer volgende week dinsdag een besluit neemt? Nu wij zover genaderd zijn, zou het ontzettend jammer zijn als over een paar maanden interpretatieverschillen ontstaan over deze carte blanche. Dat kan voorkomen worden door een brief van het kabinet over de formulering van de opdracht. Dit is des te dwingender omdat het kabinet tot twee keer toe in brieven heeft gezegd dat helemaal geen opdrachtverruiming plaatsvindt. Het kabinet heeft daarin een draai gemaakt. Hartstikke fijn dat het kabinet de Kamer tegemoet is gekomen, maar het is goed om de relatie op dat punt helder te krijgen.

Het lijkt mij verder een steun in de rug van de commissie-Nijpels, die op zoek gaat naar alternatieven, en het lijkt mij goed voor de inspanningsverplichting die het kabinet is aangegaan, als deze Kamer een duidelijke uitspraak doet over de wenselijkheid van de ontpoldering van het Nederlandse deel van de Hertogin Hedwigepolder. Ik heb hierover de volgende motie geformuleerd.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Schouw, Vliegenthart, Slager, Ten Hoeve en Quik-Schuijt wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat nut en noodzaak van ontpoldering van het Nederlandse deel van de Hertogin Hedwigepolder onvoldoende zijn aangetoond;

van oordeel dat het Nederlandse deel van de Hertogin Hedwigepolder niet moet worden ontpolderd;

verzoekt de regering, in overleg te treden met de Vlaamse regering en de verdragstekst dienovereenkomstig aan te passen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter I (30862, 30863, 30864, 30866, 30867).

**

*N

De heer **Van den Berg** (SGP): Voorzitter. Ik bedank de bewindslieden hartelijk voor de beantwoording. Die heeft op goede wijze plaatsgevonden en wij zijn daar content mee. Over de veiligheidsaspecten is de staatssecretaris heel helder geweest. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is daarvoor het verantwoordelijke ministerie. Er wordt hard aan gewerkt om daarvoor een goede regeling tot stand te brengen. Er zal straks een motie worden ingediend over dit deel van het debat. Die hebben wij meeondertekend en die zal straks bekend worden gemaakt door de PvdA-fractie.

Er is ook heel goed gedebatteerd over de Scheldeverdragen. Met gevoel en begrip, om de minister te citeren. Ik heb nog enkele vragen. Wij hebben aandacht gevraagd voor de Vogel- en Habitatrichtlijn. Wij hebben gezegd dat het goed is dat Nederland zich inzet voor het herstel van het Schelde-estuarium, maar dat dit nooit door Europa is opgelegd. De minister heeft dat in haar beantwoording ontkend. Zij heeft gezegd dat dit dwingend is. Naar mijn idee is dat niet zo, maar ik hoor haar reactie graag in de termijn die nog volgt. Daarin zal wellicht nog wat ruimte zitten.

Wij hebben vragen gesteld over de commissie-Nijpels. Een van de vragen luidde over welke zoekgebied wij precies spreken. Ook is gevraagd hoe de verruimde opdracht aan de commissie zal luiden. De minister heeft geantwoord dat die heel ruim is, dat de commissie carte blanche heeft. De heer Schouw heeft gevraagd om enige uitleg. Wij zouden het op prijs stellen als de minister ons daarin voor de volgende week wat inzicht geeft.

Wij willen ons heel consequent houden aan de verdragen. Dat is altijd de inzet. Voor ons gevoel doet België dat op dit moment niet. Wat zijn dan de gevolgen? Wie trekt dan aan de bel? Hoe gaat dat verder? Nogmaals, de minister vindt dat België zich wel aan de verdragen houdt, want zij heeft gezegd dat het geen centimeter op Nederlands grondgebied komt en dat het zijn activiteiten op het eigen gebied uitvoert. Maar is het correct en houd je je aan de verdragen als je zo bezig bent? Ik denk van niet, maar hoe dan verder? Wat gebeurt er dan?

Het debat ging op een heel indringende wijze over de ontpoldering. Het is heel duidelijk: in de Kamer bestaat er grote eenstemmigheid over dat de polder niet onder water moet worden gezet. Daarover bestaat geen verschil van mening. Het probleem is alleen de weg waarlangs. Wij zeggen allemaal dat wij dit moeten voorkomen, maar over de weg waarlangs scheiden de twee wegen zich. De minister zegt dat zij zich tot het uiterste zal inzetten. Daarover koesteren wij geen enkele twijfel. Wij weten echter ook dat je met een verdragspartner te maken hebt die tot nu toe wat langs het randje heeft gelopen, als ik het zo mag zeggen. Dan druk ik mij heel netjes uit.

Dan is er natuurlijk die interpretatieve verklaring. De minister zegt dat die er duidelijk is, dat die is opgenomen bij het verdrag. Wij waarderen dat dit is gebeurd, maar de vraag is of dat uitstel van executie is of dat wij daarmee straks echt iets kunnen doen. Dat is de vraag waarmee onze fracties worstelen en waarop de minister misschien nog in kan gaan.

*N

De heer **Laurier** (GroenLinks): Voorzitter. Ook mijn fractie dankt de bewindspersonen voor de beantwoording van de vragen en opmerkingen en voor de toezeggingen. Belangrijk is de opmerking van de staatssecretaris dat de verdragen inderdaad niet los van elkaar zijn te zien en als één pakket moeten worden behandeld. Dat spoort ook met de uitspraak van de Vlaamse premier Peeters begin december jongstleden in het Vlaams Parlement. Hij zei: "Het is niet mogelijk om een van de artikelen uit een van de vier verdragen te lichten, het opnieuw te bekijken en er eventueel een andere draai aan te geven." Dat was heldere taal van de Vlaamse premier.

Wij hebben gesproken over een eventuele vierde verdieping in het geheel. Het antwoord van de staatssecretaris daarop vond ik niet geheel bevredigend. Deze vraag is begin december jongstleden ook aan de orde geweest in het Vlaamse parlement. Ik citeer nogmaals de heer Peeters. Hij zei: "Ik doe geen uitspraken over de toekomst, noch in de ene, noch in de andere richting." Ik sla een stukje over. Hij vervolgde: "Als ik nu uitspraken doe, wordt er een bijkomend debat geopend dat ons niet vooruithelpt." Ik vind dat niet echt een geruststellende verklaring in verband met het vraagstuk van de vierde verdieping. De staatssecretaris heeft slechts gezegd dat het wat haar betreft niet aan de orde is of in deze kabinetsperiode wat haar betreft niet aan de orde is. Ik zou het prettig vinden als daarover een helderder uitspraak komt.

De minister heeft in een brief van 6 december jongstleden aan de Tweede Kamer uitgelegd dat de interpretatieve verklaring uit twee delen bestaat. Het eerste deel is de brief van de Nederlandse minister-president aan de Vlaamse premier. Die is als bijlage bij de brief aan de Kamer gevoegd. Het tweede deel bestaat uit de bevestigingsbrief die de Vlaamse premier terug zou moeten sturen. Ik heb gezocht in de openbare

stukken in Parlando. Ik heb het ook aan een aantal collega's gevraagd, maar ik heb die bevestigende brief nog niet gevonden, noch de bewoordingen waarin een eventuele bevestiging is neergelegd. Het lijkt mij uitermate belangrijk dat wij ook over dat stuk beschikken, om te kunnen zien wat die interpretatieve verklaring precies inhoudt.

Als wij ervan uitgaan dat die bevestigende brief er is en aan de orde is, dan is de vraag welke figuur er nu ontstaat. De minister legt ons voor om op dit ogenblik in te stemmen met de voorliggende verdragen. Er ligt een interpretatieve verklaring die ons wat meer tijd geeft, namelijk tot 2010, om een aantal zaken te doen. Dan kunnen wij op grond van een beroep op een Weens verdrag nog verder praten over onderdelen. Bij mijn fractie rees de vraag wat dit betekent. Je bent gebonden aan verdragen en dit betekent dat je alleen met instemming van de verdragspartner tot een andere invulling van het verdrag kunt komen. Goed luisterend naar de beide bewindspersonen heb ik telkens gehoord dat het in feite gaat om een proces van onderhandelingen die ingaan. Als je dit zo in elkaar steekt, als het kabinet zegt dit onderdeel echt te willen veranderen omdat het voor het parlement zo'n groot vraagstuk is dat het kabinet echt in problemen komt als het daaraan niet voldoet, betekent dit dan dat er niet alleen een blanco cheque ligt bij de commissie-Nijpels, maar ook een blanco cheque bij de verdragspartner om die verandering te realiseren? Ik vraag de bewindspersonen om een bespiegeling over de positie die ontstaat op basis van het interpretatieve verdrag.

Mijn fractie heeft ook nog een tweetal moties ondertekend. Ik heb verder een aantal keer geciteerd uit een vergadering van het Vlaams Parlement over de Scheldeverdragen. In de discussie daar heeft in ieder geval één lid een relatie gelegd tussen ontpoldering en de veiligheid met betrekking tot overstromingen. Ik heb daarover in eerste termijn een vraag gesteld, waarop ik nog geen antwoord heb gehoord.

Mijn fractie wacht de beantwoording met belangstelling af.

*N

De heer **Slager** (SP): Voorzitter. Ik bedank de staatssecretaris en de minister voor wat zij aan antwoorden hebben gegeven. Wij zijn bijna aan het einde gekomen van wat in ieder geval voor mij een belangrijk en zinnig debat was. Het is met heel veel inzet gevoerd en het ging ergens over. Het ging over de manier waarop wij omgaan met natuur- en cultuurgrond, en over hoe wij omgaan met de burens en zij met ons.

Ik kwam hiernaartoe met een behoorlijke dosis scepsis. Hoe serieus wordt de zoektocht van de commissie-Nijpels? Zal op 1 november niet blijken dat wij blij zijn gemaakt met een dooie mus? Wil de regering wel serieus het debat aangaan over de vraag of wij in zijn algemeenheid in Nederland wel moeten doorgaan met het onnadenkend onder water zetten van nog meer boerengrond? Ik was van plan om daarover een

motie in te dienen -- dat heb ik ook aangekondigd -
- waarin werd gevraagd om een moratorium, een bezinningstijd waarin serieus zou worden gediscussieerd over het verder definitief onder water zetten van goede boerengrond. Die motie komt er niet, want volgens mij heb ik de minister horen toezeggen dat er een serieus debat komt over dat onderwerp. Ik hoop en verwacht dat dat nog dit jaar zal gebeuren.

Mijn scepsis over de ontpolderingsvraag is ook verminderd door het interruptiedebatje waarin de minister tegen mij zei dat de commissie-Nijpels carte blanche krijgt. Zij mag in het gehele gebied gaan zoeken naar alternatieven. Ik hoop dat het gebied dusdanig groot is dat bijvoorbeeld ook het Haringvliet eronder valt. Men wil de Haringvlietdam op een kier gaan zetten, zodat daar een min of meer estuarien natuurgebied zal ontstaan als het Maaswater via de Haringvlietsluizen wegstroomt. Rond Tiengemetten kan dan wellicht een aardig alternatief worden gevonden. Dat is winst en ik hoop dat de commissie op een creatieve manier gebruik zal maken van haar carte blanche.

Ik ben blij met het besef dat opklonk dat wij niet kunnen doorgaan met het alsmaar verder verdiepen van de Westerschelde. Ik heb een hele rij argumenten daartegen op papier staan, maar die zal ik nu niet allemaal geven. Het grootste gevaar voor de natuurlijkheid van de rivier ligt in de verdieping; laten wij elkaar niets wijsmaken. Ik hoop dat er dus snel wordt nagedacht over waar wij met die steeds dieper stekende schepen naartoe moeten. Vandaar dat wij de motie van de heer Schouw heel graag mee hebben ondertekend.

Ik heb de minister ook horen zeggen dat zij maximaal haar best gaat doen om goede alternatieven te honoreren; dat is winst. De motie waarin ook deze Kamer vastlegt dat de Hedwigepolder niet moet worden ontpolderd, heb ik meeondertekend. De motie is een soort ondersteuning voor de minister in haar gesprek met de Vlamingen.

Ik was sceptisch en dat had zijn reden. Die reden wordt mooi weergegeven door de foto die hier voor mij staat. De foto is twee jaar geleden gemaakt op een dijk in Zeeuws-Vlaanderen. Op die foto staat een prominent gezelschap CDA'ers. Zij zijn op verkiezingstournee door Zeeland en hebben allemaal een T-shirt aan waarop staat dat zij "vrienden van de mossel" zijn. Verder hebben zij een spandoek vast. Op het spandoek dat de tegenwoordige minister van Buitenlandse Zaken vasthoudt op die dijk in Zeeuws-Vlaanderen, staat: "Ontpolderen is een ramp". Daarom was ik sceptisch na alle debatten van afgelopen tijd. Ik was bang dat de verkiezingsbelofte van het CDA niet gestand zouden worden gedaan. Maar goed, na de antwoorden van minister Verburg begin ik toch te hopen dat zij die ontpoldering inderdaad gaat tegenhouden. Daarom wil ik haar de foto geven. Die kan zij misschien op haar bureau zetten, zodat zij elke keer weer ziet wat er ooit is beloofd aan de Zeeuwen en zij zich tot en met 1 november realiseert dat die belofte moet worden waargemaakt. Ik begrijp best dat haar positie heel erg moeilijk is. Ik acht haar echter in staat om te

voorkomen dat zij in de situatie komt dat zij naast de Zeeuwse mosselvisserij ook de Zeeuwse boeren enorm teleurstelt. Ik laat dus mijn scepsis varen en hoop dat de minister mij niet teleurstelt, zodat zij na 1 november geen briesende Zeeuw tegenover zich ziet staan.

De voorzitter: Ik geef het woord aan mevrouw Meindertsma, maar niet dan nadat ik de heer Slager vriendelijk heb gevraagd om in het vervolg conform het Reglement van Orde toestemming aan de voorzitter van deze Kamer te vragen om zaken te tonen dan wel te overhandigen aan het kabinet.
**

De heer **Slager** (SP): Voorzitter. Het is mijn onbekendheid met de regels. U weet, het is pas de tweede keer dat ik het debat voer.

De voorzitter: Ik vergeef het u onmiddellijk en u krijgt twee maanden reces om het hele Reglement van Orde van buiten te leren.
**

*N

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Voorzitter. Ook ik dank beide bewindslieden voor hun beantwoording. Ik sluit mij bij het betoog van collega Schouw aan waar het gaat om de antwoorden van de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat inzake de toekomstvisie op de Westerschelde. Zij heeft gezegd "laten wij blij zijn dat wij nu deze verdragen hebben en niet nadenken over wat er morgen en overmorgen moet gebeuren", maar juist als je met plannen voor de fysieke leefomgeving bezig bent, gaat het om voortdurende ontwikkeling, dus niet om statische maar om dynamische plannen. Iedere keer zullen daarin bijstellingen moeten plaatsvinden, bijvoorbeeld door de uitkomsten van de commissie-Veerman.

In de ontwikkelingsschets die ten grondslag ligt aan de verdragen, heeft de staatssecretaris gesteld dat het perspectief 2030 is. Dit betekent dat zij ruimhartiger en al op korte termijn moet gaan nadenken over de toekomst van het gehele gebied, in het licht van het totaal van de plannen. Het heeft te maken met de ontwikkeling van de Antwerpse haven, de resultaten van de commissie-Veerman en de natuurontwikkeling, maar ook met de veiligheid in de regio. Wij maken ons zorgen over het feit dat er geen grensoverschrijdend rampenplan is. De staatssecretaris zegt dat het nog een jaar kan duren, maar dat vinden wij ongelooflijk lang. Vandaar dat wij een motie hebben voorbereid.

*M

De voorzitter: Door de leden Meindertsma, Schouw, Slager, Hofstra, Van den Berg, De Boer, Janse de Jonge, Ten Hoeve en Laurier wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de Westerschelde, op Rotterdam na, de hoogste veiligheidsrisico's in ons land kent;

overwegende dat het havengebied van Antwerpen eveneens in Europa aangemerkt is als een gebied met de allerhoogste veiligheidsrisico's;

overwegende dat in de Wet op de veiligheidsregio's, die nu in behandeling is in de Tweede Kamer, geen specifieke aandacht geschonken wordt aan grensoverschrijdende rampenplannen;

verzoekt de regering, op korte termijn, in ieder geval voordat de verdieping van het Nederlandse deel van de Westerschelde voltooid is, te komen tot een grensoverschrijdend rampenplan voor het hele Westerscheldegebied,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter J (30862, 30863, 30864, 30866, 30867).

**

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Afsluitend op dit onderwerp wil ik ook aan de regering vragen of in navolging van allerlei projecten op Nederlands grondgebied er ook niet voor dit Westerscheldegebied een coördinerend bewindspersoon zou moeten worden aangesteld.

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft aangegeven dat natuurherstel noodzakelijk is in dit gebied. Dat is juist; dat hebben wij ook onderstreept. Zij heeft ook aangegeven -- collega Slager heeft dat zojuist beklemtoond -- dat de commissie-Nijpels carte blanche krijgt. Dat verplicht en dat wekt verwachtingen. Het gaat vervolgens wel om de randvoorwaarden, waarover wij wel enige discussie hebben gevoerd. Ik dacht even dat wij in het interruptiedebat een heel eind gekomen waren, maar aan het eind van haar eerste termijn sprak de minister een aantal zinnen die sloegen op de randvoorwaarden die te maken hadden met de interpretatie van de Vogel- en Habitatrichtlijn, die ook als randvoorwaarde gediend hadden bij de commissie-Maljers. Mijn fractie maakt zich daar enige zorgen over en daarom kom ik daar nog even op terug.

De minister zei de emoties te voelen en te merken als het gaat om de ontpoldering. Het gaat echter niet alleen om emoties, maar ook om rationele afwegingen, om ruimtelijke kwaliteit en om de visuele belevingswaarde -- dat is meer dan alleen emotie -- rond het vormgeven van natuurontwikkeling. De Vogel- en Habitatrichtlijn zijn zelf opgedane verplichtingen. Wij zijn zelf Europa en wij hebben zelf de Vogel- en Habitatrichtlijn geïnterpreteerd. Zo niet vandaag dan toch morgen zullen wij opnieuw over die Vogel- en Habitatrichtlijn moeten nadenken; ik roep de minister op het rapport-Elverding, dat de regering heeft aanvaard, nog eens te lezen. Wij kunnen niet zo meteen de Vogel- en Habitatrichtlijn als een dogma voor dit gebied hanteren en straks in het debat verderop constateren dat wij in Nederland er

opnieuw over moeten nadenken en dan alsnog tot een flexibeler invulling van die richtlijnen op dit domein zouden kunnen komen. Ik hoor graag in tweede instantie van de minister dat zij die interpretatie ook deelt.

De minister heeft in het interruptiedebat ook aangegeven dat juist ratificering kan leiden tot heropening van het debat met de Vlaamse verdragspartner om na te denken over een nieuwe inhoud. Dit wekt verwachtingen. Mijn fractie gaat er dan ook van uit dat er een alternatief voor de Hedwigepolder komt, waarbij, nogmaals, de Vogel- en Habitatrichtlijn geen dogma zijn maar iets relationeler bekeken worden.

*N

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Voorzitter. Ik dank de minister en staatssecretaris voor hun beantwoording, maar ook voor mij blijven er wel wat onduidelijkheden bestaan.

De minister zei zo mooi dat Nederland en Vlaanderen de handen ineenslaan voor een natuurlijk Scheldemilieu. Dat klinkt enigszins pathetisch, maar ik ben het graag met haar eens dat dat belangrijk is. Zij zei ook dat veel natuurgebied verloren is gegaan -- na 1950 nog 1500 ha -- en dat dus herstel nodig is. Dat is dus het probleem waarop wij stuiten. Noch de Zeeuwen noch deze Kamer zijn van mening dat dat herstel gezocht mag worden in ontpoldering van de Hedwigepolder en de Prosperpolder. Dat kost te veel aan goede boerengrond, aan cultuurlandschap, aan Zeeuws landschap; het stuit op grote emotionele bezwaren. Het staat echter wel in het verdrag waarover wij thans spreken. Hoe krijg je het daar weer uit?

Als ik de woorden van de minister goed begrijp, zal Vlaanderen ons welwillend bejegenen, maar moet er eerst nog wel een alternatief komen. De minister zegt dat de commissie-Nijpels daarvoor carte blanche heeft gekregen. Ik hoor hier heel veel mensen om mij heen zeggen dat zij erop vertrouwen dat dat ook goed gebruikt kan worden. Ik help hun dat hopen en ik ben overtuigd van de goede bedoelingen van de minister, maar ik houd wel enige twijfels. Wij spraken immers eerst telkens over verruiming van het zoekgebied, maar daar hoor ik de minister eigenlijk niet over. Zij zegt echter wel dat de commissie moet werken binnen dezelfde beperkingen die de Europese Unie stelt en die tot nu toe ook golden. Dat betekent toch eigenlijk dat de commissie moet werken binnen dezelfde beperkingen als de commissie-Maljers? Dat is toch in wezen hetzelfde zoekgebied? De commissie-Nijpels moet extra goed kijken naar wat al bekeken is. Is het echt meer dan dat?

Als de commissie een alternatief vindt, is het nog maar de vraag of Vlaanderen echt aanpassing van het verdrag wil accepteren. Het moet dan namelijk wel formeel aangepast worden. Door de ontwikkelingen zal dat er in de loop der tijd niet gemakkelijker op worden, ook al verzekert de minister ons dat zij zich daarvoor met 200% wil inspannen.

Het blijft vaag wat wij hiervan kunnen verwachten. Kun je daarop vertrouwen? Volgens mij niet echt. Collega Hofstra zei dat er drie manieren zijn om daaraan te ontkomen: misschien kan de minister zeggen dat er niet ontpolderd wordt, misschien kan de Kamer dat zeggen of misschien kunnen wij de beslissing daarover aanhouden totdat duidelijk is wat de opbrengst van het onderzoek van de commissie-Nijpels is. Als de eerste twee alternatieven inhouden dat nu toch ingestemd wordt met de verdragen, dan biedt volgens mij het derde alternatief uiteindelijk de meeste zekerheid, als je daar nu over wilt spreken. Aanhouden tot duidelijk is welke alternatieven er zijn en kunnen sonderen of Vlaanderen daar inderdaad mee akkoord gaat; dan weet je wat er gebeurt. De heer Janse de Jonge eindigde zijn bijdrage in eerste termijn met "pacta sunt servanda", maar dan constateer ik dat dit pact pas gesloten is op het moment dat ook de Eerste Kamer ermee ingestemd heeft.

Ik blijf op dit punt twijfels houden. Dat is op dit moment mijn conclusie, waarbij ik ook vaststel dat er natuurlijk een enorm groot probleem blijft liggen. De staatssecretaris zei zojuist dat als er nog verdere maatregelen genomen moeten worden, dat geen effect mag hebben op de natuurwaarden, want dan gaat het te ver. Dat ben ik heel erg graag met haar eens, maar -- meerdere Kamerleden hebben dat al gezegd -- wij zitten hier wel in een situatie waar meerdere doelen nagestreefd worden en waar een keuze voor een grootschalige haven samengaat met een keuze voor natuur en natuurontwikkeling. Een haven vraagt steeds meer plaats. Die 1500 ha die de laatste 50 jaar is opgeofferd, was niet langer boerengrond maar haventerrein en daarmee gepaard gaande ontwikkelingen. Die ontwikkeling blijft heel moeilijk combineerbaar met de natuur. Zijn wij hier niet met iets onmogelijks bezig? Dat kunnen wij alleen maar vaststellen -- zoals ook in een van de moties is neergelegd -- wanneer wij met elkaar praten en vanuit Nederland en Vlaanderen een totaalplan gepresenteerd kan worden over de vraag hoe wij verder willen. Daarbij gaat het niet alleen om dit gebied, maar om de hele delta. Welke keuzes maken wij daarin? Ik denk dat er wel keuzes gemaakt moeten worden, want dit wedden op twee paarden kan op termijn niet verder gaan.

De **voorzitter**: Daarmee komen wij aan het eind van de tweede termijn van de Kamer. Ik heb zojuist een verzoek ontvangen van de staatssecretaris voor een schorsing van vijftien minuten, ter voorbereiding van de antwoorden.

**

De vergadering wordt van 21.25 uur tot 21.40 uur geschorst.

*N

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Voorzitter. Er is in tweede termijn door verschillende leden opnieuw gesproken over een vierde verdieping of niet.

De **voorzitter**: Zou ik stilte mogen vragen, vooral ook op de tribunes alstublieft. Ja, gaat u door.

**

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: De heer Hofstra van de VVD zei dat het naïef zou zijn om te denken dat die vraag niet zou komen. Anderen vroegen mij of ik nu niet wilde zeggen dat ik daar niet in meega. Mijn antwoord is en blijft: wij zijn nu bezig met de derde verdieping en een vierde verdieping is op dit moment niet aan de orde. Ik wil die ook niet aan de orde stellen door nu het debat te entameren over de vraag tot hoever wij eigenlijk zouden willen gaan. Dan staat volgende maand Vlaanderen op de stoep, om tot hoever wij eventueel zouden willen gaan ook te effectueren. Het lijkt mij van belang over de vierde verdieping te spreken als die vraag komt. Dat is deze kabinetsperiode niet aan de orde en wat mij betreft zal, als die vraag komt, de afweging gemaakt moeten worden of er wel een vierde verdieping moet komen, welke gevolgen dat zal hebben en of wij ervan zeker zijn dat het voor de natuur in het Schelde-estuarium niet schadelijk zal zijn. Dat zal de maatstaf zijn die wij, te zijner tijd als die vraag bij ons komt, zullen moeten beantwoorden.

De heer Hofstra zei ook dat er zoveel aan de hand was bij onze zuiderburen, die handig zouden zijn in het onderhandelen en ons de vliegen afvangen door op de goede momenten dingen aan elkaar te binden. Zo vat ik de woorden van de heer Hofstra maar even samen. Er is natuurlijk een bepaalde onderhandelingsstechniek en in onderhandelingen worden soms dingen tegen elkaar weggestreept. Dat is absoluut waar; de Nederlandse regering zal daar ook alert op moeten zijn. Toch is het antwoord niet om alles aan elkaar te koppelen en er een enorm groot pakket van te maken. Eerlijk gezegd betaalt het kabinet nu ook leergeld met de vier verdragen die op dit moment aan elkaar gekoppeld worden. Je ziet dat ze vertraging oplopen doordat er een element is waarover veel zorgen bestaan, waardoor alles vastloopt. Het lijkt mij geen goed streven om nog meer aan elkaar te koppelen en alles in een pakket af te spreken. Ik schat in dat dat zou leiden tot vertraging. Ik ken de VVD ook als een partij die graag snelheid heeft in de besluitvorming en daarna ook in de uitvoering.

Dan heeft de heer Schouw opmerkingen gemaakt en een motie ingediend. Hij zei dat er een visie zou moeten komen die ten grondslag zou moeten liggen aan de samenwerking met Vlaanderen. Daarover heeft hij een motie ingediend. Aan de verdragen zoals die hier voorliggen, ligt een visie ten grondslag. Dat is uit 2001 de opgestelde gezamenlijke visie 2030. In die visie wordt ingegaan op natuurwaarde, de veiligheid, economische ontwikkeling en ook op de Nederlands-Vlaamse samenwerking. Daarbij kom ik na de zomer met mijn beleidsbrief duurzame zeehavens, waarin ik aandacht zal besteden aan de zaak waarvoor de heer Schouw aandacht vraagt. Tenslotte besteedt het kabinet in Randstad 2040, dat begin september uitkomt, ook aandacht aan de samenhang tussen de ontwikkeling van zeehavens

en de verkeersproblematiek. In feite wordt dus aandacht besteed aan alle elementen die de heer Schouw in zijn motie noemt. Het is misschien goed om te zeggen dat de visie Randstad 2040 een gevolg is van een motie in de Eerste Kamer. Van mij wordt natuurlijk een oordeel gevraagd over de motie van de heer Schouw. Ik kan haar om de genoemde redenen kenschetsen als een ondersteuning van beleid.

De heer Laurier merkte op dat een vraag van hem nog niet beantwoord was: wat helpt ontpolderen voor de waterveiligheid in Vlaanderen? Ontpolderen op de grens van Nederland en België helpt enigszins voor de veiligheid tegen overstroming in het stroomopwaartse deel, omdat het de waterstand een paar centimeters naar beneden brengt.

Mevrouw Meindertsma dacht dat ik zei dat wij vooral niet verder moesten denken dan deze vier verdragen. Dat zegt zij tegen iemand op wier initiatief nota bene door het kabinet de commissie-Veerman is ingesteld. Dat is een commissie die tot opdracht heeft om tot 100 jaar verder te kijken, om te kijken of wij over 100 jaar ook nog veilig wonen. Niet verder kijken, is absoluut mijn stijl niet en het is ook niet wat ik bedoeld heb te zeggen in de Eerste Kamer. Ik heb wel voorgesteld -- met name aan de heer Hofstra van de VVD -- om deze vier verdragen gezamenlijk te bekijken en niet nog meer dingen aan elkaar te koppelen en in een pakket te willen regelen. Dat is echter heel iets anders dan dat ik zou zeggen dat ik niet verder zou willen denken en kijken.

De minister van BZK denkt dat het rampenplan in een termijn van een jaar klaar zal zijn. Daardoor geschrokken, heeft mevrouw Meindertsma een motie ingediend. Ik moet eerlijk zeggen dat ik bij die motie nog wel wat vragen heb. Mevrouw Meindertsma heeft het in de motie over het veiligheidsplan dat opgesteld zou worden na ratificering van de verdragen, als het daartoe komt. Dat veiligheidsprogramma heeft vijf onderdelen. Het ontwikkelen van preventieve maatregelen, de aanpak van externe veiligheid, de monitoring van de scheepvaart en de handhaving en versterking van de calamiteitenorganisatie. Dat is een veiligheidsprogramma dat tussen Nederland en Vlaanderen wordt afgesproken. Als mevrouw Meindertsma daarop doelt kan ik haar zeggen dat het na een jaar klaar zal zijn en dat wij voor de verdieping van de Westerschelde twee jaar rekenen. Op het moment dat de Westerschelde verdiept is, zal dat veiligheidsprogramma er zijn. Daarmee is de motie van mevrouw Meindertsma ondersteuning van mijn beleid.

Mevrouw Meindertsma heeft het over rampen. Als het gaat over het rampenplan dat ook binnen een jaar klaar zal zijn, dus op het moment dat de verdieping voltooid is, moet verwezen worden naar de minister van BZK. Ik zou mevrouw Meindertsma dan moeten vragen de motie aan te houden, of aan mij toe te vertrouwen haar zorg aan de minister van BZK over te brengen. Volgens de informatie die wij van BZK krijgen zal het rampenplan echter klaar zijn wanneer de verdieping voltooid is.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik dank de staatssecretaris voor haar duidelijke woorden. Ik ga ervan uit dat regeringsbeleid één beleid is en dat het in samenhang ontwikkeld wordt. Daarom denk ik dat deze motie nog steeds ondersteuning van het hele regeringsbeleid is en kan dienen bij de discussie in de Tweede Kamer over de veiligheidsregio's.

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Dan begrijp ik van u dat de motie gaat over het rampenplan en niet over het veiligheidsprogramma. Dat zijn twee verschillende zaken. Over het ene wordt afgesproken door VNW, terwijl het andere een verantwoordelijkheid is van de minister van BZK. Ik begrijp dat u zegt dat het gaat over de rampenplannen zoals zij door de minister van BZK worden ontworpen en vastgesteld. Ik weet niet precies hoe ik hier procedureel mee moet omgaan. Kan dit doorgeleid worden naar de minister van BZK of moet de motie aangehouden worden tot het debat met de minister over de veiligheidsregio's?

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Deze motie wordt door alle fracties ondersteund. Wij geven ermee aan dat wij het van de hoogste urgentie vinden dat voor het Westerscheldegebied een goed, integraal en gebiedsoverschrijdend rampenplan ontstaat. Hoe u dat in de regering regelt is een andere zaak. Wij gaan niet over het doorgeleiden.

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Goed. De minister van BZK zal ongetwijfeld op de hoogte gesteld worden van deze motie, die als ondersteuning van beleid gekenschetst kan worden. Daarmee denk ik dat ik de beantwoording van de aan mij gerichte vragen gehad heb.

De heer **Janse de Jonge** (CDA): Misschien nog één vraag aan de staatssecretaris. Volgende week dinsdag zullen wij over de motie stemmen, dus de staatssecretaris heeft enige tijd om terug te koppelen. Het is de vraag of dat niet weer nieuwe plannen zal opleveren. De staatssecretaris ging in op de vraag naar het veiligheidsprogramma. Vervolgens is er een risicoprogramma/risicoaanpak. Wat is daar nieuw in en wat sluit aan bij bestaand beleid? Als zij daarover iets meer helderheid kan geven, zou ik dat heel prettig vinden.

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Er komt een veiligheidsprogramma dat wordt uitgewerkt met de Permanente Commissie van Toezicht op de Scheldevaart. Daarin worden de vijf onderdelen die ik zojuist heb genoemd, uitgewerkt. Dat zal een jaar na de ratificatie klaar zijn. Wij zullen ook moeten afwachten wat het veiligheidsprogramma uiteindelijk behelst. Dan kan het worden vergeleken met de bestaande situatie. Het is moeilijk om op dit moment een helder overzicht te geven. Wij zouden een overzicht kunnen geven wat op dit moment al geregeld is in het veiligheidsprogramma. Dat moet ik dan wel schriftelijk doen, want ik heb het op dit moment niet paraat. Daarvoor geldt dat de verdieping van de Westerschelde twee jaar duurt. Dit plan zal na een jaar klaar zijn. Dus op het

moment dat het veiligheidsprogramma klaar is, is de Westerschelde nog niet voldoende uitgediept voor de diepere schepen.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik stel voor dat de regering ons voor de behandeling van volgende week dinsdag schriftelijk daarover bericht.

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Wat u gevraagd hebt, zal ik de Kamer toesturen.

De heer **Schouw** (D66): Ik kom nog even terug op de motie die wij hebben ingediend, waarin wordt gevraagd om een samenhangende ruimtelijk-economische visie op de Noordzeehavens. Dank dat de staatssecretaris zegt dat dit een ondersteuning van haar beleid is. Dat betekent echter niet dat de motie dan ook overbodig zou zijn. Ik weet vrij nauwkeurig wat zich allemaal afspeelt in Randstad 2040. Juist dit onderdeel maakt absoluut geen onderdeel uit van Randstad 2040. Die indruk wil ik voor de zuiverheid van dit debat wegnemen.

Staatssecretaris **Huizinga-Heringa**: Als een motie gekenschetst wordt als ondersteuning van beleid, kies ik er niet voor om haar te kenschetsen als overbodig. Als ik dat vond, had ik dat absoluut gezegd, mijnheer Schouw!

*N

Minister **Verburg**: Mevrouw de voorzitter. Ik dank de leden van de Eerste Kamer voor hun inbreng in de tweede termijn. Ik loop in volgorde van sprekers de punten af. Ik combineer hier en daar omdat verschillende woordvoerders over een dezelfde onderwerp hebben gesproken.

Ik begin bij de vraag van de heer Hofstra waarom het thema veiligheid nu van belang is. In de vier verdragen staan drie thema's centraal. Dat zijn de veiligheid, de toegankelijkheid en de natuurlijkheid van het gehele Scheldegebied. Op die punten hebben Nederland en Vlaanderen een aantal afspraken gemaakt. Die vormen eigenlijk het hart en de drie doelen van het verdrag.

De heer Hofstra heeft ook gevraagd of het bedrag van 13 mln. voor de landbouw structureel is. Die 13 mln. is eenmalig in het kader van het verdrag en ziet erop dat de landbouw in en rond het gebied versterkt kan worden. Je moet dan denken aan eventueel verplaatsing van landbouwbedrijven, aankoop van grond voor landbouw enzovoort. Die 13 mln. moet dus nog een nadere duiding krijgen. Het is echter een eenmalig bedrag dat aan dit verdrag is gekoppeld in de voorwaardelijke zin.

Een volgend punt betreft de Vogel- en Habitatrichtlijn. De heer Hofstra vroeg wat wij er eigenlijk mee te maken hebben. De heer Van den Berg vroeg of wij eraan gebonden zijn. Mevrouw Meindertsma maakte een opmerking over de vraag of wij het niet een beetje kunnen relativeren. Ik maak de leden erop attent dat wij op Europees niveau met alle lidstaten afspraken hebben gemaakt in de Vogel- en Habitatrichtlijn. Dat betekent dat de Europese Commissie ook toeziet op naleving van die Vogel- en Habitatrichtlijn. Dat doet

zij in Spanje, dat doet zij in Italië, dat doet zij in België, maar dat doet zij ook in Nederland. Die afspraken moeten wij dus wel met elkaar nakomen. Ik heb in eerste termijn al gezegd dat de Europese Commissie in 1995 een inbreukprocedure is gestart betreffende de natuurcompensatie in de Westerschelde. Die inbreukprocedure is geseponeerd in 2005, omdat de Europese Commissie toen zag wat er in het Westerscheldeverdrag stond. Dat betreft artikel 3, tweede lid, waarover wij zowel in de Tweede Kamer als hier vanmiddag en vanavond veel hebben gesproken. De Europese Commissie mag dus de lidstaten houden aan de afspraken die op Europees niveau zijn gemaakt. Tegen de heren Hofstra en Van den Berg zeg ik dat wij dit verplicht zijn, om precies te zijn, op basis van artikel 6, eerste en tweede lid, van de Habitatrichtlijn.

Ik heb daarmee ook antwoord gegeven op de vraag van mevrouw Meindertsma hoe wij ermee omgaan in relatie met de carte blanche voor de commissie-Nijpels. Ik heb dit vanmiddag ook heel helder gemaakt. Qua zoekgebied krijgt de commissie-Nijpels alle ruimte die de commissie-Nijpels nodig heeft. Het moet echter wel passen in de Vogel- en Habitatrichtlijn. Het moet wel passen in de afspraken die wij daarover hebben gemaakt in Brussel. Daarmee is de opdracht van de commissie-Nijpels niet eenvoudig, maar dat heeft ook niemand van tevoren gedacht. Ik heb daar ook in de debatten met de Tweede Kamer geen misverstand over laten bestaan. De commissie-Nijpels had al wel een ruimere zoekopdracht. Die zoekopdracht kan zij nu nog verder verbreden. Die carte blanche bij het zoeken is er. De commissie-Maljers kon alleen rekening houden met de voorstellen die gedaan worden. De commissie-Nijpels kan zelf ook voorstellen formuleren.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Die carte blanche is helder. Als de minister zegt dat de criteria voor de commissie-Nijpels vastgelegd zijn in de Vogel- en Habitatrichtlijn en dat de vertaling van de Vogel- en Habitatrichtlijn artikel 3, tweede lid, van het verdrag is, krijgt de commissie-Nijpels een onmogelijke opdracht. Dan is er geen alternatief.

Minister **Verburg**: Dat zeg ik dan ook niet. Ik haal de interpretatieve verklaring er dan ook nog maar even bij. Aan artikel 3, tweede lid, hebben wij nu vanuit de verklaring een andere interpretatie gegeven. Wij hebben daar tijd gekocht. Wij hebben gezegd dat wij in dat Scheldegebied moeten voldoen aan de opdracht vanuit de Europese Commissie en op basis van de Vogel- en Habitatrichtlijn om de estuariene natuur te herstellen. De commissie-Nijpels gaat nu zoeken naar andere mogelijkheden dan de Hedwigepolder. Ik heb al gezegd dat ik er voor 200% voor ga om te kijken of er een alternatief is. Ik kan de verwachtingen niet hoger maken. Dat mag u ook van mij verwachten. Ik kan niet zeggen dat wij alles maar opzij leggen. Daarvoor is het verdrag te serieus en daarvoor zijn wij zelf ook te serieus als speler in de Europese Commissie. De zoektocht is er, de ruimte is er, maar er is ook de Europese

Vogel- en Habitatrichtlijn. Daar hebben wij allen ja tegen gezegd.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik neem aan dat de minister met mij van mening is of zelf ook onderkent, dat de precieze invulling van de Vogel- en Habitatrichtlijn een Nederlandse invulling is. Natuurlijk valt het binnen de Europese richtlijn en wordt het vervolgens een zelf opgelegde verplichting naar Europa toe. Als in Europa wordt onderhandeld over de invulling van de Vogel- en Habitatrichtlijn en als niet aan de totaaldoelstellingen wordt gesleuteld, maar alleen aan de doelstellingen op de verschillende gebieden, moet het toch denkbaar zijn dat daarin wat relativering wordt aangebracht?

Minister **Verburg**: Hier heb ik maar één antwoord op. Ik heb de hele Kamer vanavond toegezegd dat ik er 200% voor ga. U mag van mij aannemen dat ik zowel in de zoekopdracht van de commissie-Nijpels als in het vervolg erop, wat ik ook heb geschetst, voor de volle 200% ga.

De heer **Slager** (SP): Betekent het feit dat de commissie-Nijpels carte blanche krijgt ook dat zij kan zoeken naar alternatieven in het Haringvlietgebied, zodat zij niet alleen hoeft te zoeken naar alternatieven in het Scheldegebied? Het Haringvliet is het toekomstige estuarium.

Minister **Verburg**: Ik zal dat met de commissie-Nijpels bespreken. Dergelijke alternatieven moeten natuurlijk wel voldoen aan de alternatieven die kunnen gelden voor het Schelde-estuarium. Wij zullen nagaan of die mogelijkheid er is. Zij behoort tot een van de afwegingen. U moet mij vergeven dat ik hierop niet direct bevestigend kan antwoorden, maar morgen zal ik bellen met de heer Nijpels. Ik zal met hem bespreken hoe de carte blanche-opdracht het beste kan worden geformuleerd. Vervolgens zal ik deze Kamer en de Tweede Kamer van de opdrachtverbreding op de hoogte stellen en zeggen hoe de formulering luidt. Dit lijkt mij het beste.

De heer **Slager** (SP): Mijn suggestie geeft u ook aan hem door?

Minister **Verburg**: Uiteraard, maar dat had ik al gezegd.

De heer **Schouw** (D66): Hartelijk dank. Ik meen dat het goed is dat wij weten op welke manier de carte blanche ingekaderd wordt. Dat kunnen wij dan volgende week betrekken bij de definitieve afweging. Kan de minister toezeggen dat zij voor volgende week dinsdag die brief met de carte blanche-opdracht voor de commissie-Nijpels deze Kamer doet toekomen?

Minister **Verburg**: Als ik morgen de heer Nijpels aan de telefoon kan krijgen, haal ik dat ruimschoots.

De heer **Schouw** (D66): Dat gaat u voor 200% lukken.

Minister **Verburg**: Dank u wel voor het vertrouwen. Voorzitter. Dan kom ik toe aan het laatste punt van de heer Hofstra, maar daarvan moet ik zeggen: mijnheer Hofstra, u stond wel eens sterker. U hebt aangegeven hoe u de kaart van het Schelde-estuarium inkleurt. Ik heb u gezegd dat dat estuarium 160 km lang is. Daarvan bevindt zich 60 km in Nederland en 100 km aan Antwerpse kant. U hebt op het kaartje uw bevindingen ingetekend. Helaas heb ik geen grote kaart, maar ik zal trachten uit te beelden hoe de verhoudingen zijn. De heer Hofstra heeft op de kaart een puntje ingetekend dat ongeveer even groot is als de punt van mijn wijsvinger. Dat puntje heeft hij ingetekend in een gebied dat vele malen groter is, vergeleken met het puntje van mijn wijsvinger is dat ongeveer 30 cm lang, wat goed is voor 100 km. Voor die 100 km gelden de voornemens van de Vlamingen. Vanmiddag heb ik al gezegd dat mijnheer Hofstra echt te beperkt denkt en dat ben ik niet van hem gewend.

De heer **Hofstra** (VVD): Ik dank de minister voor dit compliment, maar ik wijs haar erop dat als klopt wat zij nu zegt, zij voor een betere tekst had moeten zorgen. In de stukken wordt namelijk gesproken over 1100 ha tussen de stad Antwerpen en de Zeeschelde. Ik neem aan dat die aan de zee kant van Antwerpen ligt. Ik kan er dus niets anders van maken. Hopelijk bent u het met mij eens dat wat er staat niet overeenkomt met de tekening.

Minister **Verburg**: Ik weet niet wie dit zo getekend heeft. Ik geef slechts aan wat de verhoudingen zijn.

De heer **Hofstra** (VVD): Maar dat wijkt dus af van...

Minister **Verburg**: En wij vertrouwen elkaar zo goed dat u en ik ervoor zorgen dat de Vlamingen in het belang van de uitvoering van de Vogel- en Habitatrichtlijn hun part of the deal voor hun rekening nemen.

De heer **Hofstra** (VVD): Maar, voorzitter, wat is de crux? Het gaat mij niet zozeer om dit punt, maar om de onevenwichtigheid bij het verloop van de grens. Wij hebben deze zeer moeilijke discussie in Nederland vanwege het feit dat die Hedwigepolder er in zijn huidige staat heel anders uitziet dan het stukje van de polder aan de Belgische kant. Mevrouw Meindertsma sprak hier ook over. Hier gaat de discussie over. Daarom wilde ik nadruk leggen op hetgeen met de tekening is weergegeven en mijn poging heeft dus prima gewerkt.

Minister **Verburg**: Ik vind het goed, mijnheer Hofstra. Uitstekend. Dan hoef ik niet met de vredesrechter te komen en niet meer aan te geven wat ik vanmiddag ook al heb gezegd. De onteigeningsdiscussie speelt ook in België. Maar als hetgeen waarover wij het hadden in orde is, is dat opgelost. Dat lijkt mij uitstekend.

Voorzitter. Dan kom ik toe aan een reactie op de inbreng van de heer Janse de Jonge. Hij zei dat hij het debat over de zorgvuldige benutting van elke vierkante meter grond graag in deze Kamer wil voeren. Ik voer het debat daarover ook graag, omdat dat een essentieel debat is. Op een oppervlakte van 42.000 vierkante kilometer hebben wij met 16 miljoen mensen 16 miljoen wensen. Dan zul je daar zorgvuldig mee om moeten gaan. Ik meen dat ik hiermee tegemoetkom aan de vraag die de heer Slager in tweede termijn heeft gesteld. Ik ben graag beschikbaar om het debat te voeren op het moment waarop dat volgens zijn agenda en misschien ook een klein beetje volgens de mijne kan.

De heer Janse de Jonge heeft ook gesproken over de opdracht aan de commissie-Nijpels, maar daarover heb ik het reeds gehad. Hij heeft verder een opmerking gemaakt over de interpretatieve verklaring en zei die te beschouwen als een voorbehoud. Dat mag hij echter in juridische zin zo niet formuleren. Ook in de richting van de heren Schouw en Hofstra zeg ik dat als deze Kamer tot besluitvorming komt en zij de verdragen ratificeert, er sprake is van een interpretatie op basis van de brief. Tegen de heer Laurier zeg ik nog dat de minister-president van Vlaanderen heeft gezegd: ik heb uw brief ontvangen en ik ben het eens met wat daarin staat. Hij heeft niet een nieuwe verklaring gestuurd. Het gaat hier dus niet om een voorbehoud in verdragrechtelijke zin als wel om een interpretatieve verklaring op grond waarvan je later, na ratificatie, de mogelijkheid hebt om over het bewuste deel opnieuw te onderhandelen. Dan heb je het over het Weense verdragenverdrag. Dat zegt dat verdragspartners goed gedrag moeten vertonen en de bereidheid moeten hebben om over onderdelen van het verdrag te heronderhandelen.

De heer **Janse de Jonge** (CDA): De minister heeft gelijk. Ik doelde niet op een voorbehoud in formele zin, maar op een voorbehoud in materiële zin. In feite wordt daarmee gezegd: wij hebben problemen op dit onderdeel en geven daarom een signaal af. Dat is dan de opmaat om na ratificatie door de regering op basis van alternatieven veranderingen aan te brengen. De Tweede Kamer heeft dat voorbehoud gemaakt en de Eerste Kamer zal volgende week naar aanleiding van dit debat dat ook maken.

Minister **Verburg**: De minister-president heeft een signaal afgegeven. Het is ontvangen door de minister-president van Vlaanderen. Hij heeft ook gezegd: ik heb uw signaal ontvangen en ik bevestig dat ik heb vernomen dat er in de Tweede Kamer op dit punt besommeringen zijn.

Ik dank de heer Schouw voor het feit dat hij voor de volle 200% vertrouwen heeft in mijn inzet. Hij heeft verder een motie ingediend waarmee hij de regering verzoekt om in overleg te treden met de Vlaamse regering om de verdragstekst dienovereenkomstig aan te passen. Aanneming van deze motie zou met zich meebrengen dat wij naar de nulsituatie gaan. Zij zou namelijk met zich meebrengen dat alle vier de verdragen niet meer

aan de orde zijn. Dat wil ik niet. Ik weet niet of de geachte afgevaardigde dat wil, maar ik wijs hem erop dat er nieuwe mogelijkheden zullen zijn voor het ene onderdeel op basis van de interpretatieve verklaring. Als er weer echt opnieuw onderhandeld moet worden, moeten wij helemaal opnieuw beginnen. Daarom ontraad ik aanneming van deze motie.

De heer **Schouw** (D66): Dat is goed nieuws, want dit betekent dat u het andere onderdeel van de motie wel overneemt. In dat andere onderdeel staat dat wij van oordeel zijn dat het Nederlandse deel van de Hertogin Hedwigepolder niet moet worden ontpolderd. Dat is de kern van de zaak. Dat deel hebt u nu overgenomen. Ik zal de komende dagen in overleg treden met de collega's met de bedoeling om het verzoek aan de regering aan te passen, zodat de tekst helemaal overeenkomt met wat u wilt.

Minister **Verburg**: Dat is uw oordeel. U verzoekt de regering om iets te doen. Ik laat dit oordeel aan u. Ik deel dat niet en ik ontraad de gehele motie. Als u vraagt of ik het met uw oordeel eens ben, zeg ik: nee, met dat oordeel ben ik het niet eens. Daarover heb ik gezegd wat ik gezegd heb.

Voorzitter. De heer Laurier heeft gesproken over de interpretatieve verklaring. Op zijn opmerkingen daarover heb ik inmiddels gereageerd. Met de korte bevestigingsbrief heeft de minister-president van Vlaanderen gezegd dat hij begrip heeft voor de bekommernissen aan onze kant. Hij heeft dus kennisname van de brief van de Nederlandse minister-president bevestigd.

De heer **Slager** (SP): Ik wil nog terugkomen op het voorgaande punt. U zei tegen mijnheer Schouw dat u aanneming van zijn motie ernstig ontraadt. In de motie staat dat de Kamer van oordeel is dat het Nederlandse deel van de Hertogin Hedwigepolder niet moet worden ontpolderd en dat zij de regering verzoekt om daarover in overleg te treden met de Vlaamse regering. Als wij het laatste bijzinnetje weglaten, heeft u dan nog evenveel moeite met de motie?

Minister **Verburg**: Ja. Ik denk dat deze motie, gehoord dit debat, geen recht doet aan de kern van het debat, waarin uw Kamer voluit duidelijk heeft gemaakt dat er bezwaren en grote emotionele aarzelingen zijn tegen het ontpolderen van de Hedwigepolder. Ik heb gezegd dat ik dat aanvoelde en dat ik die emotie herken, dat ik daar gevoel voor heb en dat ik mij voluit zal inzetten om mede op basis van de uitkomsten van de commissie-Nijpels te bezien of er veranderingen mogelijk zijn. De motie ontraad ik in haar geheel. Laat ik daar maar gewoon helder over zijn.

De heer **Schouw** (D66): Het is toch goed dat je af en toe een motie indient, want op deze manier wordt duidelijk dat het kabinet niet alleen de Zeeuwen, maar ook deze Eerste Kamer in de kou laat staan. De minister moet de handelingen er nog maar eens op nalezen, maar ik heb ook de heer

Janse de Jonge in tweede termijn horen zeggen dat in elk geval wat hem betreft -- ik neem aan dat hij ook namens zijn fractie spreekt -- de Hedwigepolder niet moet worden ontpolderd. Daarmee is er volgens mij sprake van een politiek feit. Ik vraag van de minister toch wat meer creativiteit en wat meer medewerking om daar op in te gaan. Het kan toch niet zo zijn dat wij vanavond allemaal weer naar huis gaan en niet precies weten hoe wij met die polder omgaan.

Minister **Verburg**: Laat ik het dan nog één keer samenvatten. De heer Schouw doet nu alsof wij dit punt vandaag voor het eerst wisselen, maar dat hebben wij al drie of vier keer eerder gedaan. Hij probeert dit punt nu mee te smokkelen in een motie. Helder is voor mij dat ik aan uw Kamer heb toegezegd dat ik een beroep doe op de Eerste Kamer om de verdragen te ratificeren, waarbij ik heb gezegd dat op basis van de interpretatieve verklaring de ontpoldering op grond van artikel, lid 2 heel lastig ligt, dat die ontpoldering in Zeeland en in heel Nederland emoties oproept en dat er bezwaren tegen zijn, die ik herken, en dat wij op grond van de interpretatieve verklaring zullen kijken naar alternatieven, waarvoor de commissie-Nijpels belangrijke input levert. De uiteindelijke definitieve afweging voor de regering komt na ommekomst van het advies van de commissie-Nijpels. Op basis van de standpuntbepaling van de regering vindt er dan een debat plaats met de Tweede en de Eerste Kamer. Zo zijn wij dat gewend in dit land.

De heer **Slager** (SP): De minister en ik hebben toch hetzelfde debat bijgewoond? De minister heeft toch ook gehoord dat de hele Kamer, met uitzondering van de GroenLinks-fractie, vindt dat de Hedwigepolder niet moet worden ontpolderd? Als de minister dan gevraagd wordt daarover in overleg te treden met de Vlaamse regering, zegt zij dat dit onmogelijk is.

Minister **Verburg**: Dit is daar niet het geschikte moment voor. Ook dat heb ik vanmiddag al een keer gezegd. De Vlaamse regering heeft gezegd begrip te hebben voor de bekommernissen van het Nederlandse parlement, maar Vlaanderen heeft ook gezegd: ratificeer dan, kom dan met andere voorstellen. Op dit moment is de commissie-Nijpels nog voluit bezig. Op verzoek van de heer Ten Hoeve heb ik zelfs aangegeven bereid te zijn de commissie-Nijpels te verzoeken om tot 1 augustus nog de mogelijkheid open te laten om met voorstellen te komen. Ik denk dat wij de zaak zorgvuldig, maar ook in de juiste volgorde moeten doen. De commissie-Nijpels is nu aan de gang, op verzoek van de regering en op verzoek van de Tweede Kamer. Mevrouw Meindertsma heeft gezegd dat de commissie-Nijpels ook de laatste commissie zou moeten zijn die naar alternatieven zoekt. Laat de commissie-Nijpels dan ook haar werk doen en laat deze commissie in alle zorgvuldigheid ook het beste ei leggen dat gelegd kan worden. De heer **Schouw** (D66): Misschien nog even voor de helderheid: een belangrijk deel van deze Kamer

wil ontpoldering gewoon uitsluiten. Dan is dit het juiste moment om dat te doen. Om de posities te markeren: het kabinet sluit ontpoldering niet uit. Ik denk dat het eerlijk is om dat ook te zeggen, niet alleen in onze richting, maar ook in de richting van de mensen in Zeeland.

Deze Kamer heeft in feite maar één instrument en ook maar één moment om nog iets aan deze zaak te doen, namelijk vandaag en volgende week. Op het moment dat de commissie-Nijpels met haar rapport komt, kunnen wij niets meer doen. Ik vraag op dit punt een beetje begrip van het kabinet voor de positie van een belangrijk deel van de Kamer.

Minister **Verburg**: Op de eerste conclusie van de heer Schouw is mijn reactie als volgt. Ik deel de interpretatie van de heer Schouw niet.

Als reactie op het tweede punt dat de heer Schouw aandraagt kan ik zeggen dat ik heb aangegeven wat wij zullen doen, in het kader van de interpretatieve verklaring en in het kader van de resultaten van de commissie-Nijpels.

De heer **Schouw** (D66): Even voor de helderheid: de minister zegt dat zij mijn interpretatie niet deelt dat het kabinet niet uitsluit dat er alsnog ontpolderd wordt. Tegelijkertijd zegt de minister dat zij het wel uitsluit. Het is "ja" of "nee". De minister kan niet elke keer een andere redenering ophangen, want dat scheidt ruimte en verwachtingen die de minister niet kan waarmaken.

Minister **Verburg**: Ik heb hier vanavond en in december in de Tweede Kamer een perspectief geschetst. Het is mij op dit moment te vroeg om daar definitieve conclusies of oordelen aan te verbinden. Ik heb helder geschetst wat de mogelijkheden zijn en welke perspectieven er zijn voor de commissie-Nijpels. Ik heb gezegd dat dit niet eenvoudig zal zijn. Wat dat betreft wek ik hier absoluut geen overdreven verwachtingen. Wel vind ik dat wij moeten bekijken -- ik heb een belangrijk deel van uw Kamer daar ook over gehoord -- waar de commissie-Nijpels mee kan komen. Daarvoor en voor de verwerking daarvan geldt mijn 200% inzet.

De heer **Hofstra** (VVD): Ik heb aan het eind van mijn inbreng in tweede termijn drie mogelijkheden genoemd. Ofwel het kabinet zegt dat er niet ontpolderd wordt, ofwel de Kamer zegt dat er niet ontpolderd wordt, ofwel wij wachten de resultaten van de commissie-Nijpels af. De opstelling van de minister vind ik nu echt onredelijk. Wij zitten hier de hele middag te praten. Wij kunnen wel het vertrouwen hebben -- dat wil ik ook nog wel uitspreken -- dat de minister haar best zal dan. Maar als wij het nu laten verlopen, dan verloopt het en dan kunnen wij straks op basis van die interpretatieve verklaring allen onderhandelen met geboeide handen. Wat moeten wij dan inleveren, op het moment dat wij nog iets willen veranderen?

De minister zegt dat zij niet zelf wil zeggen dat er niet ontpolderd zal worden. Moeten wij dat als Kamer uitspreken, of wachten wij met stemmen

tot de commissie-Nijpels klaar is? Ik zou tegen de minister willen zeggen: kiest u maar.

Minister **Verburg**: Mijn voorkeur heeft het om nu de verdragen te behandelen en daarover te stemmen, zodanig dat je de gebundelde verdragen ratificeert als Kamer. Wij hebben daar via de interpretatieve verklaring een soort status aparte van gemaakt, wat is gecommuniceerd met Vlaanderen. Laten wij het voorstel van de commissie-Nijpels afwachten.

De heer **Janse de Jonge** (CDA): Wij vallen nu in herhaling, want de minister geeft nu voor de vierde keer antwoord. Wij zijn -- ik zeg het voor de vierde keer -- tegen ontpoldering van de Hedwigepolder, dus dat is helder. De Eerste Kamer heeft een positie ingenomen. Vervolgens zegt de minister vanuit haar positie dat zij in een ander parket zit. Dan komt de procedure die de minister nu drie keer heeft uitgelegd, namelijk één tot het vinden van een goed alternatief voor de ontpoldering van de Hedwigepolder.

De heer **Schouw** (D66): Nu wordt het leuk. U zegt klip en klaar dat u tegen ontpoldering bent. Dank daarvoor, dat is prachtig. Het kabinet zegt dat het zijn best zal doen maar dat het niet kan beloven dat dat de uitkomst is. Zo'n situatie kan dus ontstaan. Wat doet de CDA-fractie dan? Haalt zij dan de schouders op?

De heer **Janse de Jonge** (CDA): Wij halen al helemaal geen schouders op over dit soort onderwerpen. Verder hebben wij nu een duidelijke procedure afgesproken, die ook nog eens in verdragsrechtelijke zin correct wordt gelopen. "Nijpels" moet aan het werk, waarbij wij hebben gezegd dat de taakopdracht van die commissie aanzienlijk wordt verruimd. Dan moet je ruimte geven aan de commissie om het werk te doen. Die commissie adviseert vervolgens aan het kabinet, dat een standpunt zal moeten innemen, dat het zal moeten sonderen met beide Kamers der Staten-Generaal, waarna wij het eindoordeel vellen.

De heer **Schouw** (D66): De procedure is mij duidelijk. Maar wij zitten hier in de politiek, en dan gaat het ook om de zaak. Een uitkomst waarbij die ontpoldering niet aan de orde is, is voor de CDA-fractie onacceptabel.

De heer **Janse de Jonge** (CDA): Dat is een glasheldere boodschap aan het kabinet.

De heer **Slager** (SP): U gaat in op de procedure en zegt dan: in november vellen wij het eindoordeel. Hebben wij dan nog iets te vellen?

De heer **Janse de Jonge** (CDA): Het standpunt van de Eerste Kamer is helder; daarin zijn wij vrijwel unaniem. De Tweede Kamer heeft ook een duidelijk standpunt. De minister weet volgens mij waarmee zij aan de gang moet, de commissie-Nijpels weet waarmee zij aan de gang moet, laat die commissie haar gang gaan en laten wij wachten

op goed afgewogen alternatieven, beter dan ontpoldering van de Hedwigepolder. That's it.

De heer **Slager** (SP): Dat is geen antwoord op mijn vraag. Hebben wij dan nog iets te vellen? Dan moeten wij de stemming uitstellen tot dan. Dat is de enige manier om nog iets te vellen te hebben.

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Ik begrijp de minister heel goed. Daarin schuilt een verschil met de opstelling van een deel van deze Kamer. De minister redeneert -- dat kan ik van haar billijken -- dat als "Nijpels" niet in staat is met een alternatief te komen, wij verplicht zijn terug te vallen op ontpoldering van de Hedwigepolder, anders kunnen wij niet voldoen aan het Europees verdrag. Wanneer een deel van deze Kamer geen ontpoldering wil, neemt dat deel van deze Kamer daarmee het risico dadelijk niet onmiddellijk te kunnen voldoen aan het Europees verdrag. Dan ontstaat een nieuwe situatie, maar dat deel van de Kamer is door voor deze motie te stemmen bereid om dat te nemen en om op dat moment eventueel verder te kijken of het toch nog mogelijk is op enigerlei wijze dan aan het verdrag te voldoen. Hier ligt een fundamenteel verschil.

Minister **Verburg**: Dat ontken ik ook niet.

De heer **Van den Berg** (SGP): Als de onderhandelingen mislopen, heeft de minister ook een geweldig groot probleem. De meerderheid van de Kamer vindt dat die polder moet worden behouden voor de landbouw. De stemming volgende week zal duidelijk maken wat dat oplevert. Maar als de minister de meerderheid van de Kamer achter zich heeft gekregen, zij de onderhandelingen ingaat en er komt geen goed alternatief, dan heeft het kabinet een groot probleem.

Minister **Verburg**: U bent vandaag de tweede die mij daarop opmerkzaam maakt. Ik zeg u heel eerlijk dat ik mij daarvan bewust ben, en dat ik ook nu niet licht over deze opdracht denk, wat ik overigens geen moment heb gedaan. Ik neem deze zaak uiterst serieus, wat ik al bijna een jaar doe. Dat zal ik blijven doen.

De heer **Hofstra** (VVD): Wij komen langzamerhand op een punt van orde: kan hierover überhaupt wel volgende week worden gestemd, als de minister op dit standpunt blijft staan? Zodra wij het verdrag goedkeuren, hebben wij het nakijken. Met die interpretatieve verklaring ga je met gebonden handen naar de onderhandelingen. Wij moeten zeker weten dat er een alternatief is. Daarvoor is een heel elegante oplossing: wij wachten gewoon "Nijpels" af, en wellicht kan hij ook wat worden versneld.

Minister **Verburg**: Ik ben het niet eens met de duiding van de heer Hofstra. Een- en andermaal heb ik hier duidelijk gemaakt dat het Wener verdrag der verdragen aangeeft dat op het moment dat een verdrag is geratificeerd, het mogelijk moet

zijn om op onderdelen van dat verdrag opnieuw te onderhandelen. Van dat Wener verdrag hebben wij gebruikgemaakt om via de interpretatieve verklaring die ruimte te houden, en toch de bundeling van verdragen te kunnen ratificeren. Volgens de heer Hofstra zijn er geen mogelijkheden meer, maar ik moet dat tegenspreken. Die mogelijkheden zijn er namelijk wel, na ommekomst van "Nijpels" en na ratificatie. Maar dan gaat het over dat ene deel. Het Wener verdrag zegt tevens dat verdragspartners gehouden zijn, zich als zorgvuldige partners te gedragen en de heronderhandelingen aan te gaan.

De heer **Kox** (SP): Om te voorkomen dat dit debat -- een van de betere debatten in de afgelopen tijd - - in totale mineur eindigt, modificeer ik het voorstel van collega Hofstra iets. De regering krijgt nog de tijd om te doen wat zij ons heeft beloofd -- brieven schrijven, toelichten enzovoorts -- maar deze Kamer houdt zich het recht voor om komende dinsdag te oordelen dat zij dat onvoldoende vindt en eventueel te komen met een voorstel om de stemming aan te houden totdat "Nijpels" heeft gerapporteerd. Dan heeft de regering nog alle kansen om alles te doen wat zij wil doen, en dan heeft deze Kamer nog steeds het volledige recht om te zeggen: wij hebben niet gekregen wat wij willen. Dan stellen wij de stemmingen uit totdat "Nijpels" heeft gerapporteerd. Als dat wordt gedeeld, kunnen wij daarover spreken voordat wij stemmen.

De **voorzitter**: Is dit een voorstel van orde om nu de beraadslaging niet te sluiten en te wachten tot volgende week?

**

De heer **Kox** (SP): Ja.

De **voorzitter**: Ik kijk rond en zie dat dat voorstel wordt gedeeld. Was u al aan het eind van de beantwoording gekomen, mevrouw de minister?

**

Minister **Verburg**: Voorzitter. Ik wil nog een enkel slotwoord spreken. Ik bedank de heer Slager voor het vertrouwen dat hij in tweede termijn in mij heeft uitgesproken. Ik ben hem nog een antwoord schuldig op zijn vraag over het MOVE-rapport. Op pagina 16 van de memorie van antwoord aan de Tweede Kamer staat dat het intergetijdengebied is verminderd en dat andere gebieden beter zijn geworden. Het gaat om de totale balans daarin. De heer Slager heeft daar veel en goed zicht op. Ik kom in zijn richting als hij zegt dat alle verhalen verteld moeten worden. In de kabinetsreactie hebben wij dat ook gedaan, maar in dit antwoord aan de Eerste Kamer zijn wij alleen ingegaan op de intergetijden. Daarin heeft hij gelijk.

Zojuist heeft de fractievoorzitter van de SP gezegd dat wij hier vandaag, in zijn woorden, een van de betere debatten hebben gevoerd. Ik kan dat niet overzien, maar ik vind wel dat wij vandaag een goed en stevig debat hebben gevoerd met een heel heldere positionering en met een zorgvuldige afweging van argumenten. De uitkomst van dit

debat is geweldig belangrijk, zowel voor Nederland, en voor Zeeland in het bijzonder, als voor Vlaanderen. Het is vooral ook belangrijk voor de relatie tussen die drie. Ik denk dat het ook in hun belang is dat de Eerste Kamer volgende week tot een beoordeling en tot besluitvorming komt. Ik hoop dat die besluitvorming positief is ten aanzien van de ratificatie. Ik zeg de Kamer toe dat wij als kabinet onze 200% energie zullen gebruiken om op grond van de bevindingen van de commissie-Nijpels te bezien of en hoe wij op een andere wijze vorm en invulling kunnen geven aan artikel 3, lid 2 van het verdrag.

De beraadslaging wordt geschorst.

De **voorzitter**: Ik dank de minister en de staatssecretaris voor hun reactie in tweede termijn. Gehoord het voorstel van orde, wordt de beraadslaging over de wetsvoorstellen niet gesloten, maar geschorst tot volgende week. Dan zal worden bezien wat er verder gebeurt, ook ten aanzien van eventuele stemmingen over de wetsvoorstellen en de vier ingediende moties. Ik dank eenieder hartelijk.

Het woord is aan de heer Werner.

**

De heer **Werner** (CDA): Is er gestemd over het ordevoorstel?

De **voorzitter**: Nee, over het ordevoorstel is niet gestemd, mijnheer Werner. In de eerste plaats omdat er niet om stemming is gevraagd en in de tweede plaats omdat ik naar alle woordvoerders heb gekeken en slechts instemmend geknik heb gezien.

**

De heer **Werner** (CDA): Dat is mij toch even ontgaan, voorzitter. Ik heb u niet horen vragen of alle fracties het ermee eens zijn.

De **voorzitter**: Jawel. Dat heb ik wel gedaan.

**

De heer **Werner** (CDA): Er is nu dus gestemd en aangenomen dat wij volgende week...

De **voorzitter**: Nee, er is niet gestemd.

**

De heer **Werner** (CDA): Mag ik even helderheid vragen, mevrouw de voorzitter?

De **voorzitter**: Ja, ik geef direct helderheid.

**

De heer **Werner** (CDA): Ik vraag dus helderheid. Hoe is de orde nu? Ik had u niet helemaal goed begrepen en wil het even scherp op mijn netvlies hebben. Er is dus vanavond door de Kamer besloten dat wij volgende week besluiten of er over het wetsvoorstel gestemd wordt.

De **voorzitter**: Ja.

**

De heer **Werner** (CDA): Oké.

Sluiting 22.31 uur.

!Besluiten en ingekomen stukken!

*N

Lijst van besluiten:

De Voorzitter heeft na overleg met het College van Senioren besloten om:

a. de plenaire behandeling van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden: op 1 juli 2008

Goedkeuring van het op 21 december 2005 te Middelburg tot stand gekomen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Vlaams Gewest betreffende de uitvoering van de ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium (Trb. 2005, 310) (30862);

Goedkeuring van het op 21 december 2005 te Middelburg tot stand gekomen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Vlaams Gewest inzake het gemeenschappelijk nautisch beheer in het Scheldegebied (Trb. 2005, 312) (30863);

Goedkeuring van het op 21 december 2005 te Middelburg tot stand gekomen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden, enerzijds en de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest, anderzijds inzake de samenwerking op het gebied van het beleid en het beheer in het Schelde-estuarium (Trb. 2005, 316) (30864);

Goedkeuring van het op 21 december 2005 te Middelburg tot stand gekomen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Vlaams Gewest inzake de beëindiging van de onderlinge koppeling van de loodsgeldtarieven (Trb. 2005, 328) (30866);

Wijziging van de Scheepvaartverkeerswet en enige andere wetten in verband met het op 21 december 2005 te Middelburg totstandgekomen verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Vlaams Gewest inzake het gemeenschappelijk nautisch beheer in het Scheldegebied (Trb. 2005, 312) (30867);

op 1 juli 2008 (hamerstukken)

Wijziging van de Wet bevordering eigenwoningbezit (vervallen van de bepaling betreffende de verkoop onder voorwaarden) (31114);

Wijziging van de Wet op het financieel toezicht in verband met de uitvoering van Richtlijn nr. 2005/68/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 16 november 2005 betreffende herverzekering en houdende wijziging van Richtlijnen 73/239/EEG en 92/49/EEG van de Raad en van Richtlijnen 98/78/EG en 2002/83/EG (PbEU L 323) (31131);

Goedkeuring van: de op 25 juni 2003 te Washington D.C. totstandgekomen Overeenkomst betreffende uitlevering tussen de Europese Unie en de Verenigde Staten van Amerika (Trb. 2004, 297);

het op 29 september 2004 te 's-Gravenhage totstandgekomen Verdrag bevattende het instrument bedoeld in artikel 3, tweede lid, van de Overeenkomst betreffende uitlevering tussen de Verenigde Staten van Amerika en de Europese Unie, ondertekend te Washington op 25 juni 2003, inzake de toepassing van het uitleveringsverdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Staten van Amerika, ondertekend te 's-Gravenhage op 24 juni 1980, met bijlagen (Trb. 2004, 299); de op 25 juni 2003 te Washington D.C. totstandgekomen Overeenkomst betreffende wederzijdse rechtshulp in strafzaken tussen de Europese Unie en de Verenigde Staten van Amerika (Trb. 2004, 298); het op 29 september 2004 te 's-Gravenhage totstandgekomen Verdrag bevattende het instrument bedoeld in artikel 3, tweede lid, van de Overeenkomst betreffende wederzijdse rechtshulp in strafzaken tussen de Verenigde Staten van Amerika en de Europese Unie, ondertekend te Washington op 25 juni 2003, inzake de toepassing van het verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Staten van Amerika aangaande wederzijdse rechtshulp in strafzaken, ondertekend te 's-Gravenhage op 12 juni 1981, met bijlagen (Trb. 2004, 300) (31307, R1842);

Wijziging van de Financiële-verhoudingswet en enkele andere wetten in verband met het stellen van nadere regels over uitkeringen uit de algemene fondsen en over specifieke uitkeringen (31327);

Wijziging van een aantal belastingwetten en enkele andere wetten (31404); op 8 juli 2008

Wijziging van de Wet werk en bijstand, de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers en de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen om gemeenten meer zekerheid te geven dat mensen met een kleine kans op inschakeling in het arbeidsproces met behoud van uitkering gedurende maximaal 2 jaar onbeloofde additionele werkzaamheden kunnen verrichten (30650); op 7 oktober 2008

Voorstel van wet van het lid Halsema houdende verklaring dat er grond bestaat een voorstel in overweging te nemen tot verandering in de Grondwet, strekkende tot invoering van de bevoegdheid tot toetsing van wetten aan een aantal bepalingen van de Grondwet door de rechter (28331).

Lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1. de volgende door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen wetsvoorstellen:

Wijziging van de Ziektewet, van het Burgerlijk Wetboek en van enkele andere wetten in verband met het meldingsproces van een werknemer bij de ongeschiktheid tot het verrichten van arbeid en de sanctie voor de werkgever bij niet-naleving van zijn verplichtingen in dit proces (31357);

Goedkeuring van het op 21 december 2007 te New York totstandgekomen Verdrag tussen het

Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Naties betreffende de Zetel van het Speciaal Tribunaal voor Libanon (Trb. 2007, 228, en Trb. 2008, 12) (31364);

Bepalingen verband houdende met de instelling van het Speciaal Tribunaal voor Libanon, mede ter uitvoering van Resolutie 1757 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties van 30 mei 2007 (31365);

Wijziging van de Wet overige OCW-subsidies en de Wet Invoering en financiering Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen i.v.m. de overgang van de verantwoordelijkheid voor onderwijsvoorzieningen voor jongeren met een handicap (31383);

Wijziging van enkele wetten op het terrein van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in verband met het herstellen van wetstechnische gebreken alsmede in verband met het aanbrengen van enkele inhoudelijke wijzigingen (31400);

Aanpassing van de Wet op de medische hulpmiddelen aan richtlijn nr. 2007/47/EG van het Europees Parlement en de Raad van 5 september 2007 tot wijziging van Richtlijn 90/385/EEG van de Raad betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen van de lidstaten inzake actieve implanteerbare medische hulpmiddelen, Richtlijn 93/42/EEG van de Raad betreffende medische hulpmiddelen en Richtlijn 98/8/EG betreffende het op de markt brengen van biociden (PbEU L 247) (31469).

Deze wetsvoorstellen zullen in handen worden gesteld van de desbetreffende commissies;

2. de volgende regeringsmissives:

een, van de minister van Buitenlandse Zaken, inzake de 63ste zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (griffiennr. 141585);

een, van alsvoren, inzake ontbieding van de Iraanse ambassadeur op 13 juni door de mensenrechtenambassadeur van het ministerie van Buitenlandse Zaken (griffiennr. 141630);

een, van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Europese Zaken, ten geleide van de geannoteerde agenda van de Europese Raad van 19 en 20 juni 2008 (griffiennr. 141625);

een, van alsvoren, ten geleide van het verslag van de Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen (RAZEB) van 16 juni 2008 (griffiennr. 141546.01);

een, van de staatssecretaris voor Europese Zaken, ten geleide van vijf fiches die werden opgesteld door de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen betreffende Verordening inzake Euroweb en inzake Mededeling inzake stijgende voedselprijzen (griffiennr. 141624);

een, van de minister van Justitie, de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de staatssecretaris van Justitie, inzake EU-migratiepakket en Post-Haags Programma (griffiennr. 140916);

een, van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, ten geleide van het jaarverslag 2007 Commissariaat voor de Media (griffiennr. 141635);

een, van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, inzake voorhang conceptbesluit instelling Evaluatie- en adviescommissie Passend onderwijs (ECPO) (griffiennr. 141603);

een, van de minister van Financiën, inzake inbreukprocedure Europese Commissie met betrekking tot implementatie anti-witwaswetgeving (griffiennr. 141612);

een, van alsvoren, ten geleide van het verslag van de Eurogroep en Ecofin Raad van 2 juni 2008 te Frankfurt en 3 juni 2008 te Luxemburg (griffiennr. 141611);

een, van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, ten geleide van het jaarverslag bodemsanering 2007 (griffiennr. 141562);

een, van alsvoren, ten geleide van het verslag van de Evaluatie van de Wet handhavingsstructuur (griffiennr. 141606);

een, van alsvoren, ten geleide van de ontwerperegeling houdende regels met betrekking tot het afvalbeheer en het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen in batterijen en accu's (Regeling beheer batterijen en accu's 2008) (griffiennr. 141605);

een, van de staatssecretaris van Economische Zaken, inzake meerjarenprogramma ter bescherming van kinderen die gebruikmaken van internet en andere communicatietechnologieën (COM (2008)106) (griffiennr. 141581);

een, van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, inzake voorhang wijziging tarieven in Regeling diervoeders (griffiennr. 141582);

een, van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, inzake automatisering van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (Wia) (griffiennr. 140226.04);

een, van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, ten geleide van de beleidsrapportage MobiliteitsCentrum Automotive NedCar (griffiennr. 141573);

een, van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, inzake vrije prijsvorming dieetadvisering (griffiennr. 141602);

een, van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, ten geleide van het ontwerpbesluit tot wijziging van het Besluit donorregister (griffiennr. 141618).

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

3. de volgende missives:

een, van de Algemene Rekenkamer, ten geleide van het rapport Europese regelgeving; Implementatie van Europese richtlijnen en handhaving van Europese verordeningen in Nederland (griffiennr. 141604);

een, van alsvoren, ten geleide van antwoorden op de door de commissie voor Financiën van de Tweede Kamer gestelde vragen over het rapport Belastingen als beleidsinstrument; Terugblik 2008 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 26452, nrs. 5 en 6) (griffiennr. 141211.02);

een, van alsvoren, ten geleide van het rapport Alerteringssysteem Terrorismebestrijding (griffiennr. 141614).

De Voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

4. de volgende geschriften:

een, van H. Jonckheer, inzake Antillenregeling (griffiennr. 140247.09).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken;

een, van D. Kervers, inzake Verdrag van Lissabon (31384) (griffiennr. 141356.01);

een, van K. Winkelaar, inzake ratificatie Verdrag van Lissabon (griffiennr. 141608.03);

een, van R. Stoker, inzake alsvoren (griffiennr. 141608.02);

een, van W. Boogaart, inzake alsvoren (griffie nr. 141608.04).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Europese Samenwerkingsorganisaties;

een, van A. Oudshoorn, inzake de kinderopvangwet (griffiennr. 141639);

een, van E. Buitenman, inzake "het konijntje" (griffiennr. 141627).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschapsbeleid;

een, van J. de Winne te Retranchement, inzake Scheldeverdragen (griffiennr. 141041.08).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden en plv. leden van de vaste commissies voor Verkeer en Waterstaat en voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

De Voorzitter stelt voor, deze geschriften voor kennisgeving aan te nemen.